

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM
ENSTİTÜSÜ PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ORTAOKUL DÜZEYİNDEKİ ÇOCUKLARIN SURİYELİ AKRANLARINA
YÖNELİK METAFOR ALGISI İLE ANNE- BABALARIN
SURİYELİLERE YÖNELİK TUTUMUNUN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
ENİSE FEYZA YILDIZ

GAZİANTEP - 2022

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ
EĞİTİM ENSTİTÜSÜ PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ORTAOKUL DÜZEYİNDEKİ ÇOCUKLARIN SURİYELİ
AKRANLARINA
YÖNELİK METAFOR ALGISI İLE ANNE- BABALARIN
SURİYELİLERE YÖNELİK TUTUMUNUN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
ENİSE FEYZA YILDIZ

TEZ DANIŞMANI
DR. MUSTAFA BATUHAN KURTOĞLU

GAZİANTEP – 2022

ÖNSÖZ

Çalışmamın başlangıcından itibaren bilime bir katkı sunma ihtimalinin içimde uyandırdığı çocukça heyecan bana sürece devam etme, ilimde sebat etme gücünü veren yegane kaynaktı. Ancak başlangıçta harekete geçme kaynağım, tüm zorluklar ve acılara rağmen, günü geçiştirmeden yaşamının izzetini ve meziyetini bilen çocuklar olmuştur. Bu yüzden, ben bir insanım haykırışını duyurma ve çocuklara iyi gelecek bir adıma vesile olma ihtimali bana da iyi gelmiştir.

Araştırmam boyunca bu yoldaki acemi yürüyüşüme gösterdiği sabır ve anlayışla birlikte süreçteki fikirleri ve daha iyisi olsun diye verdiği teşvikleri için danışman hocam sayın Dr. Mustafa Batuhan Kurtoğlu'na teşekkürlerimi sunarım.

Çalışma hayatında bana sundukları yardım ve anlayışlarıyla süreci kolaylaştıran, daima desteklerini hissettiğim çalışma arkadaşlarıma mahcup ve içten teşekkürlerimi iletmem isterim.

Her eylemin yapılışı, yapan kişiyle ilgili bir şeyler taşır. Bu süreçte, tez yazmanın bile izole bir ortamda odaklanarak masa başında verilen tek kişilik bir mücadele olmadığını acı şekilde değil, beni hafifleten kişilerin varlığıyla deneyimleme ve anlama imkanı buldum. Buna sebep olan, maddi manevi her türlü yardım ve desteği sağlayan, bazen fiziki olarak bazen sessiz kalarak daima süreci kolaylaştırmaya çalışan, anlatmamın yeterli gelemeyeceği tüm öğretileri için anne ve babama derin teşekkürlerimi iletmem isterim.

Kritik anlardaki hızlı ve halden anlayan desteği için ablam Fatma Zehra'ya, kaynaklarını bana sınırsız açan ve süreçte arkamı toplayan kardeşim Hatice Beyza'ya, gerektiğinde uzun yol mesafelerini kat eden abim Mustafa'ya, zaman ve mekan farklılığına rağmen yanımdaymış gibi yardımını hep hissettiren Fatma'ya, onca yorgunluğuna rağmen gece gündüz yükümü hafifletmeye devam eden Lütfiye'ye ve son olarak, tezimi tamamlamada olduğu kadar kendimi toparlamamda en büyük katkıyı veren Şule'ye, muhabbetle teşekkür ederim.

ÖZET

Bu çalışmanın amacı ortaokul düzeyindeki çocukların Suriyeli akranlarına yönelik metafor algısı ile anne ve babalarının Suriyeli yetişkin ve çocuklara yönelik tutumlarının incelenmesidir. Ayrıca çocukların kullandıkları metaforun niteliğinin cinsiyet, sınıf düzeyi, kardeş sayısı, Suriyeli sınıf arkadaşı sayısı ile sınıf arkadaşlığı süresi ve öğrenim gördükleri okul türü değişkenlerine göre nasıl farklılaştığı incelenmiştir; anne ve babaların tutum ölçeklerinden aldıkları puanların eğitim düzeyi, gelir düzeyi, çocuk sayısı ve Suriyeli bir tanıdıklarının olması durumuna göre farklılaşması araştırılmış ve çocukların kullandıkları metafor niteliği anne ve babaların demografik değişkenleriyle birlikte analiz edilmiştir. Çocukların kullandıkları metaforlar ayrıca analize dahil edilmiştir.

Araştırma örneklemini ölçüt örnekleme yoluyla ulaşılan 211 öğrenci (134 kız, 67 erkek) ile 211 anne ve 211 babanın katılımından oluşmaktadır. Karma desenle yürütülen çalışmada, nicel kısımda anne ve babalar için Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği ve Mülteci Çocuklara Yönelik Tutum Ölçeği kullanılırken, nitel kısımda çocukların yazdığı Suriyeli arkadaşıyla ilgili metafor verileri içerik analiziyle incelenmiştir. (Suriyeli arkadaşım gibidir. Çünkü.....).

Yapılan analizler ışığında kız çocukların Suriyeli akranlarına yönelik olumlu metaforları erkeklerden daha fazla kullandıkları ve İmam-Hatip okullarında kullanılan olumlu metaforun diğer okullardan daha fazla olduğu bulunmuştur. Anne ve babaların Suriyeli bir tanıdıklarının olup görüşüyor olmalarının tutumlarına olumlu yönde yansıdığı ve eğitim düzeyi ile gelir düzeyinin daha yüksek olmasının anne ve baba için farklı şekilde olsa da daha olumlu tutum demek olduğu görülmüştür. Ayrıca olumlu metafor kullanan çocukların ebeveynlerinin her iki ölçek puan ortalamalarının, nötr ve olumsuz metafor kullanan çocuklardan yüksek olduğu ve çocukların en fazla olumlu temalarda metafor kullandığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Gruplararası tutum, Suriyeli mülteciler, Metafor algısı.

ABSTRACT

The aim of this study to examine secondary school schildren's metaphorical perceptions toward Syrian peers and their parents' attitudes toward Syrians. In addition to this, metaphors are examined considering gender, class level, number of siblings, number of Syrian classmates, years of Syrian classmates and type pf school. Plus, parents' attitude scores are examined based on education level, income, number of having child and whether having a Syrian friend or not. At last, metaphor types and parents' attitude mean scores were analyzed.

Sample of this study is comprised of 211 children (134 girls 67 boys), 211 mother and 211 father. In this mixed study, Local People's Attitude Towards Syrians Scale and Attitude Towards Refugee Children Scale were used for parents in qualitative study part and a metaphor sentence about Syrian classmates is collected from students in quantitative study part (My Syrian friend is like..... Because.....).

As a results of analysis, it is found that girl students tendency to use positive metaphor than boys and students in Imam-Hatip schools use more positive metaphor than other type of schools. Besides, having or knowing a Syrian friend, higher education level and higher income are related to more positive attitudes for both mothers and fathers. Moreover, parents of children who used positive metaphors have more positive attitude than parents of children who used neutral and negative metaphor types. Children used the most positive metaphor themes among others.

Key Words: Intergroup attiudes, Syrian refugees, Metaphorical perception.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLolar DİZİNİ.....	viii
BİRİNCİ BÖLÜM	
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	3
1.3. Alt Problemler.....	3
1.4. Araştırmanın Önemi.....	4
1.5. Varsayımlar.....	6
1.6. Sınırlılıklar.....	6
İKİNCİ BÖLÜM	
KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	7
2.1. Göç ve Göçmenlik.....	7
2.1.1. Göç Türleri.....	8
2.1.2. Göçmenlerle İlgili Kavramlar.....	8
2.1.2.1. Mülteci, Sığınmacı, Şartlı Mülteci ve Geçici Koruma Kavramları.....	9
2.1.3. Suriye Krizi ve Türkiye'ye Göç.....	10
2.1.3.1. Rakamlarla Türkiye'deki Suriyeli Göçmenler.....	11
2.1.3.2. Suriyeli Çocukların Okullaşması.....	12
2.2. Tutum.....	12
2.2.1. Gruplararası Tutum Kuramları.....	13
2.2.1.1. Sosyal Kimlik Kuramı.....	13
2.2.1.2. Gerçekçi Çatışma Kuramı.....	14
2.2.1.3. Sosyal Baskınlık Kuramı.....	15
2.2.1.4. Bütünleşik Tehdit Kuramı.....	16
2.2.1.5. Hayal Kırıklığı – Saldırganlık Kuramı.....	18
2.2.1.6. Gruplararası Temas Kuramı.....	18
2.2.2. Önyargı ve Kalıpyargılar.....	19
2.2.3. Anne-Baba Tutumu ve Çocuk Üzerindeki Etkileri.....	21

2.3. İlgili Araştırmalar	22
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
YÖNTEM.....	31
3.1. Araştırmanın Modeli	31
3.2. Evren ve Örneklem.....	32
3.3. Veri Toplama Araçları.....	35
3.3.1. Kişisel Bilgi Formları	35
3.3.2. Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği (YHSYTÖ).....	36
3.3.3. Mülteci Çocuklara Yönelik Tutum Ölçeği (MÇYTÖ).....	36
3.3.4. Suriyeli Arkadaşla İlgili Metafor.....	37
3.4. Verilerin Analizi.....	37
3.4.1. Verilerin Nicel Analizi	37
3.4.2. Verilerin Nitel Analizi.....	39
3.5. İşlem	40
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
BULGULAR	42
4.1. Araştırmanın Nicel Analizine İlişkin Bulgular	42
4.1.1. Anne- Babaya ait Alt Problemlere Dair Bulgular	44
4.1.1.1. Anne Ve Baba Tarafından Doldurulan Ölçekler Ve Faktörler Arasındaki Korelasyonel İlişkiler	44
4.1.1.2. Eğitim Düzeyine Göre Tutum Puanlarının İncelenmesi.....	46
4.1.1.3. Çocuk Sayısına Göre Tutum Puanlarının İncelenmesi.....	49
4.1.1.4. Gelir Düzeyine Göre Tutum Puanlarının İncelenmesi	50
4.1.1.5. Suriyeli Bir Tanıdığı Olması Durumuna Göre Tutum Puanlarının İncelenmesi	53
4.1.2. Çocuklara Ait Alt Problemlere Dair Bulgular.....	57
4.1.2.1. Cinsiyet Değişkenine Göre Metafor Niteliğinin İlişkisi.....	57
4.1.2.2. Kardeş Sayısına Göre Metafor Niteliğinin İlişkisi	58
4.1.2.3. Sınıf Düzeyi İle Metafor Niteliğinin İlişkisi.....	59
4.1.2.4. Okul Türü ile Metafor Niteliğinin İlişkisi	59
4.1.2.5. Suriyeli Arkadaş Sayısı ile Metafor Niteliğinin İlişkisi	60
4.1.2.6. Arkadaş Olma Süresi ile Metafor Niteliğinin İlişkisi	60
4.1.3. Çocukların Kullandığı Metafor ile Anne-Babanın Tutum Düzeylerinin İlişkisine Ait Alt Problemlere İlişkin Bulgular	61

4.1.3.1. Anne- Babanın Eğitim Düzeyi ile Kullanılan Metafor Niteliğinin İlişkisi	61
4.1.3.2. Anne- Babanın Suriyeli Tanıdığı Olması ile Kullanılan Metafor Niteliğinin İlişkisi	62
4.1.3.3. Metaforun Niteliği ile Anne ve Babaların Ölçek Puanları İlişkisi	64
4.2. Araştırmanın Nitel Analizine İlişkin Bulgular	65
4.2.1. Çocukların “Suriyeli Arkadaş” Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Metaforlara Yönelik Bulgular	65
4.2.2. Kavramsal Kategorilere Yönelik Bulgular	69
4.2.2.1. Birlik ve Bağlılık Hissedilen Suriyeli Arkadaş Bağlamında Kullanılan Metaforlar	77
4.2.2.2. Şefkat, Sevgi ve Muhabbet Timsâli Bağlamında Kullanılan Metaforlar	78
4.2.2.3. Bilginin Peşinde ve Aydınlanma Kaynağı Olan Bağlamında Kullanılan Metaforlar	79
4.2.2.4. Güven Veren, Koruyup Kollayan Bağlamda Kullanılan Metaforlar	80
4.2.2.5. Enerjisi ile Güldürüp Eğlendiren Bağlamında Kullanılan Metaforlar	81
4.2.2.6. Diğerkâm Bağlamında Kullanılan Metaforlar	82
4.2.2.7. Mesafeli ve İçedönük Bağlamında Kullanılan Metaforlar	82
4.2.2.8. Uyumlu ve Zararsız Bağlamında Kullanılan Metaforlar	83
4.2.2.9. Tehdit Unsuru Olan Bağlamında Kullanılan Metaforlar	84
4.2.2.10. Uyumsuz ve Farklı Bağlamında Kullanılan Metaforlar	85
4.2.2.11. Olumsuz Çağrışım Yapan Bağlamında Kullanılan Metaforlar	86
4.2.2.12. Hem Olumlu Hem Olumsuz Yönü Olan Bağlamında Kullanılan Metaforlar	87
BEŞİNCİ BÖLÜM	
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	88
5.1. Tartışma.....	88
5.1.1. Anne – Babaya Ait Alt Problemlere Yönelik Tartışma.....	88
5.1.1.1. Anne ve Babaların Tutum Düzeylerinin Karşılaştırılmasına Yönelik Tartışma	88
5.1.1.2. Eğitim Düzeyine Göre Tutum Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Tartışma	89
5.1.1.3. Çocuk Sayısına Göre Tutum Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Tartışma	90

5.1.1.4. Gelir Düzeyine Göre Tutum Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Tartışma	91
5.1.1.5. Suriyeli Tanıdığıнын Olması Durumuna Göre Tutum Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Tartışma	92
5.1.2. Çocuklara Ait Alt Problemlere Yönelik Tartışma.....	93
5.1.2.1. Cinsiyet Değişkeni ile Metafor Niteliğine Yönelik Tartışma.....	94
5.1.2.2. Kardeş Sayısı ile Metafor Niteliğine Yönelik Tartışma	94
5.1.2.3. Sınıf Düzeyi İle Metafor Niteliğine Yönelik Tartışma.....	95
5.1.2.4. Okul türü ile Metafor Niteliğine Yönelik Tartışma.....	95
5.1.2.5. Arkadaş Sayısı Ve Arkadaşlık Süresi İle Metafor Niteliğine Yönelik Tartışma	96
5.1.3. Çocukların Kullandığı Metafor ile Anne-Babanın Tutum Düzeylerine Yönelik Tartışma.....	97
5.1.4. Nitel Analize Yönelik Tartışma.....	98
5.2. Sonuçlar.....	99
5.3. Öneriler.....	100
KAYNAKÇA	102
EKLER	115

TABLolar DİZİNİ

Tablolar Dizini	VIII
Tablo 1. Örnekleme Ait Betimleyici İstatistikler	33
Tablo 2. Anne Katılımcılara Ait Ölçeklerin Alt Boyutlarının Basıklık Ve Çarpıklık Değerleri	38
Tablo 3. Baba Katılımcılara Ait Ölçeklerin Alt Boyutlarının Basıklık Ve Çarpıklık Değerleri	38
Tablo 4. Anneye Ait Ölçeklerin Faktör Gruplarının Cronbach's Alfa Katsayıları	42
Tablo 5. Babaya Ait Ölçeklerin Faktör Gruplarının Cronbach's Alfa Katsayıları.....	42
Tablo 6. Anneye Ait Ölçeklerin Toplam Puan Ortalamaları Ve Faktör Puan Ortalamaları....	43
Tablo 7. Babaya Ait Ölçeklerin Toplam Puan Ortalamaları Ve Faktör Puanları.....	43
Tablo 8. Ölçekler Arasında Korelasyon Değerleri (N=211)	45
Tablo 9. Eğitim Düzeylerine Göre Annelerin Yhsytö Toplam Puanına Dair Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	46
Tablo 10. Eğitim Düzeylerine Göre Annelerin Mçytö Toplam Puanına Dair Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	47
Tablo 11. Eğitim Düzeylerine Göre Babaların Yhsytö Toplam Puanına Dair Tek Yönlü Varyans (Anova) Analizi Sonuçları	48
Tablo 12. Eğitim Düzeylerine Göre Babaların Mçytö Puanlarına Dair Tek Yönlü Varyans (Anova) Analizi Sonuçları	48
Tablo 13. Çocuk Sayısına Göre Annelerin Yhsytö Ve Mçytö Puanlarına Dair T-Test Sonuçları.....	49
Tablo 14. Çocuk Sayısına Göre Babaların Yhsytö Ve Mçytö Puanlarına Dair T-Test Sonuçları.....	50
Tablo 15. Annelerin Çalışma Durumuna Göre Yhsytö Ve Mçytö Puanlarına Dair T-Test Analizi	51
Tablo 16. Babaların Gelir Düzeyine Göre Yhsytö Puanlarına Dair Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	51
Tablo 17. Babaların Gelir Düzeyine Göre Mçytö Puanlarına Dair Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	52
Tablo 18. Suriyeli Bir Tanıdığı Olması Durumuna Göre Annelerin Yhsytö Puanlarına Dair Tek Yönlü Varyans (Anova) Analizi	54
Tablo 19. Suriyeli Bir Tanıdığı Olması Durumuna Göre Annelerin Mçytö Puanına Dair Tek Yönlü Varyans (Anova) Analizi.....	54
Tablo 20. Suriyeli Bir Tanıdığı Olması Durumuna Göre Babaların Yhsytö Toplam Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analiz Sonuçları.....	55
Tablo 21. Suriyeli Bir Tanıdığı Olması Durumuna Göre Babaların Mçytö Toplam Puanına Dair Tek Yönlü Varyans (Anova) Analizi	56
Tablo 22. Metaforların Gruplara Göre Betimleyici İstatistikler.....	57
Tablo 23. Cinsiyet Değişkeni İle Kullanılan Metaforun Niteliğine İlişkin Ki-Kare Testi Sonuçları.....	57
Tablo 24. Kardeş Sayısı İle Kullanılan Metaforun Niteliğinin İlişkisine Yönelik Ki-Kare Testi Sonuçları.....	58
Tablo 25. Sınıf Düzeyi İle Kullanılan Metaforun Niteliğinin İlişkisine Yönelik Ki- Kare Testi Sonuçları.....	59
Tablo 26. Okul Türü İle Üretilen Metaforun Niteliğinin İlişkisine Yönelik Ki-Kare Testi Sonuçları.....	59
Tablo 27. Suriyeli Sınıf Arkadaşının Sayısıyla Üretilen Metaforun Niteliğinin İlişkisine Yönelik Ki-Kare Testi Sonuçları.....	60

Tablo 28. Suriyeli Arkadaşıyla Aynı Sınıfta Okuma Süresi İle Üretilen Metaforun Niteliğinin İlişkisine Yönelik Ki-Kare Testi Sonuçları	60
Tablo 29. Annenin Eğitim Düzeyine Göre Çocuğun Kullandığı Metaforun Niteliğinin İlişkisine Yönelik Ki-Kare Testi Sonuçları	61
Tablo 30. Babanın Eğitim Düzeyine Göre Çocuğun Kullandığı Metafor Niteliğinin İlişkisine Yönelik Ki-Kare Testi Sonuçları.....	62
Tablo 31. Annenin Suriyeli Tanıdığı Olması Ve Görüşme Durumu İle Çocuğun Kullandığı Metaforun Niteliğinin İlişkisine Yönelik Ki-Kare Testi Sonuçları.....	63
Tablo 32. Babanın Suriyeli Tanıdığı Olması Ve Görüşme Durumu İle Çocuğun Kullandığı Metaforun Niteliğinin İlişkisine Yönelik Ki-Kare Testi Sonuçları.....	63
Tablo 33. Metafor Niteliğine Göre Ölçeklerden Alınan Puanlara İlişkin Bilgiler	64
Tablo 34. Çocukların “Suriyeli Arkadaş” Kavramına İlişkin Geliştirdikleri Geçerli Metaforlar, Onları Temsil Eden Çocuk Sayısı (Alfabetik Sıraya Göre) Ve Yüzdeleri....	66
Tablo 35. Frekans Değeri En Yüksek Metaforlar.....	69
Tablo 37. Çocukların “Suriyeli Arkadaş” Kavramına İlişkin Metaforların Kategorilere Göre Dağılımı.....	77
Tablo 38. Birlik Ve Bağlılık Hissedilen Suriyeli Arkadaş Bağlamında Kullanılan Metaforlar Ve Frekansları	77
Tablo 39. Şefkat, Sevgi Ve Muhabbet Timsâli Suriyeli Arkadaş Bağlamında Kullanılan Metaforlar Ve Frekansları	78
Tablo 40. Bilginin Peşinde Ve Aydınlanma Kaynağı Olan Bağlamında Kullanılan Metaforlar Ve Frekansları	79
Tablo 41. Güven Veren, Koruyup Kollayan Bağlamda Kullanılan Metaforlar Ve Frekansları	80
Tablo 42. Enerjisi İle Güldürüp Eğlendiren Bağlamında Kullanılan Metaforlar Ve Frekansları	81
Tablo 43. Diğerkâm Bağlamında Kullanılan Metaforlar Ve Frekansları	82
Tablo 44. Mesafeli Ve İçedönük Bağlamında Kullanılan Metaforlar Ve Frekansları	82
Tablo 45. Uyumlu Ve Zararsız Bağlamında Kullanılan Metaforlar Ve Frekansları	83
Tablo 46. Tehdit Unsuru Olan Bağlamında Kullanılan Metaforlar Ve Frekansları	84
Tablo 47. Uyumsuz Ve Farklı Bağlamında Kullanılan Metaforlar Ve Frekansları	85
Tablo 48. Olumsuz Çağrışım Yapan Bağlamında Kullanılan Metaforlar Ve Frekansları	86
Tablo 49. Hem Olumlu Hem Olumsuz Yönü Olan Bağlamında Kullanılan Metaforlar Ve Frekansları	87

KISALTMALAR

- MEB** : Milli Eğitim Bakanlığı
- UNHCR** : United Nations High Commissioner for Refugees
- YUKK** : Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu
- YHSYTÖ** : Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği
- MÇYTÖ** : Mülteci Çocuklara Yönelik Tutum Ölçeği
- IOM** : International Organization of Migration

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölüm problem durumunu, araştırmanın amacını, araştırmanın önemini, araştırmada incelenecek alt problemleri, araştırma kapsamındaki varsayımları ve sınırlılıkları içermektedir.

1.1. Problem Durumu

Göç, kökleri insanlık tarihi kadar eskiye giden bir olgudur. Modern dünya tarihiyle beraber etkileri küresel düzeyde değerlendirilmekte geç kalınmış olsa da özellikle toplu yapılan uzun mesafeli göçler önemli bir yer edinmiştir (McKeown, 2004). Belirli noktalarda tanım farklılıkları olsa da genel kabul olarak göç bir kişinin veya grubun yaşadığı yerden başka bir yere gitmesi olarak tanımlanabilir (Gün ve Bayraktar, 2008). Bu yer değiştirme eyleminin çeşitli sebepleri ve şekilleri olabilmektedir. Kişilerin veya grupların istek ve iradeyle yaşadığı yerden başka yere gitmesi, daha çok ekonomik temelli gerçekleşen gönüllü göç olarak açıklanabileceken, güvenlik, barınma ve korunma gibi temel ihtiyaçların yaşadığı yerde noksan kalmaya başlanmasıyla başka bir yere gidilmek zorunda kalınan göç türü de zorunlu göç olarak söylenebilir (Ekici ve Tuncel, 2015). Bu anlamda göçün sadece fiziki bağlamda bir coğrafya değişikliği olarak incelenemeyeceği, psikolojik, sosyolojik, hukuki, ekonomik, toplumsal ve kültürel değişiklikleri de içeren katmanlı bir olgu olarak anlaşılması gerektiği görülebilir (Adıgüzel, 2016).

Uluslararası göç, yabancı ülkede iş arama amacıyla çıkan işçilerden ve savaş ve siyasi yıkımlardan dolayı sığınma talep eden mültecilerden oluşan iki parçalı bir yapıya sahiptir (Clark, 1986: 51). İkinci kapsamda hareket eden bireylerin göçmenlik statüsü, gittikleri ülkeye ve şartlara göre şekillenebilmektedir (Aksoy, 2012). Buna göre Birleşmiş Milletler tarafından yapılan tanımlamaya göre, bir kişi ülkesinde yaşamıyla veya sürdürdüğü pratik değerleriyle ilgili din, etnik köken veya diliyle zulüm görerek tehdit altına girdiğinde başka bir ülkeden bu haklarını talep edebilir ve bu kişiye sığınmacı denilmektedir. Bu sebeplerle ülkeye başvuru talep edilmesinin onaylanmasıyla da mülteci statüsü elde edilmektedir (Tunç, 2015). Türkiye de Cenevre Sözleşmesi'ne coğrafi kısıtlama ile taraf olarak Avrupa'dan gelen sığınma taleplerinin mülteci statüsünde olabileceğinde hemfikir olmuştur.

Ülkeler arasında yapılan göç dünya açısından uzak geçmişi olan bir durum olsa da, Türkiye'nin uluslararası göç alma gündemi Suriyelilerin gelişiyi gündem olmaya başlamıştır (Erbaş, 2019: 9). 2011 yılında Suriye'de devrime yönelik olayların ilk çıktıktan kısa süre

sonra sürecin kızışmasıyla ülke vatandaşları güvenli bir yer arayışına girmiş ve komşu ülkelerinden biri olarak Türkiye'ye de başvurmuşlardır. Artan insan hakları ihlallerinin ardından güvenlik için başvuran komşu ülke vatandaşlarına, Türkiye devleti açık kapı politikası uygulamaya karar vermiş ve ülkeye Suriyeli göçmenlerin kabulü böylece genişletilmiştir (Topal, 2015). Ancak coğrafi kısıtlamayla mülteci hak ve statüsüne taraf olan Türkiye, Suriye'den gelen göçmenlere bu yüzden mülteci statüsü verememiş, bunun yerine kendi inisiyatifiyle geçici koruma statüsü vermiştir (Uzun, 2015). Anlam karmaşasına sebep olmamak ve ölçeklerin kapsadığı grup göz önüne alınarak bu çalışmada Suriyeli tüm göçmenlerden mülteciler başlığıyla bahsedilmiştir.

Suriye krizinin 11 yılı bitmek üzereyken dünyada 6.8 milyon Suriyeli mülteci ve bunun 2.7 milyonunun çocuklar olduğu bilinmektedir (UNHCR, 2022). Günümüz itibariyle Göç İdaresi'nin yayınladığı rakamlara bakılarak, Türkiye'nin 3.8 milyon kişiyle, dünyada en fazla Suriyeli mülteciye ev sahipliği yapan ülke olduğu görülebilmektedir. Yine resmi rakamlara göre ülkenin batısında nüfusuna oranla en fazla Suriyeli mültecinin bulunduğu şehir %5.54 ile Bursa olarak görülmektedir.

Krizin uzun yıllardır sürmesi ve mülteci sayısının yıldan yıla artmasıyla birlikte, Suriyeliler Geçici Barınma Merkezlerinden çıkıp hayatın içinde yaşamaya adım atmaya teşvik edilmeye başlanmıştır. Yerel halkın ve Suriyelilerin, Çalışma hakkı verilmesi, mülteci çocukların okullaşmasında devlet okullarının devreye sokulması gibi toplumsal hayata en çok dokunan yerlerdeki artan birlikteliği bazı tutum ve yaklaşımları da beraberinde getirmiştir. Böylece grupların kolektif olarak diğer gruba karşı çatışma, statü tabakalaşması ve ayrımcılık gibi davranışları yönlendirmesi (Brewer ve Kramer, 1985) ihtimal dahilinde oluşmaktadır. Gruplararası bu kolektif davranışlar yalnızca yetişkin ilişkilerinde değil, çocuklar düzeyinde de etkisini hissettirecektir. Bu çalışma özelinde düşünüldüğünde Türk çocukların Suriyeli çocuklara yönelik tutumlarına yansımaları da kaçınılmaz olacaktır. Nitekim çocukların farklı etnik gruplara karşı tutumları ebeveynlerinden edindiğine dair çalışmalar mevcuttur (Jugert, Eckstein, Beelmann ve Noack, 2016).

Mültecilerin ev sahibi ülkedeki karşılanmasıyla ilgili sosyal, ekonomik, politik, psikolojik ve kültürel bağlamda incelemeler ve ebeveyn-çocuk tutumu arasındaki ilişkiye yönelik çalışmalar yapılmıştır. Suriye krizinin on yılı aşkındır var olması, yurtdışında Suriyelilere yönelik tutum çalışmalarının da artmasına yol açmıştır. Türkiye'de de Suriyelilere yönelik tutumla ilgili nitel ve nicel birçok çalışma bulunmaktadır. Fakat ebeveynlerin Suriyelilere yönelik tutumu ile çocukların Suriyeli akranlarına yönelik algısı arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmanın anne-baba ve çocukların

Suriyelilere yönelik tutumunun incelenmesi açısından literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı ortaokul düzeyinde çocukların Suriyeli akranlarına yönelik metaforik algısı ile anne-babaların Suriyeli yetişkinlere ve çocuklara karşı tutumunun çeşitli sosyoekonomik değişkenler doğrultusunda incelenmesidir. Ayrıca çocukların Suriyeli akranlarına yönelik algısında hangi metaforları kullandığının belirlenmesi amaçlanmıştır.

1.3. Alt Problemler

1. Her bir çocuğun anne ve babasının Suriyeli yetişkinler ve çocuklara yönelik tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmakta mıdır?
2. Anne ve babaların eğitim düzeyine göre Suriyeli yetişkinler ve çocuklara yönelik tutumu farklılaşmakta mıdır?
3. Anne ve babaların sahip olduğu çocuk sayısına göre Suriyeli yetişkinler ve çocuklara yönelik tutum düzeyleri farklılaşmakta mıdır?
4. Anne ve babaların gelir düzeyine göre, Suriyeli yetişkinler ve çocuklara yönelik tutum düzeyleri farklılaşmakta mıdır?
5. Anne ve babaların Suriyeli bir tanıdığıнын olması ve onunla görüşme durumuna göre Suriyeli yetişkinler ve çocuklara yönelik tutum düzeyleri farklılaşmakta mıdır?
6. Ortaokul düzeyindeki çocukların cinsiyet değişkenine göre Suriyeli akranlarına yönelik kullandıkları metaforun niteliği farklılık göstermekte midir?
7. Ortaokul düzeyindeki çocukların, kardeş sayısına göre Suriyeli akranlarına yönelik kullandıkları metaforun niteliği farklılık göstermekte midir?
8. Ortaokul düzeyindeki çocukların buldukları sınıf düzeyine göre Suriyeli akranlarına yönelik kullandıkları metaforun niteliği farklılık göstermekte midir?

9. Ortaokul düzeyindeki çocukların buldukları okul türüne göre Suriyeli akranlarına yönelik kullandıkları metaforun niteliği farklılık göstermekte midir?
10. Ortaokul düzeyindeki çocukların sınıftaki Suriyeli arkadaş sayısına göre Suriyeli akranlarına yönelik kullandıkları metaforun niteliği farklılık göstermekte midir?
11. Ortaokul düzeyindeki çocukların Suriyeli sınıf arkadaşı olması yılına göre Suriyeli akranlarına yönelik kullandıkları metaforun niteliği farklılık göstermekte midir?
12. Anne ve babanın eğitim düzeylerine göre çocukların Suriyeli akranlarına yönelik kullandıkları metaforun niteliği farklılık göstermekte midir?
13. Anne ve babanın Suriyeli tanıdıklarının olması durumu ve görüşme sıklığına göre öğrencilerin Suriyeli akranlarına yönelik kullandıkları metaforun niteliği farklılık göstermekte midir?
14. Çocukların kullandıkları metaforun niteliği ile anne ve babaların YHSYTÖ ve MÇYTÖ puan ortalamaları arasında ilişki bulunmakta mıdır?
15. Çocuklar, Suriyeli akranlarına yönelik algılarını ifade ederken hangi metaforları kullanmışlardır?

1.4. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma ortaokul düzeyinde çocukların Suriyeli akranlarına yönelik algısını ve ebeveynlerinin Suriyelilere yönelik tutumunun bu algıyla ilişkisini anlamak açısından önem arz etmektedir. Ülkemizde her geçen gün geçiciliğini yitiren göçmenliğe ev sahipliği durumu, toplumların ve kültürlerin birbirine entegrasyonunun ciddi planlamalarla ele alınması gerektiğini göstermektedir. Entegrasyonu da uzun vadede çocuklar düzeyinde anlamaya çalışmak önemli görülmektedir. Bugün haberlerde yetişkinlerin gruplararası bireyler olarak birbirlerine yönelik olumsuz tutumlarına, kurumların etnik kimlikler üzerinden bireyleri dışladığına çokça şahit olunmaktadır. Yetişkinlerin dünyasında önyargı kaynaklı olumsuz davranışlar devam ederken bunun çocuklara yansması da kaçınılmazdır. Çocuklar tüm yargılarını öğrenerek geliştirirler. Onlar için, oyun oynarken oyun rolü dışındaki kimlikleri

değerlendirmek akıllarına gelmeyecek bir şeyken bugün ebeveynleri tarafından yalnızca Suriyeli olduğu için sokakta oyun oynamalarının izin verilmediği akranlarının olması gibi bir gerçekliğe maruz kalabiliyorlar (Demir ve Özkul, 2019). Ebeveyn kontrolündeki sokakta, bu yargı oynamalarına izin verilmemesiyle oluşturulmaya başlanırken çocuklar öğrendiklerini akran ilişkilerinde kendileri de sürdürmeye devam edebilirler. Örneğin, çocukların iletişiminin gözlemlenmesine olanak sunan, Suriyeli çocukların bulunduğu okullarda MEB ile bir STK olan Yetim Vakfı'nın yürüttüğü protokol doğrultusunda gerçekleştirilen projede, yetişkin bir liderin yönettiği sınıfça oynanan oyunlarda dahi Suriyeli çocukların etnik kimliği üzerinden etiketlendiği, dışlandığı ve olumsuz bir tutuma maruz kaldığı gözlemlenmiştir (2022). Bugün sınıf arkadaşı olan çocukların yakın gelecekte yetişkinler olarak sosyal hayatta yer alacağı düşünüldüğünde, gruplararası tutumun çocukluktan olumlu yönde geliştirilmesinin önemi ortaya çıkmaktadır. Çok kültürlü ve entegre bir yaşam biçimi Türkiye için geleceğin olağanüstü senaryosu olmaktan çıkmış görünmektedir. Bu çalışmada ebeveynlerin tutumu ve çocukların algısı incelenirken aslında bugünkü çocukların geleceğin ebeveynleri olarak toplumdaki yankısının ön izlemesi de görülebilecektir. Böylece bu çalışma şiddet, nefret, ayrımcılık ve ırkçılığın azaltılması amacıyla, etnik kimliğine rağmen aynı topraklarda uyum içinde yaşayacak bireylerin birbirine yönelik tutum ve algısının olumlu seyretmesi için gerekli adımların çocukluktan atılması için betimsel bir sunumla öncü olacaktır.

Türkiye'de ortaokul düzeyindeki çocukların Suriyeli akranlarına yönelik tutumunun görsel ve sözel metaforik algıyla çalışıldığı araştırmalar mevcut olmakla birlikte sayısı birkaç tanedir (Irmak, 2019; Özdemir, 2018). Ayrıca anne-baba ile çocuğun tutumunun doğrudan birlikte incelendiği çalışmaya rastlanmamıştır. Türkiye'de bu konuya değinilen çalışmalarda, ailelerin tutumu ile çocukların tutumu arasındaki ilişkiye bakılırken, aile tutumunun ölçeklere dayalı değil çocuğun beyanına dayalı ele alındığı bulgular doğrultusunda incelenmiştir (Ankaralı vd., 2017; Yitmen ve Verkutyen, 2020).

Sonuç olarak Suriyelilerin entegrasyon sorununun hem toplumsal düzeyde çok kültürlü yaşam düzeni hem de bireysel psikolojik süreçler açısından ciddi boyutlarda problemlere yol açmasının önlenmesi adına, bu çalışma önemli bir yer arz etmektedir.

1.5. Varsayımlar

Yapılan araştırma kapsamındaki varsayımlar aşağıda sunulmuştur:

1. Araştırmaya dahil olan anne-baba ve öğrencilerin oluşturduğu örneklemin, evreni temsil ettiği varsayılmıştır.
2. Anne-babaların ölçeklere içtenlikle yanıt verdiği varsayılmıştır.
3. Çocukların metafor cümlesinde düşüncelerini samimiyetle yansıttığı varsayılmıştır.
4. Ölçeklerin istenilen değişkenleri ölçebilecek nitelikte oldukları varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

Araştırma 2021-2022 Eğitim-Öğretim yılında Bursa ilinde bulunan ve Bursa İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı olarak hizmet veren, ortaokul düzeyindeki okullardaki ebeveynler ve çocukların katılımıyla sınırlıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde çalışmayla ilgili değişkenlerin ve değişkenlerin arasındaki ilişkinin daha iyi anlaşılması için kuramsal çerçeve ve alanyazındaki incelenen çalışmalar sunulmuştur.

2.1. Göç ve Göçmenlik

Göç kavramı sözlükte “Ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret” (Türk Dil Kurumu [TDK]) olarak tanımlanmaktadır. Göçle ilgili bilinen ilk çalışma Ravestein'in İngiliz halkının nüfus sayımlarıyla yürüttüğü 1885 yılında yayınlanan çalışmadır (Lee, 1966). O günkü çalışmayla göçü sanayileşmenin temeline dayandırarak açıklayan Ravestein'in tanımı, dar kapsamından dolayı dönüşümlere uğrasa da sonraki çalışmalara öncü olmuştur (Çağlayan, 2006). Daha sonra günümüze yakın bir tanımla göç, geniş bir anlamda kalıcı veya süreli ikamet değişikliği şeklinde tanımlanmıştır. Bu kapsamda yer değişikliğinin yakın veya uzak olması, sürecin zorluğu ya da eylemin gönüllü ya da zorunlu olması tanımda bir değişiklik oluşturmadığı kabul edilmektedir (Lee, 1966). Günümüzde Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği ([BMMYK], United Nations Refugee Agency [UNHCR]) göçmeni de benzer şekilde tanımlamaktadır. Göçmen kişi, yasal konumuna bakılmaksızın alışılmış ikamet yerinden ayrılıp uluslararası veya ülke içinde bir yere giden veya gitmiş olan kişidir (UNHCR). Bu eylemin yine gönüllü veya gönülsüz olması, eylemin ne için olduğu veya kalınacak yerdeki müddetin uzunluğu göçmenliği etkilemez.

Tanımlarda da belirtildiği gibi göç etmenin birçok farklı sebebi ve her göçün de kendi içindeki dinamiklerinin göz önüne alınması gereken bir karakteristiği vardır (Çağlayan, 2006). Göçün sebepleri ve sürecini bilmek, etkilerini anlamada önemli rol oynamaktadır fakat toplumun birçok alanıyla aktif ilişkili olan sosyal bir olgu olduğundan göçü tek yönlü ok üzerinden değerlendirmek haksızlık olur. (Şen, 2014). Nitekim İçduygu ve Sirkeci (1999) göçün tarihinden yola çıkarak onun toplumsal ve ekonomik etkenler neticesinde bir sonuç olduğunu bildiğimiz kadar, göçün kendisinin de doğrudan toplumsal ve ekonomik etkilerinin olduğu bir sebep olduğunu da belirtmektedir. Göçün süresi ve zorluk derecesi fark etmeksizin her göç bir başlangıç ve varış noktası ile aradaki süreçte çıkan bir dizi engellerden

oluşmaktadır (Lee, 1966). Bu noktada göç etmenin sebepleri ve göçmenliğin türleri, konu bağlamında bilinmesi gereken önemli bir sınıflandırmadır.

Sebepleri ve yöntemleri açısından çok farklı göçmenlik durumları bulunsa da, göçmenlik küresel çapta kaçınılmaz bir olgu olmaya devam etmektedir. Yayınlanan Dünya Göç Raporu'na göre (International Organization of Migration [IOM], 2022) dünya nüfusunun %3.6'sı ile 281 milyon uluslararası göçmen bulunmaktadır. Rapora göre kadın göçmen sayısı 135 milyon, erkek göçmen sayısı 146 milyondur. Göçmenlerin %14.6'sını ise çocuklar oluşturmaktadır. Yerinden edilen göçmen grubu özelinde, 89.4 milyon insanın mülteci, sığınmacı veya uluslararası zorla yerinden edilme durumuyla göç ettiği açıklanırken, 2020 itibarıyla bu kişiler arasından 26.4 milyon insanın mültecilik statüsüyle yaşamına devam etmekte olduğu söylenebilir.

2.1.1. Göç Türleri

Göç, türü bakımından iki temel başlıkla, refah seviyesini arttırmak vb. sebeplerle gönüllü olarak yapılan göç ve hayati ihtiyaçlarla zorunda kalınan göç olarak ikiye ayrılabilir (Kara ve Korkut, 2010). Gönüllü göç bireylerin göç etme kararını kendinin vererek gerçekleştirdiği bir yer değişikliğiyken, zorunlu göç savaşlar gibi kontrol sahibi olunmayan durumlarda seçilmek zorunda kalınan bir eylem olarak ifade edilmektedir. Bir diğer göç türü göç edilen yere göre belirlenen iç göç ve dış göçtür. İç göç vatandaşı olduğu ülkenin sınırlarındaki yer değiştirmeyken dış göç daha uzun mesafeli diyebileceğimiz bir süreçle ülke sınırları dışına yapılan göçtür (Akıncı vd., 2015). Ayrıca göçün gerçekleşme sürecine göre de düzenli (yasal) ve düzensiz (yasal olmayan) diye iki ayrı göç çeşidi daha vardır. Düzenli göç, göç edilen ülkenin yasalarına uygun şekilde yapılan göçü ifade etmektedir (Yılmaz, 2014). Düzensiz göç ise Göç İdaresi Başkanlığı tarafından "Bir ülkeye yasadışı giriş yapmak, bir ülkede yasadışı şekilde kalmak veya yasal yollarla girip yasal süresi içerisinde çıkmamak" olarak açıklanmıştır (Göç İdaresi Başkanlığı, t.y.)

2.1.2. Göçmenlerle İlgili Kavramlar

Zorunlu göçle vatanlarından ayrılan göçmenlerin Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği tarafından 5 farklı statüsü bulunmaktadır. Bunlar; mülteciler, sığınmacılar, geri dönenler, ülke içinde yerlerinden edilenler ve vatansızlar olarak adlandırılır (UNHCR). Kapsamları gereği mülteci ve sığınmacı statüleri birbirine benzese de karıştırılmaması adına

farklılaştığı noktalardan ve ülkelerin inisiyatifiyle verilen geçici koruma statüsünün kapsamından bahsedilecektir.

2.1.2.1. Mülteci, Sığınmacı, Şartlı Mülteci ve Geçici Koruma Kavramları

Birleşmiş Milletler, 1951 yılında yayınladığı Cenevre Sözleşmesi'nde mülteci kavramını *“ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen”*

şahıslara verilen bir statü olarak tanımlamaktadır. Yaygın olarak görülen haliyle mültecilik statüsünün verildiği göçler, bireylerin ve hanelerin normal bireysel seçim ve seçicilik sürecinden geçmediği, ancak çoğu durumda bir toplum içindeki bütün toplulukların veya etnik grupların hareketine kapıldığı zorunlu göçlerdir (Clark, 1984: 61). Mültecilerin statüsü kapsamındaki hak ve özgürlükler sözleşmeye imza atılmasıyla birlikte Türkiye'de de Cenevre Sözleşmesiyle düzenlenmektedir. Ancak Türkiye sözleşmeyi imzalarken protokolü ülkesi için coğrafi kısıtlama ile yürürlüğe geçirmiş ve yalnızca Avrupa ülkelerinden gelen göçmenlere mültecilik statüsü verileceği şeklinde düzenlemiştir (Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme, 1961).

Sığınmacı kavramı, sözleşmede bahsi geçen sebeplerden dolayı korunma ve sığınma talep eden ama mültecilik statüsü için gerekli şartları sağladığı henüz kesinleşmeyen göçmen bireyler için kullanılır (Bozbeyoğlu, 2015). Anlaşılacağı üzere sığınmacı ve mülteci kavramları arasındaki tek fark, sığınmacıların mültecilik statüsü almak adına değerlendirme aşamasında olmasıdır. Sürecin bitiminde sığınmacılar mülteci statüsü alabilmektedir.

Türkiye hukuk sisteminde ise göçmenlere verilen statülerde sığınmacı bulunmamakta, bunu yerine sözleşmedeki sığınmacı kavramına denk düşecek şartlı mülteci statüsü kullanılmaktadır. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 62.maddesine (YUKK) göre, Avrupa bölgesi dışından sığınma talebinde bulunup, sözleşmede kapsamı verildiği şekliyle sığınma ve korunma talep eden kişilere, üçüncü bir ülkeye yerleştirilinceye kadar sapsanacak haklar için şartlı mülteci statüsü verilmektedir (YUKK, 2013) .

Türkiye'de Uluslararası Koruma başlığıyla yapılan düzenlemelerle yukarıda bahsedilen koruma statüleri bireysel statülerken, geçici koruma statüsü kitlesel göçler veya kitlesel göçün

gerçekleştiği zamanlardaki bireysel başvurularda verilen ve devletlerin kendi politikalarını ve şartlarını gözetererek yürürlüğe sokmayı tercih edebileceği bir statüdür (Topal, 2015). Göç İdaresi'nin 2013 yılında çıkarttığı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 91.maddesi kapsamında Türkiye'ye gelen Suriyelilere, onları açık kapı politikasıyla ülke sınırlarına kabul etmek, gelen kişileri geri göndermemek ve temel ve acil olan ihtiyaçlarını karşılamak suretiyle geçici koruma statüsü verilmesi kararlaştırılmıştır (YUKK, 2013).

Kavramların hukuki karşılıklarının küçük nüansları olduğu açıklanmıştır. Fakat bugün toplumda mülteci kavramı yaygın olarak Suriyeliler için kullanılmaktadır. Geçici koruma altındaki Suriyeliler ifadesi de akışı zorlayacak şekilde uzun olduğundan çalışmada geçici koruma altındaki Suriyelilerden bahsederken Suriyeliler şeklinde, geçici koruma altındaki Suriyeli çocuklardan bahsedilirken kullanılan ölçeğin başlığından ve akışta anlaşılır olacağından sebeple kısaca mülteci çocuklar şeklinde ve çocukların akranlarıyla ilişkisine yönelik kullanımlarda Suriyeli akranlar ifadeleri kullanılacaktır.

2.1.3. Suriye Krizi ve Türkiye'ye Göç

Göçmenliğin en yakın tarihli örneklerinden biri olan Suriye krizinde, 15 Mart 2011'de Suriye'nin Der'a kentinde bir grup gencin 'halk rejimin yıkılmasını istiyor 'sloganı yazmasıyla başlayan olaylarla birlikte hükümet ve halk arasındaki gerilim her geçen gün artmaya devam etmiştir (Aljazeera, 14 Nisan 2018). 2012 itibariyle Suriye'de insan hakları ihlalleri ve insani yardım ihtiyacı dramatik şekilde artmaya başlayınca ülke vatandaşları başta Türkiye, Ürdün ve Lübnan olmak üzere diğer ülkelere geçiş yapmaya ve sığınma talebinde bulunmaya başlamışlardır (UNHCR, 2019). BM raporlarına göre dünyada şu an ülkesinden ayrılmak zorunda kalan 6.6 milyon Suriyeli bulunmaktadır. Nitekim Birleşmiş Milletler daha krizin ilk yıllarında Suriye krizi için "Soğuk savaştan beri dünyanın en kötü insani felaketine dönüştüğü" açıklamasını yapmıştır (La Franchi, 2013). Zira Türkiye de, Suriye vatandaşlarının sınırı geçerek Türkiye'ye geçişinde açık kapı politikası uygulamış ve bu da ülkeyi transit ülkeden hedef ülke konuma getirmiştir (Akbaş, Babahanoğlu ve Uelman, 2016).

Suriye'de süren krizin çözüme kavuşmaması ve her geçen gün daha fazla sayıda insanın göç etmek zorunda kalmasıyla birlikte Türkiye'ye de çok fazla sayıda geçiş olmaya

devam etmiştir. Bunun üzerine 2013 yılında Resmî Gazete’de yayınlayan yönetmelikle birlikte İçişleri Bakanlığı’na bağlı Göç İdaresi Başkanlığı kurulmuştur (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 2013) Öncesinde gelenlere sağlanacak olan uluslararası koruma statüsü konusu tartışmalara sebep olmuştur (Şen, 2019). Cenevre Sözleşmesi’ndeki tanımı gereği ülkeye gelen Suriyelilerin mülteci kapsamına girdiği görülse de Türkiye sözleşmeye coğrafi kısıtlamayla taraf olduğu için mülteci statüsünü verememiştir. Bu yüzden krizin ilk senelerinde gelenlere mülteci statüsü verilmediği gibi, misafir denilmiş ve böyle muamele edilmiştir (Akgündüz, Van den Berg ve Hassink, 2015). Hatta yerleşmeleri için kurulan merkezler mülteci kamp bölgeleri olarak isimlendirilmemiş, bu merkezlere misafirhane denmiştir (Özden, 2013). Daha sonra durumun aciliyeti ve geçici olmaması, göçün kitleselliği ve devletin inisiyatifiyle Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nda 2014 yılında düzenleme yaparak Suriyelilere geçici koruma statüsünü verilmesi kararlaştırılmıştır (Samur ve Cihangir, 2019).

Sürecin ilk yıllarında 10 şehirde 26 geçici barınma merkezi kurularak Suriyeliler burada ağırlanmıştır ancak sürecin uzaması ve krizin çözülmemesiyle birlikte sosyal uyumu arttırmak adına barınma merkezleri dışındaki hayatı desteklemeye yönelik çalışmalar yapılarak bu sayı düşürülmüştür. Krizin 11 yılı geride kalırken şu anda dünyadaki en fazla sayıda Suriyeli ’ye ev sahipliği yapan ülke Türkiye olmaktadır (UNHCR, 2019).

2.1.3.1. Rakamlarla Türkiye ’deki Suriyeli Göçmenler

Göç İdaresi’nin açıkladığı resmi rakamlara göre Türkiye 30 Haziran 2022 itibariyle 3 milyon 640 binden fazla Suriyeli’ye ev sahipliği yapmaktadır. Geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin en çok bulunduğu ilk üç il İstanbul, Gaziantep ve Hatay olmakla birlikte nüfusuna oranla en fazla Suriyelinin olduğu iller ülkenin doğusunda %20.44 ile Hatay iken ülkenin batısında %5.54 ile Bursa’dır. Mayıs 2022 tarihinde geçici barına merkezlerinde kalan Suriyeli sayısı 50 bin 351 olarak belirtilmektedir. Kalan yüzdeliğin büyük bir kısmı %98.7 ile şehirlerde yaşamaktadır. İstatistiklere göre geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin Türk nüfusuna oranı genel yüzdelikte %4.26 (Göç İdaresi Başkanlığı, 2022).

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’nın yaptığı 2019 tarihli açıklamaya göre çalışma izni alan Suriyeli sayısı 31 bin 185’tir. Bunun yanında Türkiye’de doğan Suriyeli

çocuk sayısı İçişleri Bakanı tarafından 19 Eylül 2019'da yapılan açıklamaya göre 450 bin bebektir (Türkiye'deki Suriyeli sayısı, 2022).

Türkiye'de bulunan Suriyeliler'in yaş aralığının en yoğun olduğu grup gençlerden oluşmaktadır. Mülteciler Derneği'nin derlediği ve en son Mart 2022'de açıklanan tablolara göre 18 yaşın altındaki çocuk nüfusu 1 milyon 700 binden fazla iken, 15 yaşın altındaki nüfus 1 buçuk milyon civarındadır (2022).

2.1.3.2. Suriyeli Çocukların Okullaşması

Önemli bir yüzdesi çocuk nüfusundan oluşan Suriyelilerin, ülkelerindeki krizin çözülememesi ve uzun bir süre Türkiye'de kalacaklarının anlaşılmasından sonra eğitim faaliyetleri için projeler üretilmeye başlandı (Yiğit, Şanlı ve Gökalp, 2021). Bu kapsamda ilk yürürlüğe giren kurum Geçici Eğitim Merkezleri oldu. Bu kapsamda Suriyeli okul çağı çocuklarının yoğun olduğu illere yönerge gönderilerek, Geçici Eğitim Merkezleri'nin açılacağı söylendi (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2014). Bu merkezlerde Suriye'deki müfredata uygun şekilde bir eğitim verildi ve eğitim dili Arapça idi. Eğitim kapsamında Türkçe dil dersleri de bulunmaktaydı (Çalık, 2019). Zaman içinde eğitimin niteliği arttırmak ile sosyal uyumu arttırmak ve çocukların dışlanma gibi olaylara maruz kalmaması için öğretmenlerle iş birliği içinde (Aksoy, 2020) Geçici Eğitim Merkezleri'nin yavaş yavaş kapatılmasına ve Suriyeli öğrencilerin devlet okullarına yerleştirilmesine karar verildi (MEB, 2016).

MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Göç ve Acil Durumlarda Eğitim Daire Başkanlığı tarafından yayınlanan 2021- 2022 raporlarına göre Türkiye'de okul çağındaki Suriyeli sayısının 1 milyon 100 bin kadar olduğu belirtilirken, okula giden çocuk sayısının 730 binden fazla olduğu ifade edilmiştir (MEB, 2021). Bu da okul çağı çocuklarındaki okula gitme oranının %80 olması demektir. Yine Türkiye genelinde 10-14 yaşlarında olan ortaokul çağındaki çocuk sayısı 348 bin olmakla birlikte 268 bin öğrencinin okula gittiği kaydedilmiştir. İllere göre okullaşma sayılarına bakarak, Bursa'da okula giden öğrenci sayısının 35 bin 791 olduğu görülebilir (MEB, 2021).

2.2. Tutum

Tutum, hakkındaki düşüncelerimizin, hissettiğimiz duyguların ve gösterdiğimiz davranışların bir örüntüyle o kişilere, durumlara ve şeylere yöneltilmesidir (Angelidou, Aguaded-Ramirez ve Rodriguez-Sabiote, 2019). Tutumlar, olumlu veya olumsuz şekillerde

olabilir ve kişiler politikadan bir öğretmene, siyasi bir ideolojiden farklı bir etnik gruba kadar çok farklı sembollere karşı bir tutum sergileyebilirler. Belirli bir davranışı göstermenin kendisi tutum olarak adlandırılmaz, tutum o davranışın sürdürülmesi ve göstergesi olarak düşünülmelidir (García Sánchez, Aguilera Terrats, Castillo Rosas, 2011). Nitekim Garcia ve arkadaşları tutumun bir tohum gibi olduğu benzetmesini eklemiş ve yavaş yavaş benimsenebileceğini ifade etmişlerdir. Tüm bunların ışığında "tutum" kavramı, kişinin fikirlerini, önyargılı kavramlarını, duygularını, korkularını, tehditlerini ve belirli bir konudaki toplam kanaatlerini belirtmekten denilebilir (Thurstone, 1928). Bir konuya yönelik sahip olunan ve birçok bileşeni içeren tutumun bu yüzden tutarlı olması beklenir ve bu anlamda bir düzeye kadar belirli bir organizasyon, yapı ve öngörülebilirlik içermektedir (DeFleu ve Westie, 1963).

2.2.1. Gruplararası Tutum Kuramları

2.2.1.1. Sosyal Kimlik Kuramı

Tajfel ve Turner'ın (1979) oluşturduğu Sosyal Kimlik Kuramı (Social Identity Theory), temellerini Henri Tajfel'in II. Dünya Savaşındaki esir kamplarında geçirdiği vakitteki grup çatışmalarına dair gözlemlerinden alır. Burada Turner'la birlikte bireyin kimliğinin, ait olduğu bir grup bağlamına dönüştüğündeki süreciyle ilgili araştırmalar yürütmüşlerdir (Wetherell, 1996). Kuram kişilerin sosyal kimlikleriyle üyesi oldukları bir grubun bilgilerinin, üye olmaya ve gruba dair onlar için ifade ettiği anlamın ve duyguların varsayımlar oluşturacağına yöneliktir (Mummendey ve Schreiber, 1983). Buna göre kişi diğer sosyal gruplarla içinde olduğu grubu ten rengi, dil, beceriler gibi çeşitli özelliklere atfettiği değerler üzerinden karşılaştırarak değerlendirmeler yapar (Turner, 1975) ve kendi kimlikleri ile üyesi oldukları gruplara karşı daha olumlu değerlendirmeler yapmaya meyillidir (Mummendey ve Schreiber, 1983).

Sosyal Kimlik Kuramı, sosyal kimliğe ait süreçlerin bilinmesinin, toplumsal davranışların anlaşılmasındaki önemli bir nokta olduğunu göstermektedir (Brown, 2000). Kişi benlik algısının büyük kısmını ait hissettiği grupta inşa eder ve orda barındırır. Nitekim çalışmalarında Tajfel ve Turner (1986) de gruplararası ilişkilerdeki tutum ve davranışları kişilerin bireysel ilişki ve süreçlerinden ziyade, gruplararası ilişkilerin belirlediğini ifade etmektedirler. Kendilik değerini sosyal grup üyeliğiyle görme imkanı bulan ve kendini ait

hissettiği grupla özdeşleştiren kişinin (Demirtaş, 2003: 129) gruplararası değerlendirmede objektif tutum için bir nedeni olmayacak ve kendi grubunu kayıracaktır (Brown, 2000).

2.2.1.2. Gerçekçi Çatışma Kuramı

Gerçekçi Çatışma Kuramı (Realistic Conflict Theory veya Realistic Group Conflict Theory) ismi her ne kadar Campbell (1965) tarafından ortaya atılmış olsa da (Sidanius ve Pratto, 1999: 17) isimden yıllar önce Muzaffer Şerif'in yürüttüğü Robber's Cave deneyi teoriye yönelik önemli bir çalışmadır. Deneyin anlatılması kuramı anlamak adına bir bütünlük sağlayacaktır. Deney 1954 yazında, Oklahoma'da bir izci kampı düzenlemesiyle başlar. 2 ayrı grupta olan toplam 22 erkek çocuğa önce gruplarıyla aidiyet geliştirebilecekleri bir vakit verilir. Birbirini görmeyen bu iki grup tanışır, gruplarına isim verir ve hatta bir noktada grup içinde çeşitli roller verilerek ve benimsenerek hiyerarşik bir sistem dahi oluşur. 2. aşamada iki grup aynı ortama getirilir ve rekabet içeren bir oyun oynatılır ve kazanan takıma ödül verilir. Yarışma esnasında çocuklar kendi grubuna tezahürat yapmanın yanında karşı gruba da küfürler etmeye başlar. Yarışmalar devam ettikçe gruplar iyice kızışır ve durum grupların birbirlerinin bayraklarını yakmasına kadar gider. Bu noktada araştırmacılar tarafından çocuklara müdahale etmek durumunda kalınır. Deneyin 3. aşamasında su tankının bozulduğu ve ancak hep birlikte uğraşırlarsa tamir edebilecekleri söylenir. Çocuklar tamir ederken, yarışmalardaki artan kızışma azalır ve her iki gruptaki çocuklar da çok iyi arkadaş olurlar (Sherif vd., 1954).

Deneyin teoriyle ilgili gösterdiği birkaç önemli husus vardır. Bunlardan biri, kişilerin kendilerini bir gruba ait hissetmesiyle birlikte kutuplaşmanın oluşmasından sonra önemli bir sebep için olmasa dahi birbirlerine karşı tavır ve tutumlarında düşmanca davranışlar gözlemlenebileceğidir (Sarı, 2021). Gruplar, önemini fark etmediği bir sınırlı kaynak için taraf olup müsabakada rekabet ettiğinde, diğer grubu rekabet olarak görmeye başlarlar (Zarate vd., 2004). Rekabet edilen durum, bir grubun kazanmasının karşı grubun kaybetmesi demek olduğu sıfır toplamlı bir durumdur ki bunlar da ait olunmayan karşı grubu tehdit olarak görmeye ve önyargı geliştirilmesine sebep olabilmektedir (Sidanius ve Pratto, 1999). Burada, gruplar arasında gerçekten de bir rekabet olmasından ziyade, düşmanca tavırlara yol açanın rekabet algısı olduğunu ifade etmek önemlidir (Esses, Jackson ve Armstrong, 1998).

Gerçekçi Çatışma Kuramı, yukarıda bahsedilen Sosyal Kimlik kuramıyla grup içi kayırmacılık vurgusunda benzerlik gösterirken, Gerçekçi Çatışması Teorisinde farklı olarak ayrımcılığın sebeplerine grup dışı aşağılama da eklenmektedir (Brief vd., 2005).

2.2.1.3. Sosyal Baskınlık Kuramı

Gruplararası tutumu açıklayacak teorilerden biri de Sosyal Baskınlık Kuramı'dır (Social Dominance Theory). Kuram, toplumsal düzenlerin doğası gereği içinde en az iki ayrı sosyal grup barındırdığını söyler. Bu gruplardan biri baskın grup kategorisine girmekte ve belirli bir oran korunmaksızın zenginlik, güç ve itibar gibi pozitif sosyal değerlere sahip olmaktadır. Grupların hiyerarşik yapısı olduğu iddia edildiğinden diğer sosyal grup da alt grubu oluşturmakta ve orantısız şekilde adli cezalar gibi negatif sosyal değerlere sahip olduğu düşünülmektedir (Sidanius ve vd., 1994). Gruplar arasındaki bu hiyerarşik sistem üç kategoriye dayalı ifade edilebilmektedir: birinci grup yetişkinlerin çocuklar üzerinde yaş sistemiyle orantısız sahip olduğu sosyal güç, ikincisi erkeklerin kadınlara nispeten sahip olduğu orantısız sosyal, askeri ve politik gücü içeren cinsiyet sistemi ve üçüncüsü ise "keyfi" dayanakları olan, bir diğer ifadeyle çeşitli bağlamlarda sosyal güç ile ilişkili ırk, sınıf, din, etnisite veya milliyet gibi insanın doğal yaşam süreciyle bağlantısı olmayan grupların, sosyal değerlere ve güce pozitif veya negatif olarak farklı oranlarda erişebildikleri sistemdir (Pratto, Sidanius, Levin, 2006). Bu grupların tanımlanması, itibar, zenginlik ve siyasi etkileri olan toplumsal kaynakların orantısız payını emreden ve sahip olan grubun azınlık gruptansa baskın grup olmasına dayanmaktadır (Sarı, 2021).

Sosyal bağlamda grup içindeki egemenliğin, stereotiplerin oluşturulması ve buna dayalı davranılmasına neden olan süreçler yanıltıcı ilişkisellik kurulmasıyla da ilişkilendirilebilir. Örneğin Hamilton ve Gifford'a (1976) göre kişiler etnik azınlık gruplar gibi olağanın dışında kalan insanlarla, insana ait olağanın dışında kalan olumsuz birtakım özellikleri ilişkilendirerek yanıltıcı bir bağlantı kurarlar ve bu da bir gruba karşı olumsuz stereotipleri öğrenmelerine sebep olur. Burada dikkat çekilecek nokta, önyargı oluşturulması sürecinde kurulan bu yanıltıcı ilişkiselliğin, yalnızca bireysel psikolojik bir algıyla açıklanamayacağı, bunu grup üyeliğinin ve sosyal bağlamda değerlendirmenin önemli olduğudur (Pratto, 1999: 196). Nitekim sosyal baskınlık kuramında da amaç toplumsal hiyerarşinin grup temelli oluşumunu ve nasıl sürdürüldüğünü anlamaktır (Pratto, Sidanius ve Levin, 2006). Kuram bu yüzden kurumların da bu hiyerarşik sistemin içinde olduğunu düşünür. Okullar, finans kurumları, evlilik müessesleri, din kurumları ve grupları gibi sosyal kurumlar ve birçok nüfuzlu birey zenginlik, itibar, sağlık, yiyecek gibi hizmetleri orantı gözetilmeksizin baskın grubun erişimine sunar ve hapis, tehlikeli işler, küçümsenmeler gibi arzu edilmeyen şeyleri hiyerarşik yapıda daha az özelliği olan gruplara yönlendirir (Sidanius,

2004). Kurama göre bu orantısız ayrımcılık sistematiktir ve bireylerin de bilgi, inanç ve eylemleriyle destekleyerek bu hiyerarşiyi desteklediğini söylemektedir (Pratto, Tatar ve Conway-Lanz, 1999).

2.3.1.4. Bütünleşik Tehdit Kuramı

Gruplararası ilişkilerde önyargılı olumsuz tutumu açıklayan kuramlardan biri de Bütünleşik Tehdit Kuramıdır (Integrated Threat Theory). Önyargı ve tehdit algısı arasındaki ilişkide bazı araştırmacılar tehdit algısının önyargıyla oluşturulmaya başladığını iddia etse de (Bans, 2017), araştırmacıların birçoğu diğer bir grubun kendi kültürüne tehdit olarak algılanmasının ardından, bu tehdit algısının önyargıları oluşturduğunu söylemektedir (Croucher, 2017; Stephan ve Stephan, 2000). Gruplar arasındaki bu tehdit algısı, kişi diğer grubun varlığını kendi grubuna veya doğrudan kendisine yönelik bir tehdit olarak görmeye başladığında oluşmaktadır (Stephan, Bachman ve Ybarra, 1999). Bütünleşik Tehdit Kuramı önyargıyla ortaya çıkan bu tehdit algıları üzerinden geliştirilmiştir. Kuramın ilk versiyonuna göre önyargıya sebep olan dört tür tehdit algısı bulunmaktadır (Stephan ve vd., 2000): gerçekçi tehdit algısı, sembolik tehdit algısı, gruplararası kaygı ve olumsuz kalıpyargılar.

Gerçekçi tehdit algısı, Şerif'in (1954) Gerçekçi Çatışma kuramından esinlenilerek ortaya çıkmıştır. Buna göre kişinin dış grubu, doğrudan üyesi olduğu grubun veya kendisinin fiziksel varlığına, politik ve ekonomik güç kaynaklarına veya sağlık ve refahına yönelik olarak algıladığı tehditler, gerçekçi tehditler olarak kabul edilmektedir (Stephan ve Stephan, 1996). Açık şekilde görülebilir ki hem azınlık hem de baksın grup diğer grubu kendilerinin veya gruplarının refahlarına yönelik gerçek tehdit olarak algılayabilmektedir (Stephan vd., 2002). Kavramın Gerçekçi Çatışma kuramına dayanağı, grupların sınırlı kaynaklar üzerindeki egemenliğinden gelir. Kaynaklara olan erişim ve egemenliğin kaybedileceği algısı, dış gruba yönelik tehdit algısı olarak ortaya çıkmaktadır (Stephan vd., 1996). Fakat Stephan ve Stephan (2000) kuramlardaki gerçekçi tehdit bağlamının iki noktada farklılaştığını iddia etmektedir: birincisi Bütünleşik Tehdit kuramındaki tehdit odağının daha geniş olduğu ve grubun veya bireylerinin refahına yönelik herhangi bir tehdidi kapsadığı, ikincisi de odaklanılan gruplar arasındaki çatışmanın, öznel olarak algılanan bir çatışma olduğudur. Bu doğrultuda *algılanan* gerçekçi tehdit olmasına vurgu yaptıklarını çünkü gerçek bir tehditin varlığına bakılmaksızın, algılanan tehditin de önyargı oluşturduklarını belirtmektedirler.

İkinci tür olan sembolik tehdit algısı, grubun anlam ve değer sisteminin, bütünlüğüne veya devamlılığına ilişkin duyulan endişeyi ifade etmektedir (Stephan vd., 2009). Sembolik tehditler, dış grupların ahlaki erdemler, değerler, standartlar, inançlar ve tutumlar gibi hususlardaki farklılıklarını iç grubun dünya görüşüne yönelik olarak gördüğü tehditlerdir (Stephan vd., 2000). Bu tehditler bireyleri grup etnosentrik bir yaklaşım tutarak, kendi gruplarının diğerlerine üstün olduğu inancına yönlendirir. Böyle bir görüş dış gruplara karşı düşmanca tutuma sebep olabilmektedir (Stephan vd, 1999).

Gruplararası kaygı, Stephan ve Stephan'ın (1985) erken çalışmalarında açıkladığı, bireyin kişisel olarak tehdit edilmiş hissetmesini ifade eden üçüncü tehdit türüdür. Tehdit algısı, kişilerin gruplararası ilişkilerde reddedilmek, rezil olmak ya da utanç duruma düşmek gibi kendileriyle ilgili olumsuz sonuçlar olmasından duyulan endişeden kaynaklanmaktadır. Kaygının seviyesinin, gruplar arasında geçmişe dayalı bir düşmanlık olması, bireysel düzeyde temasın az kurulması, dış grup ile ilgili az bilgiye sahip olunması ve grupların etnosentrik yaklaşımlarının olması durumlarında daha yüksek oranla görüleceği varsayılmaktadır (Stephan vd., 1999).

Dördüncü ve sonuncu tehdit türü olarak olumsuz kalıpyargılar, bireyleri dış grup üyelerinden kaçınmaya, dış grup davranışlarını olumsuz özelliklerine atıf yaparak açıklamaya ve onlara karşı ayrımcılığı meşrulaştırmaya iten düşüncelerdir (Stephan vd., 2000). Grup içinde bazı olumsuz önyargılı inançlar oluşturulur ve dış gruptan bu olumsuz sonuçlara yönelik davranışlar beklenerek tehdit algısı sürdürülür.

Bütünleşik Tehdit Kuramı orijinal versiyonundan (Stephan ve Stephan, 2000) sonra revize edilmiş ve dört alt türden oluşan tehditler iki temel türe indirgenmiştir: gerçekçi tehditler ve sembolik tehditler (Stephan, Renfro, Davis, 2008). Öncesinde olumsuz stereotipler ayrı bir tehdit türü olarak kabul edilirken sonrasında dış grubun iç gruba yönelik saldırganlık, ahlaksızlık gibi olumsuz özelliklerin oluşturduğu etkiyle, bit tehdit türü değil, tehdidin nedeni olarak görülmeye başlanmıştır. Benzer şekilde gruplararası kaygı da başlarda bir tehdit türü olarak görülürken, revize edilmiş kuramda dış grupla etkileşime girmeye dair endişelere odaklandığı şekilde çerçevelendirilmiş ve tehdidin bir alt türü gibi kabul edilmiştir (Stephan vd., 2009)

Gruplararası ilişkiyi açıklayan kuramlardan biri olan tehdit algısının, göçmen gruplara karşı olan önyargıyla yakından ilişkili olduğu görülmektedir (Gülüm, 2019; Zárata, Garcia,

Garza ve Hitlan, 2004)). Örneğin bir çalışmada (Stephan vd., 2005) göçmenlere yönelik algılanan tehdidin tutumu nasıl etkilediği incelenmiş ve gruplardan birinin önyargılı davranışının diğerinin tehdit hissetmesine sebep olduğunu ifade etmişlerdir. Nitekim kuramın revize edilmiş şeklinde (Stephan vd., 2008) tehdit modeli dairesel nitelendirilmiştir ve öncül olarak görülen davranışlar etkiye dönüşebilmektedir. Mesela ev sahibi halk genellikle göçmen grupların kendilerinden çok farklı olan kültürü bırakıp ev sahibi ülkenin kültürünü benimsemelerini bekler ve aksinin olmasından endişe duyarlar ancak göçmen grup kültürünü sürdürmeyi ister. Ev sahibi grup bu farklı kültürden dolayı tehdit edilmiş hissederken, göçmen grup da başka bir kültürü benimseyeceklerinin varsayılmasından dolayı tehdit edilmiş hisseder (Crisp, Stone ve Hall, 2006). Böylesi bir döngü içinde, yerel halk göçmen grubun sebep olduğu demografik değişiklikleri zarara sebep olabilecek bir rekabet durumu olarak görebilmekte ve bu bağlamda dış grubun üyelerinin görünürlüğünün artması onlar için güvenlik ve finansal tehdit algılarını arttırırken, gruplar arasında kültürel çatışmalar da oluşabilmektedir (Quillian, 1995).

2.3.1.5. Hayal Kırıklığı – Saldırganlık Kuramı

Bu kuram (Frustration- Aggression Theory) Dollard ve arkadaşlarının (1939) saldırgan davranışın sebeplerinden biri olarak engellenmek veya amaca yönelik gösterilen davranışların engellenmesiyle birlikte ortaya çıkan hayal kırıklığını göstermeleri temelinde oluşturulmuştur (akt. Berkowitz, 1989). Hayal kırıklıkları, bireysel ve toplumsal düzlemde tekrarlı ve uzun süren deneyimler olduğunda, saldırganlık içeren bir patlamaya dönüşebilir. Bu tarz hayal kırıkları toplumsal olarak seyrettiğinde kritik ekonomik zorlanmalar, erişimde eksiklik yaşanmaya başlayan kaynakların oluşması ve belirli bir gruba karşı süregelen ayrımcılık ile ilişkilendirilebilir (Breuer ve Elson, 2017). Gruplararası bağlamda günlük hayatta bu hipotezin yansımaları, saldırganlığın azınlık bir gruba yönlendirilmesi ve böylece hayal kırıklarının bir müsebbibi olarak belirli bir grubun seçilmesi gibi düşünülebilir (Sarı, 2021).

2.3.1.6. Gruplararası Temas Kuramı

Gruplararası negatif tutumu anlamaya ve açıklamaya yönelik diğer kuramların aksine bu kuram (Intergroup Contact Theory) var olan tutuma yönelik hipotez içermekte ve dayanağını Allport'un (2016) Önyargının Doğası (The Nature of Prejudice) adlı kitabında, farklı gruplara ait bireylerin temas kurmasının gruplar arasındaki önyargıyı azaltacağını iddia etmesinden almaktadır. Fakat bu temasın ancak dört temel koşul altında gerçekleşmesi dahilinde olumlu etkilerin ortaya çıkacağını söylemiştir: bir durumda eşit statüde olunması,

ortak hedefler güdülmesi, gruplararası iş birliği olması ve otoritenin desteği. Bir başka deyişle karşı gruplar eşit statü oldukları bir durumda ortak hedef gözeterek iş birliği içinde temas ederken gelenekler ve kanuni düzenlemeler gibi otoritenin pratikleri onlara destekte bulunursa, gruplar arasındaki önyargı azalacaktır (Pettigrew, 1998). Temasın olumlu etkisinin görülebilmesi için toplumsal düzende süregiden güç eşitsizliklerinin giderilmesi ve böylece grupların eşit statüye sahip olmuş şekilde temas ve diyalog kurması gerekmektedir (Fletcher, 2007).

Farklı gruplardaki bireyleri bir araya getirerek olumlu bir ortam oluşturmak hedeflense de bazı araştırmacılar yürüttükleri çalışmalarla eleştirel sonuçlar da elde etmişlerdir (Dixon, Durrheim ve Tredoux, 2005). Araştırma sonunda gruplararası uzun geçmişli çatışmalar olduğunda, temasın faydasının görülebilmesi için gerekli koşulların sağlanması ve sürdürülmesinin kolay olmayacağı görülmüştür. Olumsuz temas örneği olarak katılımcılar hissettikleri tehditten dolayı temasa geçmemeyi tercih edebilmektedirler. Bu durum da en çok rekabetin olduğu ortamlarda ya da gruplararası çatışma durumlarında görülebilir (Pettigrew, Tropp, 2011). Bu noktada Allport'un bahsettiği koşulların önemi dikkat çekmektedir. Koşullar sağlanmadığında veya sürdürülemediğinde temas hedeflendiği gibi olamayarak yüzeysel kalacak ve böylece gruplararası ilişkide önyargı istenilenin aksine daha da artabilecektir (Kenworthy, Turner, Hewstone ve Voci, 2005).

Gruplararası temasın görülen olumlu etkilerinden biri, yalnızca temas edilen dış gruba yönelik önyargıları değil, diğer gruplara karşı olan önyargıları da azaltabileceğinin görülmesidir (Gülüm, 2019). Hatta bundan da fazla bir etki alanı oluşturması ve sahip olunan genel önyargıyı da etkileyerek, gruplararası ilişkilere yönelik inançların evrilmesine sebep olması da beklenebilmektedir (Dhont, Van Hiel, Hewstone, 2014).

2.2.2. Önyargı ve Kalıpyargılar

Önyargı günlük hayatta çokça kullanılmasına karşılık tanımlanması zor bir kavram olmuştur. Sosyal psikolojiyle ilgili yazılmış en kült kitaplardan birinin yazarı olan Allport (2016:35) en kısa haliyle önyargıyı şöyle tanımlamıştır: “Yeterli mesnet olmadan başkaları hakkında kötü düşünme”. Günlük hayatta önyargı kavramı, iyi veya kötü bir içeriğinin olması fark etmeksizin, bilgi veya tecrübeye dayanmadan sahip olunan herhangi bir ön fikir gibi kullanılsa da, tanımda da görüldüğü üzere literatürde yalnızca olumsuz fikirler önyargı kapsamında kabul edilmektedir (Göregenli, 2018:22). Bu bağlamda değerlendirerek, etnik

önyargı tanımı da şöyle yapılmıştır: “...hata içeren ve esnek olmayan genelleştirmeye dayanan antipatidir. Hissedilebilir ya da ifade edilebilir. Grubun tamamına ya da o grubun bir üyesi olduğu için bir bireye yönlendirilebilir.” (Allport, 2016:38). Önyargının tanımına dair genel kabullü iki temel element bulunmaktadır: birincisi hedef gruba yönelik olumsuz duygu tonu ve ikincisi grup üyeleriyle ilgili zayıf temelli inanç diye açıklanabilecek kalıpyargılar (Quillian, 2006). Buna göre güçlü bir duygulanım ile bir kalıpyargıya sahip olduğunda kişide önyargı oluşur (Paker, 2018:42). Allport’tan beri önyargı farklı çalışmacılar tarafından da ilgi konusu olmaya devam etmiş ve tanıma bazı eleştiriler ve revizeler getirenler olmuştur (Crandall ve Eshleman, 2003; Crandall ve Warner, 2005). Örneğin bazı çalışmacılar tarafından Allport’un önyargı tanımında bir grup hakkındaki olumsuz duygulanıma eşlikçi giden yanlış, genelleştirilmiş, mantıksız ve katı bir inancın olması gereklilikleri tartışılmış, yerine nispeten geniş bir açıklama getirilmiştir. Onların tanımlama şekliyle önyargı “bir sosyal grubun olumsuz değerlendirilmesi veya bir kişinin grubuna önemli ölçüde dayanağı olan olumsuz değerlendirilmesi” olarak ifade edilebilmektedir (Crandall vd., 2003). Bu tanımlamanın Allport’unkinden farkı, bir düşüncenin önyargı olarak nitelendirilebilmesi için mantıksız, temeli olmayan, çok uç veya toplumsal normlara karşı çıkıyor olması gerekmemesidir (Crandall vd., 2005).

Tıpkı tutumlar gibi, önyargının da bilişsel, duygusal ve davranışsal boyutları vardır. Üstelik bu boyutlar da bireysel ve toplumsal bağlamda farklı göstergelere sahiptir. Bilişsel alanda bireysel önyargı kalıpyargıların rekabetçi ve ılıman tarafıyla ilgilenmesiyken, toplumsal boyutta hedef grubun değerleri veya gelenekleri ihlal etmeleri endişesinin taşınmasıdır. Duygusal alanda bireysel boyutun odağı bireyin dış gruptaki birine karşı kaygılı hissetmesi gibi bireysel duygusal reaksiyonlarken, toplumsal boyutta, dış grubun toplumdaki konumuyla ilgili, örneğin kültürel farklılıklardan ya da ekonomik rekabetten kaynaklanan tehdit edilmiş hissine dikkat çekilir. Davranışsal alanda bireysel boyut kişilerarası yaklaşım ve kaçınmaları kapsarken, toplumsal boyut ayrımcı politikaları desteklemek gibi kolektif hareketleri ifade etmektedir. Buna bir örnek olarak da göçmen grupların ev sahibi grup tarafından entegre edilmesi yerine asimile edilmesinin talep edilmeleri verilebilir (Cohrs ve Duckitt, 2012).

Önyargı ile kalıpyargı sıklıkla benzerliğinden dolayı karıştırılabilen, aslında birbirlerini tamamlayıcı terimlerdir (Sarp Kulkara, 2021). Birçok teorisyen kalıpyargıyı sıradan bir kategorizelendirme süreci olarak görerek, önyargını bu sürecin kaçınılmaz ir

sonucu olduğunu iddia ederler (Devine, 1989). Kalıpyargılar, bir grup hakkında düşünüldüğünde oluşan, sosyal kategorilerle ilişkili zihinsel temsillerdir (Gülüm, 2019). Zihinde şemalar, şablonlar ve prototipler gibi bilişsel bir yapı olarak var olurlar (Stangor, 2009). Önyargının kaçınılmaz olduğuna yönelik temel argüman, kalıpyargılar var oldukça önyargının da hemen peşinde olacağıdır (Devine, 1989). Önyargı kalıpyargılarla ve ayrımcılıkla yakından ilişkidir ama aralarındaki ayrım kısaca şöyle açıklanabilir: kalıpyargılar tipik bir grup üyesinin karakteristiği hakkındaki inançlar olarak, ayrımcılık ise bir gruba ve üyelerine yönelik olumsuz davranışlar olarak tanımlanabilir (Cohrs ve Duckitt, 2012). Aslında kalıpyargılar önyargının bilişsel parçasıdır denilebilir. Bunun yanında ayrımcılık gözlemlenebilir, davranışsal bir yapıdır. Parker (2018:43) bunu şematize ederek kalıpyargı ve güçlü duygulanımın birleşiminin önyargıyı oluşturacağını, önyargının da ayrımcılığa yol açacağını ifade etmiştir.

2.2.3. Anne-Baba Tutumu ve Çocuk Üzerindeki Etkileri

Psikoloji tarihinde 1969'da Bowlby, Bağlanma kuramını ortaya attığından beri ebeveynlerin çocuklarla olan tutum ve davranışlarının çocuklar üzerindeki etkilerine dair yüzlerce çalışma yapılmış ve yüzlercesi de çalışılmaya devam etmektedir (Arnott ve Brown, 2013). Özerkliğini kazanıp birey olma yolculuğundaki çocukların gelişim alanlarının birçoğunda, ebeveynlerin bakım verme stillerinin etkisi olduğu görülmektedir (Bornstein ve Bornstein, 2007). Ebeveynlerin çocuklarına karşı tutumlarına dair en bilinen teori Baumrind'e aittir. Baumrind'in (1991) ebeveynliğin izin verici, otoriter ve demokratik olmak üzere üç karakteristik otorite tarzı olduğuna dair yaklaşımını ortaya atmasından beri ebeveynlerin çocuklarının gelişimdeki etkisi araştırılmaktadır.

Çocukların birçok gelişim alanı açısından, içinde bulunduğu ailenin ebeveynlik bağlamından etkilendiği söylenebilir. Bu bağlam içinde anne-babaların uygulamaları veya davranışları çocuğun belirli bir durumda göstermiş olduğu davranışa karşı sergilenirken; anne-baba tutumları, çocuğun farklı durumlarına karşı gösterilen değerler temelli tavır olarak tanımlanabilir (Darling ve Steinberg, 1993). Anne- babalar çocuklarına karşı davranışlarında kendi kültür ve değerler sistemini gözetir ve bu sisteme uygun bir tutum içinde bulunarak çocuklarına aktarımını sağlarlar (Grusec, Goodnow ve Kuczynski, 2000). Bunun çocuktaki yansıması sosyal öğrenme teorisinin bahsettiği (Bandura, 1971), çocuğun dünyasında önemli gördüğü birtakım kişileri gözlemleyerek ve taklit ederek inanç ve davranışlarını oluşturması hipoteziyle görülebilir. Nitekim anne-babalar da benimsemenin gerçekleşmesi isteğiyle,

ebeveynlik tarzlarını kendi değer ve kültür dünyalarının aktarılması üzerinden oluştururlar (Sümer, Aktürk, Helvacı, 2010). Bu aktarım ve anlatım süreci, çocuğun yaşadığı kültür ve çevreyle uyum içinde olması adına edinmesi gereken tutum ve davranışların, ebeveynlik tarzı gibi yollarla sağlanmasıyla oluşmaktadır. Sosyalleşme diye kavramlaştırılabilecek (Darling ve Steinberg, 1993) bu süreç anne- babanın amaca yönelik davranış örüntüsünü kapsıyor görünse de aslında çocuk ve anne-babalar arasındaki aktif bir etkileşim olarak anlaşılmalıdır (Kağıtçıbaşı, 1998:65)

Çocuğun anne-babanın kültür temelli ebeveynlik tarzından etkilendiğini gösteren tüm bu bakış açılarına ilaveten Allport (2016:342) da, evin, gruplara yönelik önyargının oluştuğu en mühim kaynak olduğunu söylemektedir. Fakat evde aktarılmaya başlanan önyargı gibi kültür temelli tutum ve değerlerin çocuk tarafından ne düzeyde benimseneceği farklılaşmaktadır (Grusec vd., 2000). Yakın zamandaki bir meta-analiz çalışmasında ebeveynler ile çocukların gruplar arasındaki tutum ilişkisi orta düzeyde ilişkili görülmüştür (Degner ve Dalege, 2013).

2.3. İlgili Araştırmalar

Alanyazın incelendiğinde ebeveynlerin gruplararası tutumu ile çocukların gruplararası tutumu arasındaki ilişkiyi, farklı değişkenlerle birlikte inceleyen birçok çalışma olduğu görülmektedir (Miklikowska, Bohman ve Titzmann, 2019; Miklikowska, 2016; Mounts and Kim, 2007; Sincalir, Dunn ve Lowery, 2005). Ancak bu çalışmanın kapsamı yalnızca Suriyeli mültecileri içermekte olduğundan, mültecilere yönelik tutumu genel bir başlık olarak almak yerine yalnızca Suriyeli mültecilere yönelik tutumların incelendiği çalışmalar incelenmiştir. Ülkede başlayan krizin on yıldan fazladır sürmesi ve küresel ölçekte dünyanın etkilendiği bir mesele olması sebebiyle, çerçeve Suriyeli mültecilere yönelik tutumlar özelinde tutulduğunda da hem yurt içinde hem yurtdışında birçok çalışma yapıldığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte anne-baba tutumu ile çocuğun tutumunu aynı anda inceleyen ve arasındaki ilişkiyi değerlendiren çalışmaya Suriyeliler bağlamında ulaşılmasa da, yetişkinler ve çocuklar bazında çalışmalardan bahsedilmiştir.

Yakın tarihte Özüdoğru ve Kan (2021) tarafından yürütülen çalışmada, araştırmacılar yerel halkın Suriyeli mültecilere karşı tutumunu demografik değişkenler üzerinden incelemişlerdir. Elde ettikleri bulgulara göre alt gruplara ve toplama ait tutum puanlarının ortalamalarının hiçbirinin medeni hal, eğitim düzeyi ve gelir açısından anlamlı düzeyde bir

farklılık oluşturmadığı görülmüştür. Fakat alt grupların puan ortalamalarına bakıldığında reddetme alt grubu cinsiyet ve medeni hal açısından yine farklılaşmamakta ancak 49 yaş ve üzeri katılımcılarla negatif yönde, lisans ve üstü eğitimini tamamlamakta pozitif yönde ve çocuğu olmayan katılımcılarla pozitif yönde anlamlı bir fark olmaktadır.

Kılınç ve Sağır (2021) ülkede etkisi yakinen hissedilen Covid-19 ve deprem afetlerinden sonra, halkın dini tutumu da değerlendirmeye alındığında, Suriyelilere yönelik algılarında değişim olup olmadığını merak ederek bununla ilgili nitel bir çalışma yürütmüşlerdir. Bulgularına göre kendi gruplarının ve dış grup denebilecek Suriyelilerin aynı dinden olması katılımcılarının neredeyse yarısının tehdit algılarını engellemede veya bir kısmının tehdit algısını azalmasında etkisi olduğu görülmüştür. Tehdit algısıyla paralel olarak önyargıda da düşme gözlemlenmiştir. Afetlerle ilişkili olarak bulguda, afetin deneyimlenmesi Suriyelilere yönelik empatik tutumun oluşmasında ve önyargının azalmasına sebep olduğu, dahası afetlere dini atıflar yapılarak Suriyelilere karşı tutumda pozitif bir tutum olarak dönüştüğü söylenmiştir.

Bozkuş ve Akgün'ün (2021) gerçekçi ve sembolik tehdit algılarını betimsel olarak inceledikleri çalışmada, 2015 yılında Türkiye'nin farklı şehirlerinden katılımcılardan Suriyelilere yönelik algıyla ilgili veri toplanmıştır. Gerçekçi ve sembolik tehditleri anlamaya yönelik olarak ölçekler oluşturulmuş ve kullanılmıştır. Bulgulara göre tehdit türlerinden gerçekçi alanda en yüksek ortalamayı işe girebilme ve konut fiyatlarındaki yükselme bağlamında algıladıkları, sembolik türde ise değerler, çocuk yetiştirme stilleri ve gelenekler üzerinden tehdit algıladıkları görülmüştür.

Tercan ve çalışma arkadaşları tarafından (2021) ilkökul öğrencilerinin Suriyeli arkadaşlarına yönelik önyargısını azaltmak amacıyla İzmir'de bir müdahale çalışması yürütülmüştür. Müdahalede 91 çocuğa konuyla bağlantılı bir hikâyeye okutularak dolaylı temas sağlanması amaçlanmıştır. Temanın ardından yapılan değerlendirmelerle, öncesinde daha uçta olumsuz tutuma sahip olan çocuklarda önyargı azalmasında daha etkili sonuç alındığı görülmüştür.

Türkiye'nin yedi coğrafi bölgesinden belirlenen yedi farklı üniversitedeki sosyal hizmet öğrencilerinin katılımıyla yürütülen bu çalışma verileri 2020 yılında toplanmıştır (Afyonoğlu ve Buz, 2021). Sonuçlara göre Suriyeli sığınmacılara yönelik tutumda karasız kalındığı ancak sığınmacılar hakkında olumsuz düşüncelere hak verilmediği görülmüştür. Etnik köken, gelir durumu ve dini görüşler gibi demografik değişkenler bazında bakıldığında ölçeklerde anlamlı bir farklılık oluşmamıştır. Aile öyküsünde göçmen birinin olması veya

öğrencilerin yurtdışı deneyiminin varlığı da ölçek puanını etkilemezken, Suriyeli bir tanıdığı olan veya aile ve arkadaş gibi yakın çevresinde sığınmacılara yönelik pozitif tutumlu biri olan öğrencilerde daha olumlu tutum olarak yansımaktadır. Daha olumlu tutumun görüldüğü diğer değişkenler, öğrencilerin Suriyelilere yönelik konferansı eğitim gibi programlara katılma durumları, sol görüşlü olmaları ve ailelerinin sınır illerinde yaşamamaları olarak bulunmuştur.

Kuru'nun (2020) İstanbul'da yürüttüğü çalışmada toplumun mültecilere karşı tutumları ekonomik, güvenlik ve yaşam tarzına yönelik tutum ve tehditler başlıklarıyla incelenmiştir. Sonuçlara göre Suriyelilerle ilgili sahip olunan olumsuz kalıpyargıların, olumlu kalıpyargılardan daha yüksek oranla görüldüğü anlaşılmıştır. Bunun yanında tehdit başlıklarına bakıldığında, en düşük seviyedeki tehdit algısının kişilerin yaşam tarzına yönelik tehdit olduğu, aile düzeyinde algılanan güvenlik tehdidinin ise ekonomik endişeden daha yüksek olduğu görülmüştür.

Okullarda yürütülen bir başka çalışmada (Türnüklü, Türk, Tercan ve Kaçmaz, 2020) Türkiyeli ve Suriyeli ilkökul öğrencilerinin aynı sınıfta eğitim görmeleri sürecindeki ilişkileri, okul psikolojik danışmanların gözlem ve ifadeleriyle değerlendirilmiştir. 40 danışmanla nitel olarak yürütülen çalışmada danışmanların değerlendirmeleri, genel kanıyla öğrencilerin birbirleriyle vakit geçirdikçe tutumlarının olumlu yönde seyrettiği şeklinde yönünde olmuştur. Aynı sınıfta olmaları, anlaşabildikleri ve konuşabildikleri ortak dilin gelişmesi ve Suriyeli öğrencilerin uyumlarının artması faktörleri bu olumlu tutuma katkı sağlamıştır. Bunun yanında her iki grup öğrenci için de olumlu his ve tutum güven, değer, mutlu ve rahat hissetmekle ilişkili bulunurken, olumsuz hissetmek de bunların yokluğu olarak saptanmıştır.

Türk ebeveynlerin Suriyeli mülteci öğrencilere olan bakışıyla ilgili yapılan bir çalışmada (Akdoğan, 2020) ebeveynlerin çocuklara yönelik düşüncesiyle ilgili toplumda olumsuz etki oluşturmak, yardım etmek, yetersiz sağlık kontrolleri ve Suriyeli öğrencilerle karma eğitime karşı olma ve kabul etme şeklinde beş tema belirlenmiştir. Sonuçlara göre çocuk sayısı ve gelir düzeyi çocukların olumsuz etki yaptığı düşüncesiyle negatif yönde ilişkilirken, yine çocuk sayısı ve yaş ortalamasının mülteci çocuklara yardım etme gerekliliği düşüncesi ile negatif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur.

Mültecilere yönelik önyargıyı incelediği doktora tezinde Gülüm (2019) nicel bir çalışma yürütmüştür. Bulgulara göre eğitim seviyesi ile genel önyargı ve Suriyelilere yönelik olan önyargı seviyesi arasında ters bir ilişki olduğu görülmüştür. Katılımcıların çalışma durumu genel önyargıda bir etki oluşturmazken, mültecilere yönelik olan önyargıyı azalttığı yönünde etki bulunmuştur. Ayrıca göç öyküsü bulunan katılımcıların Suriyelilere yönelik

önyargısının daha az olduğu beklenmiş ve doğrulanmıştır. Son olarak, öncesinde ayrımcılık yaşamış katılımcıların mültecilere karşı önyargısının azalmış olacağı anlaşılmıştır.

Yabancılara Türkçe öğretimi eğitiminde yürütölen bir araştırmada (Tanrıkkulu, 2019), 76 öğretmenin, eğitim öncesinde verilen ölçekte mültecilere yönelik bakışın olumsuz olduğu sonucu çıkarılmıştır. Sertifika programından sonra ise eğitimin öğretmenlerin tutumunu etkilediği ve olumlu bir bakış oluşturduğu ifade edilmiştir.

Eğitimcilerle yürütölen çalışmalarından birinde Aydın, Gündoğdu ve Akgöl (2019) farklı etnik kökene sahip son sınıf üniversite öğrencilerine, Suriyelilere yönelik tutuma dair ölçek doldurtmuştur. Elde edilen bulgular neticesinde etnik köken veya cinsiyetten ikisinin de mültecilere yönelik tutum üzerinde bir farklılaşma oluşturmadığı bulunmuştur.

Sınıf öğretmenleriyle yürütölen ve mülteci öğrencilere yönelik tutumların çeşitli değişkenlere dayalı olarak incelendiği çalışmada, 154 sınıf öğretmeniyle görüşölmüştür. Çalışmanın sonuçlarına göre, öğretmenlerin cinsiyetine, eğitim düzeyine, yaşlarına ve sınıfında mülteci öğrenci bulunma durumuna göre mülteci öğrencilere karşı tutumunda bir farklılık olmadığı görölmüştür (Köse, Bülböl, Uluman, 2019).

Öğretmen adaylarının katılımıyla yapılan diğer bir çalışma Kaya (2019) tarafından üç devlet üniversitesi kapsanarak yürütölmüştür. Çalışmanın amacı çok költürlölük algısı ile diğerkamlık özelliklerinin Suriyelilere yönelik tutum üzerindeki etkisini incelemektir. Sonuçlara göre, erkek öğrencilerin olumsuz tutumları genel itibariyle kız öğrencilerden daha yüksek olarak bulunmuştur. Ayrıca Suriyeliler ile ilgili bilgi öğrenip fikir sahibi olmakla gelişen farkındalığın artmasının, olumsuz tutumu azalttığı anlaşılmıştır. Sınıf düzeyinde de anlamlı bir farklılık görölmüş, sınıf düzeyi yükseldikçe olumsuz tutumlarda azalma olduğu görölmüştür.

Kamu yönetimi okuyan öğrencilerle yapılan bir çalışmada Şen ve Şimşek (2019) 467 üniversite öğrencisine ulaşmıştır. Kullandıkları ölçeğe göre ölçeğin toplam puanı olumsuz tutumu yansıtmaktadır. Sonuçlara göre kendini dışarda güvende hissettiğini ifade eden öğrencilerin daha olumlu tutumları olduğu görölmüştür. Benzer şekilde Suriyeli bir arkadaşı olanların da tutumu daha olumlu olmaktadır. Fakat ailede bir göçmen ya da mülteci geçmişinin bulunmasının tutum üzerinde bir etkisi olmadığı görölmüştür. Önemli sonuçlardan biri olarak katılımcıların ailelerinin Suriyeli mültecilere yönelik tutumunda olumsuz tutum arttıkça, öğrencinin de anlamlı düzeyde daha olumsuz tutuma sahip olmasıdır.

Suriyelilere karşı tutumla ilgili bir başka çalışmada Eser ve Uygur (2019), 1209 üniversite öğrencisiyle, cinsiyet, etnik köken ve Suriyeli tanıdıklarının olma durumuna göre tehdit algı türlerini incelemişlerdir. Elde edilen bulgulara göre kadın ve erkekler arasında algılanan tehdit düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Suriyeli bir tanıdığı olan katılımcıların algıladıkları tehdit düzeyi, olmayanlardan daha düşükken, kültürel tehdit algısında bu ikisi arasında bir farklılık görülmemiştir. Bununla birlikte Suriye'deki krizin doğrudan etkilediği birini tanıyan kişilerin hem genel hem kültürel tehdit algıları böyle bir tanıdığı olmayan kişilerden daha düşük çıkmıştır. Etnik köken ve siyasi görüşe göre yapılan incelemelerdeyse, en yüksek tehdit algısı ve sosyal mesafe algısı Türkler tarafından kaydedilmiş, en düşük genel tehdidi ise Siyasal İslamcılar algıladıklarını ifade etmişlerdir.

Mersin'de yürütülen ekonomik temelli tutum çalışmasında Çakıcı, Yılmaz ve Çakıcı (2018), esnafların Suriyelilere yönelik tutumuna bakmış ve 2017 yılında nitel görüşmelerle 213 kişiye ulaşmıştır. Sonuçlarına göre esnaf, Suriyeli esnaftan rahatsız olmakta ve onlara karşı negatif bir tutum içinde bulunmaktadır.

Üniversite öğrencileriyle yürütülen bir diğer çalışma da (Uygur, 2018) 1209 katılımcıyla Isparta'da yürütülmüştür. Çalışma kapsamında katılımcıların arkadaş, komşu, eş gibi Suriyeli bir tanıdıklarının olma durumunun genel düzeydeki tehdit algısının düşük olmasına, daha az mesafe tutmalarına ve daha olumlu duygular taşımalarına sebep olduğu görülmüştür. Ayrıca Suriyelilere yönelik olumlu duyguların beslenmesi değişkeninde, hane gelir düzeyinde en düşük geliri olan grubun en yüksek olumlu algısı olduğu ve hane gelir düzeyi ile olumlu algı arasında negatif bir korelasyon olduğu anlaşılmıştır.

Çiftçi'nin (2018) 1614 katılımcıyla yürüttüğü kapsamlı bir çalışmada Türkiyeli katılımcıların Suriyelilere yönelik tutum, empatik eğilim ve algısına bakılmıştır. Elde edilen bulgular ışığında genel olarak katılımcılardan olumsuz bir tutum ve algı kaydedilmediği görülmüştür. Hatta Suriyeli bireylerle kaynaşma, onlara önyargılı yaklaşmama, iş hakkı tanınması ve böylece suça meyletmemeleri gibi konularda da genel ifadelerin olumlu olduğu saptanmıştır. Fakat vatandaşlık verilmesi, birlikte yaşama ve empati kurma başlıklarında genel tutumun olumsuz seyrettiği kaydedilmiştir. Son olarak, öncesinde Suriyelilerle kavga geçmişi veya kavga eden tanıdığı olma durumuna göre bakıldığında, kavga etmeyenlerin kaynaşmaya daha olumlu yaklaştığı anlaşılmıştır.

Lazarev ve Sharma'nın (2017) 1140 katılımcılı çalışmasında İstanbul ve Gaziantep şehirlerinde veri toplanmış ve ortak din paydasının önyargıyı azaltmadaki etkisine bakılmıştır. Araştırmacılar tarafından dini temellerin, Suriyelilere yönelik tutumda desteğin artması ve

mültecilere yönelik yardımda bulunan vakıflara yapılan bağışta yükselme olmasında etkili olduğu görülmüştür. Çalışma, özellikle dini değerlerin daha belirginleştiği Ramazan ayında yürütülmek istenmiştir. İfadeler mezhep ve din başlıklarıyla sunulduğunda, Türk katılımcıların tutum ve bazı önyargılı davranışlarında azalma olduğu görülmüştür. Önemli bulgulardan bir diğeri ise, çalışmada aynı zamanda Suriyelilerle ilgili mali rakamlardan bahsetmenin, oldukça dindar olduğunu ifade eden kişilerde bile din paydasının mültecilere yönelik olumlu tutum üzerindeki etkisini yok ettiği bulunmuştur.

Polat ve Kaya'nın 2017'de yürüttüğü 45 katılımcılı nitel çalışmada Suriyelilere yönelik ötekileştirme tarzlarına bakılmıştır. Katılımcılardan 11'i Suriyelilere yönelik ötekileştirici herhangi bir ifade kullanmamıştır. Çalışmanın en dikkat çekici sonuçları katılımcılardan 25 kişinin Suriyeli hiçbir tanıdığı olmadığını belirtmesi ve göçle ilgili deneyimi olan kişilerin olmayanlara göre daha az ötekileştirme tutumu içinde olduğunun görülmesidir.

Suriyelilere bakış açısının incelendiği bu çalışma üniversite öğrencilerinin katılımıyla yürütülmüştür (Ankaralı vd., 2017). Araştırmanın bulguları, kız öğrencilerin erkeklere nazaran daha olumlu, genç katılımcıların yaşlılara göre daha ılımlı ve Türkiye'nin doğusundan gelen öğrencilerin diğerlerine oranla daha olumlu bir tutum ifade ettikleri görülmüştür. Ayrıca katılımcıların göçmen bir tanıdıklarının olması veya göç hikayesi olan biriyle konuşmanın tutuma olumlu yansıdığı kaydedilmiştir. Son olarak Suriyelilere yönelik tutumu etkileyen bir faktör de aileden veya akrabadan birilerinin görüşleri olduğu görülmüştür.

Sınıf öğretmenleriyle yürütülen bir başka çalışmada (Sağlam ve Kanbur, 2017) 501 öğretmene ulaşılmıştır. Uygulanan ölçeğin alt boyutları olan iletişim, uyum ve yeterlik bağlamlarında veriler analiz edilerek sosyoekonomik durum açısından yalnızca yeterlik alt boyutunun orta düzeydeki sosyoekonomik çevrede anlamlı olarak arttığı ve sınıfında mülteci öğrenci bulunma durumuna göre uyum ve yeterlik boyutlarında tutumun olumlu yönde seyrettiği görülmektedir.

Yine 2017 yılında Gaziantep şehri örneğindeki çalışmada Sönmez ve Adıgüzel Suriyelilere yönelik algıyı incelemiştir. Çalışmada Suriyelilerin varlığının şehirdeki işsizliğin nedeni olarak algılandığı ve gruplararası tutumdaki gergin olmasının sebebinin de şehirdeki işsizlik oranı olduğu anlaşılmıştır. İş dünyasındaki yansımaya ilgili başka bir çalışma Kahraman ve Nizam tarafından 2016 yılında yine Gaziantep'te yapılmış ve bu çalışmada işverenlerin Suriyelilere yönelik algısına bakılmıştır. Suriyelilere iş vermek istemediğini söyleyen katılımcılar bunun işverenlerine zarar verip öldürebileceği endişesinden kaynaklanan güvenlik tehdidi hissetmelerinden dolayı olduğunu ifade etmiştir.

Sosyal medyada Suriyelilerden bahsedilen ifadelerin temsilleriyle ilgili yapılan çalışmada Özdemir ve Öner-Özkan (2016) online sözlüklerdeki bazı katılımcıların ifadesini değerlendirmiştir. Değerlendirmelerine göre değerlendirmelerin büyük çoğunluğu olumsuz söylemler içermektedir. Çoğunluğun ifadelerine göre Suriyeliler Türkiye için bir gelecek tehdidi olarak görülmekte ve uzun vadede engellenmezlerse ciddi sorunlar olmasından endişe edilmektedir. Ayrıca ülkeye ekonomik olarak da zarar verdikleri ve toplumun sosyal yapısına yönelik bir tehdit gibi algılamaları da yaygın olan ifadelerdendir. Çalışmada 98 katılımcının yorumları incelenmiş ve toplamda olumsuz ifadeler kullanma sayısı 191 olarak kaydedilmiştir. Bunun yanında olumlu ifadelerde bulunan katılımcılar da bulunmaktadır. Onlara göre Suriyelilerin masum ve sığınma talebinin karşılanması gereken kişiler olarak görüldükleri ve çok ırkçı ifadelerin rahatsızlık verici olduğu kaydedilmiştir. Tüm katılımcılardan kaydedilen olumlu ifadeler toplamda 89 olarak belirlenmiştir.

Suriyeli göçmenlerin "günah keçisi" olarak görülmesiyle ilgili yürütülen çalışmada (Man, 2016), yerel halk tarafından ülkedeki ekonomik durumun kötüleşmesiyle bağlantılı sebeplerin ve faillerin Suriyeliler ve Türkiye'ye gelişleri olarak görüldükleri anlaşılmıştır. Resmi veriler incelenen çalışmanın devamında bunun gerçek durumla örtüşmeyen bir fail olduğu ve ülkedeki sorunların sebebi arandığında "olağan şüpheli" olarak Suriyelilerin kabul edildiği anlaşılmıştır. Man (2016), bu yaklaşımla Suriyelileri günah keçisi ilan edilmesinin aslında modern kavramda bir dışlama pratiğine karşılık geldiğini ifade etmektedir.

Yine üniversite öğrencilerinin Suriyelilere yönelik tutumunun araştırıldığı bir başka çalışmada yarı yapılandırılmış formlarla nitel bir çalışma yürütülmüştür. Analizler sonucunda, öğrencilerin çocuğunun yabancı öğrencilerin üniversitelere girmesini finansal ve kültürel bağlamda faydalı olacağından dolayı destekledikleri ancak bu kadar yüksek sayıda Suriyelinin üniversitelere erişiminden, adil olmayacağı ve iş imkanlarını azaltacakları sebebiyle endişe duydukları anlaşılmıştır. Buna rağmen, Suriyeli sınıf arkadaşı olanların arkadaşlarının katılımlarını ve varlığını desteklediği not edilmiştir (Ergin, 2016).

Keleş, Aral, Yıldırım, Kurtoğlu ve Sunata (2016) tarafından gençlerin çeşitli değişkenlere göre Suriyelilere yönelik tutumunun incelendiği çalışmalarında bulgular, gelir düzeyi açısından tutumlarda anlamlı bir fark oluşmadığını göstermektedir. Bununla birlikte lise veya lisans mezunu katılımcılara oranla lisansüstü eğitimi olan katılımcılarla birlikte, şehirdeki Suriyeli sayısının daha düşük oranda olduğu yerlerde yaşayan kişilerin de daha olumlu tutuma sahip olduğu saptanmıştır.

Güney ve Konak 2015 yılında Bolu'da çalışma yürütmüşler ve şehirdeki Suriyeli ve Iraklı sığınmacılara yönelik algıyı incelemiştir. Sonuçlar toplumun genel olarak Suriyelileri kültürel bütünlüğe bir tehdit olarak algıladığını ve tutumlarda bu yönde ötekileştirme görüldüğü ama ilginç şekilde halkta dil bazında ötekileştirmenin düşük oranda olduğu anlaşılmıştır.

2015 yılında 605 Türkiye vatandaşın katılımıyla yürütülen çalışmada (Yitmen ve Verkuyten, 2020) araştırmacıların amacı tehdit algısının ne zaman ve neden Suriyeli mültecileri daha az desteklemekle ilişkilendirildiğini anlamaktır. Bu bağlamda literatüre katkı sağlayacak üç nokta saptamıştır. Birincisi olumsuz duyguların, algılanan tehdit ve Suriyelileri daha az desteklemek arasındaki ilişkide kısmi sorumlu olduğudur. İkinci sonucu, olumsuz betimsel normların kişinin tehdit algısını normalleştirebileceğinden, bunun birinin olumsuz duygularıyla ilişkilendirilebileceği şeklinde ifade etmişlerdir. Son olarak, arkadaşları ve ailelerinin algılanan ahlaki kabulleri, kişilerin mültecileri desteklemesinde önemli görünmektedir ancak kişinin Suriyeliler için beslediği olumsuz duygular, mültecileri desteklemek için ihtiyati normların önemini de azaltmaktadır.

Türkiye'de olduğu kadar dünyada da Suriyeli mülteciler ve onlara yönelik tutumlar önemli bir araştırma konusu olmaya devam etmektedir. Yurtdışında yürütülen çalışmalardan biri de Kuzey İrlanda'daki çalışmadır. Suriyeli mültecilere yönelik tutumu anlamaya yönelik yürütülen çalışmada Lippard ve McNamee (2021) düşük sosyoekonomik statü, azınlık gruptan bir arkadaşın olmaması, Müslümanların tercih edilmeyen bir grup olması, önyargı sahibi olmak, Protestan, sendikacı veya İngiliz kimliğine fazla sahi olmak ve artan yaş Suriyeli mültecilere karşı daha az misafirperver tutumla karakterize bulunmuştur.

Almanya'daki ergenlerle yürütülen bir çalışmada, Alman gençlerin Suriyeli akranların yönelik tutumunda grup içi ve kültürel değişkenler incelenmiştir. Bu bağlamda gençlere bir boş zaman aktivitesine dahil etmeyi tercih edecekleri akranları ile ilgili seçenekler sunulmuştur. Genel düzeyde çocuk ve gençlerin Suriyeli mültecileri akran aktivitelerine dahil etmede oldukça açık olduğu görülmüştür. Ancak ifadeler göre, iyi Almanca becerisi olan Suriyeli arkadaşlarının kötü Almanca becerisi olan arkadaşlarına oranla daha yüksek ihtimalli dahil edileceği sonucu çıkarılmıştır. Bununla birlikte gençler bireysel olarak kapsayıcı bir yaklaşımı tercih ettiklerini belirtse de, ait oldukları grubun beklentilerinin aksi yönde olmasını önemsedikleri ve fiilen tutumlarında bu minvalde hareket edebilecekleri anlaşılmıştır (Beibert and Mulvey, 2020).

Captari ve arkadaşları (2019) tarafından Amerika Birleşik Devletleri'nde Suriyeli mültecilere yönelik önyargılı ve misafirperver tutumlar, kültürel alçakgönüllülük ve ahlaki değerler temelli incelenmiştir. 2016 yılında yürütülen çalışmada değişkenler sadakat, adalet, dindarlık gibi birçok alt boyuttan oluşmaktadır. 996 yetişkin katılımıyla elde edilen bulguların sonucunda özen ve adaletin ahlaki temelleriyle; mültecilere yönelik önyargılı olumsuz tutumlar, algılanan sembolik ve gerçek tehdit ile orta düzeyde ters ilişkili bulunmuştur.

Zorunlu göçmenlik öyküsü bulunan ailelerdeki bugünkü nesillerindeki göçmenlere yönelik tutuma dair bir çalışma da Yunanistan'da gerçekleştirilmiştir (Dinas and Fouka, 2018). Çalışma kapsamında katılımcılara geçmişte atalarının zorunda kalarak göç etmeleriyle bugün Suriyelilerin zorunlu göçü arasındaki paralellik anlatılmış ve mültecilerle ilgili tutumları anlatıdan sonra incelenmiştir. Bulgulara göre bu paralellikten bahsedilmesi hem nakdi bağışlarda hem de mültecilere yönelik sempatik tutum ölçümlerinde yükselme olduğu bulunmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu kısımda, yürütülen araştırmanın hangi örneklem yöntemiyle belirlendiği, katılımcıların demografik özellikleri, veri toplama araçları ve psikometrik özellikleri hakkında bilgiler verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Ortaokul düzeyindeki öğrencilerin Suriyeli akranlarına yönelik metaforik algısı ile anne ve babaların Suriyelilere yönelik tutumunun incelendiği bu çalışma verilerin toplanması ve analizlerin yapılması yönünden hem nicel hem de nitel yöntemin kullanıldığı karma yöntemle yürütülmüştür. Bu yöntemle bir olgunun iki yönden de incelenmesi sağlanmaktadır. Karma çalışmanın eş zamanlı paralel deseniyle yürütülen çalışmanın nitel ve nicel verileri aynı anda toplanmış ve birlikte analiz edilmiştir (Büyüköztürk, 2020). Bu araştırma deseninde nicel ve nitel veriler aynı zaman diliminde toplanılır. Her iki veri türünün birbirine önceliği yoktur. Veri analizi genel itibarıyla ayrı ayrı yapılır ve verilerin yorumlanması esnasında birleştirme gerçekleştirilir (Creswell, 2003). Böylece anne ve babalardan toplanan nicel verilerle çocuklardan toplanan nitel veriler birleştirilerek yorumlanmıştır.

Araştırmanın nicel kısmı korelasyonel desene yürütülmüştür. Korelasyonel tarama, değişkenlerin herhangi bir müdahale olmadan arasındaki ilişkinin incelenmesidir (Büyüköztürk, 2020). Anne ve babaların Suriyelilere yönelik tutumlarında ölçeklerdeki puanları ile çeşitli değişkenler doğrultusundaki farklılaşmasının incelenmesi bu kapsamda yürütülmüştür.

Araştırmanın nitel kısmında çocuklara verilen metafor cümleleri analiz edilmiştir. Çalışmanın nitel boyutunda çocukların Suriyeli akranlarına yönelik algısının incelenmesi olgubilim (fenomenolojik) çalışması kapsamında yürütülmüştür. Olgubilim kişilerin belirli bir durumla ilgili bakış açılarını, algılarını ve onlar için ifade ettiği anlamları ortaya çıkarmaya yönelik yapılan çalışmalardır. Olgubilim deseniyle yürütülen çalışmanın nitel verileri içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. İçerik analizinde veriler ilişkiler ve kavramlar dikkate alınarak bir araya toplanmakta ve yorumlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018:224-227). İçerik analizinde toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmak temel amaçtır. Bu temel amaç çerçevesinde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği

biçimde organize ederek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). İçerik analizinde takip edilmesi gereken dört aşama vardır. Bunlar; kodlama ve ayıklama, kategori geliştirme aşaması, geçerlik ve güvenilirliği sağlama aşaması ve bulguların yorumlanmasıdır (Saban, 2008). Metafor ise, kaynak alanındaki bir şemanın hedefteki başka bir şemaya yansıtılması yoluyla algının ifade edilmesidir (Moser, 2000). Bilimsel çalışmalara çok yönlü bir analiz imkanı sağlayabilen metafor (Açıl ve Kanlı, 2018) bağlam temelli verileriyle bağlantı kurmamızı sağlamaktadır (Kuş, 2007).

Bu çalışma kapsamında çocukların Suriyeli akranlarına yönelik algılarına dair veri metafor yöntemiyle elde edilerek, metaforlar hem nitelikleri bakımından nicel analize dahil edilmiş hem de nitel kısımda içerik analiziyle incelenmiştir.

3.2. Evren ve Örneklem

Çocukların Suriyeli akranlarına yönelik algısının anne-babaların tutumları doğrultusunda incelenmesinin amaçlandığı bu araştırmanın evrenini, Bursa'da yaşayan ortaokul düzeyindeki sınıfta Suriyeli öğrenci bulunan, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı 10-14 yaşındaki çocuklar ve bu çocukların anne ve babaları oluşturmaktadır. Örneklem grubu Bursa şehrinin farklı sosyoekonomik düzeyine sahip bölgelerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılarak oluşturulmuştur. Ölçüt örnekleme yöntemi, amaçlı örnekleme alt gruplarından olasılığa dayalı olmayan yöntemlerdendir. Ölçüt örnekleme yöntemi araştırma örnekleme dahil edilecek katılımcı ya da olayların belirli özelliklere dikkat edilerek seçilmesiyle yapılan örneklem türüdür (Büyüköztürk, 2020:95). Bursa, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün açıkladığı resmî rakamlara göre 09.06.2022 tarihi itibarıyla, nüfusuna oranla Türkiye'nin batısındaki en fazla yüzdeyle Suriyeli göçmenin bulunduğu şehirdir. Bu doğrultuda araştırmaya katılımları için Bursa'dan 1100 çocuğa ulaşılmıştır. 1100 çocuktan çalışmaya katılım göstermeyi kabul eden ebeveynlerin ve çocukların olduğu 262 kişi olmuştur. Analiz sürecinde araştırma verilerine, eksik işaretleme yapılan ölçeklerin katılımcılarının, anne veya babadan birinin ölçeği doldurmadığı çocuk katılımcıların ve çocuklarının araştırmaya katılmasını kabul etmeyen ebeveyn katılımcıların verileri araştırmaya dahil edilmemiştir. Böylece araştırmanın verilerine dahil olan, toplam 211 anne-baba çifti ve 211 çocuk oluşturmaktadır.

Araştırmaya dahil edilen verilerin tamamında anne ve babanın her ikisinin katılım şartı gözetildiği için yetişkin katılımcılarda cinsiyet dağılımı %50 olmak üzere eşittir. Katılımcıların yaşları 25 ila 60 arasında değişmektedir.

Çocuklarda ise katılımcıların %63.5'i (n=134) kız, %36.5'i (n=77) erkektir. Çocuk katılımcıların yaş aralığı 10 ila 14'tür ve en çok katılımcı 5.sınıflardan olmuştur. Örneklemle ilgili betimleyici veriler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Örneklem Ait Betimleyici İstatistikler

Değişken		f	%
Cinsiyet	Kız	134	63.5
	Erkek	77	36.5
Sınıf	5. Sınıf	69	32.7
	6. Sınıf	50	23.7
	7. Sınıf	62	29.4
	8. Sınıf	30	14.2
Kardeş Sayısı	Tek Çocuk	10	4.7
	2 Kardeş	97	46.0
	3 Kardeş	78	37.0
	4 ve Daha Fazla Kardeş	26	12.3
Okul Türü	İmam- Hatip	92	43.6
	Resmî Okul	118	55.9
	Özel Okul	1	0.5
Anne Eğitim Durumu	Okuma- Yazma Yok	6	2.8
	İlkokul	73	34.6
	Ortaokul	62	29.4
	Lise	39	18.5
	Ön Lisans	15	7.1
	Lisans	9	4.3
	Yüksek Lisans	5	2.4
	Diğer	2	0.9
Baba Eğitim Durumu	Okuma- Yazma Yok	1	0.5
	İlkokul	37	17.5
	Ortaokul	57	27.0
	Lise	70	33.2
	Ön Lisans	16	7.6
	Lisans	23	10.9
	Yüksek Lisans	6	2.8
	Diğer	1	0.5

Anne Yaş	25-30	5	2.4
	31-35	38	18.0
	36-40	78	37.0
	41-45	66	31.3
	46-50	15	7.1
	51-55	6	2.8
	56-60	3	1.4
Baba Yaş	25-30	1	0.5
	31-35	11	5.2
	36-40	58	27.5
	41-45	83	39.3
	46-50	41	19.4
	51-55	12	5.7
	56-60	5	2.4
Anne Gelir	Çalışmıyor	147	69.7
	2000 ve altı	4	1.9
	2000 - 4250	20	9.5
	4250 – 6000	23	10.9
	6000 – 7500	7	3.3
	7500 – 10.000	4	1.9
	10.000 ve üstü	6	2.8
Baba Gelir	Çalışmıyor	2	0.9
	2000 ve altı	9	4.3
	2000 - 4250	37	17.5
	4250 – 6000	79	37.4
	6000 – 7500	40	19.0
	7500 – 10.000	26	12.3
	10.000 ve üstü	18	8.5

Tablo 1’de görülebileceği üzere, örneklemdaki öğrencilerin 134’ü (%63.5) kız, 77’si (%36.5) erkek çocuklardan oluşmaktadır. Sınıf düzeylerine göre bakıldığında en fazla sayıda öğrencinin bulunduğu sınıf grubunun 69 kişiyle (%32.7) 5. sınıf öğrencileri olduğu, 6. sınıfa giden 50 (%23.7), 7. sınıfa giden 62 (%29.4) ve en az sayıdaki sınıf düzeyi olarak 8. sınıfa giden 30 (%14.2) öğrenci olduğu görülmektedir. Tek çocuk olan öğrenci sayısı 10 (%4.7), iki kardeş olan öğrenci sayısı 97 (%46.0), üç kardeş olduğunu belirten öğrenci sayısı 78 (%37.0) ve dört veya daha fazla kardeşi olduğunu belirten öğrenci sayısı 26 (%12.3) kişidir. Öğrencilerin 92’si (%43.6) İmam- Hatip ortaokuluna giderken; 118’i (%55.9) resmî ortaokulda ve 1’i ise (%0.5) özel bir ortaokulda öğrenim görmektedir.

Öğrencilerin annelerinin 6'sının (%2.8) okuma-yazmasının olmadığı, 73 kişinin (%34.6) ilkokul mezunu olduğu, 62 (%29.4) kişinin ortaokul mezunu olduğu, 39 kişinin (%18.5) lise mezunu olduğu, 15 kişinin (%7.1) ön lisans okuduğu, 9 kişinin (%4.3) lisans eğitimi gördüğü, 5 kişinin (%2.4) yüksek lisans yaptığı ve 2 kişinin de (%0.9) diğer seçeneğini işaretlediği görülmüştür. Babaların eğitim durumu incelendiğinde okuma- yazma bilmeyen 1 kişi (%0.5), ilkokul mezunu 37 kişi (%17.5), ortaokul mezunu 57 kişi (%27.0), lise mezunu 70 kişi (%33.2), ön lisans eğitimi alan 16 kişi (%7.6), lisans mezunu 23 kişi (%10.9), yüksek lisans mezunu 4 kişi (%2.8) ve diğer seçeneğini işaretleyen 1 kişi (%0.5) bulunmaktadır. Katılımcı öğrencilerin annelerinin 5'i (%2.4) 25-30 yaş aralığında, 38'i (%18.0) 31-35 yaş aralığında, 78'i (%37.0) 36-40 yaş aralığında, 66'sı (%31.3) 41-45 yaş aralığında, 15'i (%7.1) 46-50 yaş aralığında, 6'sı (%2.8) 51-55 yaş aralığında ve 3'ü (%1.4) 56-60 yaş aralığındadır. Öğrencilerden 1'inin (%0.5) 25-30 yaş aralığında babasının bulunduğu, 31-35 yaşlarında 11 (%5.2), 36-40 yaşlarında 58 (%27.5), 41-45 yaşlarında 83 (%39.3), 46-50 yaşlarında 41 (%19.4), 51-55 yaşlarında 12 (%5.7) ve 56-60 yaşlarında 5 (%2.4) babanın olduğu kaydedilmiştir. Katılımcıların annelerinin 147 kişi (%69.7) gibi yüksek bir oranda çalışmadığı saptanırken, 4'ünün (%1.9) 2000 TL ve altında geliri olduğunu, 20'sinin (%9.5) 2000-4250 TL arasında, 23'ünün (%10.9) 4250-6000 TL arasında, 7'sinin (%3.3) 6000 ila 7500 TL, 4'ünün (%1.9) 7500-10000 TL ve 6'sının (%2.8) 10.000 TL ve daha fazla geliri olduğu görülmektedir. Babalardan çalışmadığını belirten 2 kişi (%0.9), 2000 TL ve altı gelir belirten 9 kişi (%4.3), 2000-4250 TL belirten 37 kişi (%17.5), 4250-6000 TL belirten 79 kişi (%37.4), 6000 ila 7500 TL gelir belirten 40 kişi (%19.0), 7500- 10000 TL belirten 26 kişi (%12.3) ve 10000 TL ve üstü seçeneğini işaretleyen 18 kişi (%8.5) olduğu görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Aşağıda, bu çalışma yürütülürken kullanılan ölçeklere ait psikometrik özellikler ve demografik formlarla ilgili bilgiler sunulmuştur.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formları

Yetişkinlere yönelik, katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, gelir düzeyi gibi demografik özelliklerini ve Suriyeli bir tanıdığıнын olmasını belirlemek için araştırmacı tarafından hazırlanmış bir form sunulmuştur.

Araştırmacı tarafından oluşturulan örneklem grubundaki çocuk katılımcılara yönelik form ise yaş, cinsiyet, okuduğu sınıf ve kardeş sayısı gibi demografik bilgileri içermektedir. Bunların yanında sınıfında Suriyeli öğrenci bulunup bulunmama durumu, kaç Suriyeli sınıf arkadaşı olduğu ve kaç senedir sınıfında Suriyeli öğrenci bulunduğu bilgileri sorulmuştur.

3.3.2. Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği (YHSYTÖ)

Özüdoğru, Kan, Uslu ve Yaman (2018) tarafından geliştirilmiş olan ölçek, Türkiye’de yerel halkın Suriyelilere yönelik tutumunu ölçmek amacıyla 13- 68 yaş aralığındaki yerel halka uygulanarak oluşturulmuştur. Ölçeğin toplamda 26 maddesi ve 3 alt boyutu bulunmaktadır. Alt boyutları, 11 maddelik kabul etme, 5 maddelik reddetme ve 10 maddelik tehdit alt boyutları olarak sıralanabilir. Ölçeğin kabul etme alt boyutu normal hesaplanırken, reddetme ve tehdit alt boyutları ters hesaplanmaktadır. Ölçeğin puanlanması 5’li Likert olmak üzere 1 (tamamen katılmıyorum) ve 5 (tamamen katılıyorum) olarak puanlanmaktadır. Ölçeğin puanlanması sonucunda artan toplam puanın (en düşük:26, en yüksek:130) Suriyelilere yönelik olumlu tutumun arttığını göstermektedir.

Araştırmacılar tarafından ölçek için Cronbach Alfa katsayısı her bir faktöre göre; kabul etme faktörü için .95, reddetme faktörü için .85 ve tehdit faktörü için .94 olmak üzere ölçeğin toplamı için .97 olarak hesaplanmıştır. DFA analiziyle ölçeğe ait faktörler arasındaki korelasyona bakılarak, tehdit ve kabul etme faktörleri arasındaki değer .84, kabul etme ile reddetme arasındaki değer .74 ve tehdit ile reddetme arasındaki korelasyon değeri .76 olarak bulunmuştur. KMO (Kaiser-Mayer-Olkin) değeri .97 ile ölçek faktörlerinin toplam açıkladığı varyans oranı 66.335 şeklinde hesaplanmıştır (Özüdoğru ve diğerleri, 2018).

Bu çalışmada araştırmacı tarafından maddelerin iç tutarlılığı için yapılan hesaplamalarla Cronbach Alfa katsayıları hesaplanarak Tablo 4 ve Tablo 5’te sunulmuştur.

3.3.3. Mülteci Çocuklara Yönelik Tutum Ölçeği (MÇYTÖ)

Bu ölçek Angelo, Rodríguez-Sabiote ve Aguaded-Ramírez (2019) tarafından, yerel halkın mülteci çocuklara yönelik tutumlarını belirleyebilmek amacıyla oluşturulmuştur. Orijinalinde tutum alt boyutu 24 madde ve duygu alt boyutu 10 madde olmak üzere toplamda 34 maddeden oluşan ölçeğin Türkçe’ye uyarlaması Aydoğdu ve Pekça (2021) tarafından öğrencilere ve ebeveynlerine uygulanarak yapılmıştır. Çalışmada ölçeğin Türkçe’ye uyarlanması esnasında orijinalindeki 3 madde çıkartılarak, daha önceki modele göre daha iyi

madde faktör yük değerleri ve uyum endeksleri olduğu anlaşılmıştır (Aydoğru ve Pekça, 2021). Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını yapan yazarlar tarafından hesaplanan güvenilirlik analizleri sonucunda Cronbach Alfa değeri tutum alt boyutu için .91, duygu alt boyutu içinse .83 olarak bulunmuştur. Böylece ölçek 22 madde tutum alt boyutu ve 9 madde duygu alt boyutu olmak üzere 31 maddeden oluşmaktadır. Ölçek 5’li Liker tipiyle 1 (kesinlikle katılmıyorum) ve 5 (Kesinlikle katılıyorum) şeklinde cevaplanmaktadır. Tutum alt boyutundaki 9 madde ve duygu alt boyutundaki 4 madde ters puanlanarak hesaplanmaktadır. Ölçeğin toplam puanında olduğu gibi tutum alt boyutundan alınan toplam puanın (en düşük:22 ve en yüksek:110) artması tutumun iyi düzeyde arttığını ve duygu alt boyutundaki toplam puanın (en düşük:9 ve en yüksek:45) yüksek olması mülteci çocuklara yönelik duygunun iyi düzeyde olduğunu göstermektedir.

Bu çalışmada da araştırmacı tarafından maddelerin iç tutarlılığı için yapılan hesaplamalarla Cronbach Alfa katsayıları hesaplanarak Tablo 4 ve Tablo 5’te sunulmuştur.

3.3.4. Suriyeli Arkadaşla İlgili Metafor

Araştırmacı tarafından öğrencilere bir metafor cümlesi hazırlanmıştır. Sorunun hazırlanması uzmanlığı araştırma yöntemleri olan bir doktor öğretim üyesi ile birlikte, mecaz çalışmalar referans alınarak hazırlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Kişisel Bilgi Formu’nun altında katılımcı grubu olan çocuklara metafor tekniği hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra “Suriyeli arkadaşımgibidir, çünkü.....” cümlesini tek bir metafor üzerine odaklanarak tamamlamaları istenmiştir. Öğrencilerin yazdıkları bu metaforlar ise araştırmanın nitel kısmının temel veri kaynağını oluşturmaktadır.

Anketin analizi öncelikle metaforların olumlu, nötr ve negatif olarak niteliklerinin belirlenmesiyle nicel analize dahil edilerek yapılmıştır. Arkadaş gibi nötr ifadeler için 0, melek gibi olumlu ifadeler için 1 ve şeytan gibi olumsuz ifadeler için 2 numaraları verilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

3.4.1. Verilerin Nicel Analizi

Nicel analizler yapılmadan önce değişkenlerin birbiriyle ilişkisine bakabilmek adına veriler için parametrik testlerin varsayımları kontrol edilmiştir (Sağlam, 2013). Öncelikle kayıp veri olup olmadığı test edilmiştir. Toplam maddesi 114 yapan anne ve babanın doldurduğu her iki ölçek incelendiğinde, 14 madde için kayıp veri olduğu bilgisi çıkmıştır.

Bunun üzerine analiz incelenmiş ve kayıp verilerin rastgele dağıldığı görülmüştür ($Sig. = .467 > .05$). Kayıp verilerin sabit bir hatadan değil rastgele dağılımı olduğunun görülmesiyle birlikte kayıp veriler yerine seri ortalama hesaplanmasıyla atama yapılmış (Kürşar ve Nartgün, 2015) ve analizler atanan verilerle birlikte yürütülmeye devam edilmiştir. Ardından normalliğin incelenmesi için çarpıklık ve basıklık katsayıları hesaplanmış, ortalama, mod, ortanca gibi betimsel istatistikler yapılmıştır. Normallik ve basıklık katsayılarına ait değerler Tablo 2 ve Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 2. Anne Katılımcılara Ait Ölçeklerin Alt Boyutlarının Basıklık ve Çarpıklık Değerleri

	n	Basıklık	ss	Çarpıklık	ss
YHSYTÖ- Kabul etme	211	.303	.167	-.964	.333
YHSYTÖ - Tehdit	211	-.030	.167	-.979	.333
YHSYTÖ - Reddetme	211	-.617	.167	-.625	.333
MÇYTÖ - Tutum	211	-.408	.167	.337	.333
MÇYTÖ - Duygu	211	-.196	.167	-.347	.333

YHSYTÖ: Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği, MÇYTÖ: Mülteci Çocuklara Yönelik Tutum Ölçeği

Tablo 3. Baba Katılımcılara Ait Ölçeklerin Alt Boyutlarının Basıklık ve Çarpıklık Değerleri

	n	Basıklık	ss	Çarpıklık	ss
YHSYTÖ - Kabul Etme	211	.305	.167	-.997	.333
YHSYTÖ - Tehdit	211	.090	.167	-.923	.333
YHSYTÖ - Reddetme	211	-.475	.167	-.686	.333
MÇYTÖ - Tutum	211	-.229	.167	-.234	.333
MÇYTÖ - Duygu	211	-.279	.167	-.057	.333

YHSYTÖ: Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği, MÇYTÖ: Mülteci Çocuklara Yönelik Tutum Ölçeği

Tablo 2 ve Tablo 3'ten anlaşılacağı gibi anne ve babanın her birinin doldurduğu ölçeklerin faktör gruplarına göre hesaplanan basıklık ve çarpıklık katsayıları normal dağılım göstererek ± 1.0 arasında kalmıştır. Verilerin normal dağıldığı görüldüğünden parametrik testler kullanılarak analizler yapılmıştır.

Nicel analiz verileri SPSS 26.00 kullanılarak analiz edilmiştir. Öncelikle çocukların ve ebeveynlerinin demografik özelliklerini belirleyebilmek adına frekans analizi yapılmıştır. Ardından ebeveynlerin demografik özelliklerine ve Suriyeli birini tanıma durumlarına göre ölçeklerdeki puanlarının farklılaşmasını incelemek adına tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Gruplar arasındaki farkın kaynağını anlamak için Scheffe, Games- Howell ve Hochberg GT2 post hoc testleri yapılmıştır. Kaynağın etki büyüklüğünü anlamak için eta kare değerinden (η^2) faydalanılmıştır. Her iki ölçek ve faktörlerinin anne ve babalara ait puanlarının birbirleriyle ilişkisini anlamak adına Pearson Momentler Çarpım Korelasyon katsayısı hesaplanmıştır.

Çocukların kullandıkları metaforların öncelikle nötr (0), olumlu (1) ve olumsuz (2) nitelikleri belirlenmiş ve nitel analizden önce nicel analize nitelikleri yönünden dahil edilmiştir. Bu kapsamda sosyodemografik değişkenlere göre kullanılan metafor niteliklerinin ilişkisinin anlaşılması için ki-kare testi kullanılmıştır. Çocukların cinsiyetine göre metafor niteliğinin incelenmesinde, annelerin gelir düzeyine göre ve anne ve babanın çocuk sayısına göre ölçek puanlarının incelenmesinde bağımsız örneklem t-testi kullanılmıştır.

3.4.2. Verilerin Nitel Analizi

Bu çalışmanın nitel kısmında ilkin adlandırma aşaması için öğrenciler tarafından yazılan metaforların geçici bir listesi yapılarak anlamlı olup olmadıkları kontrol edilmiştir. Metafor olarak ele alınamayacağı düşünülen kağıtlar ise daha sonra elenmek üzere işaretlenmiştir.

Daha sonra tasnif aşamasına geçilmiş ve ilk olarak kabataslak bir sınıflama yapmak amacıyla tüm metaforlar kodlanmıştır. Bu aşamada tüm metaforlar tekrar gözden geçirilmiş, konusu, kaynağı ve her ikisi arasındaki ilişki bakımından değerlendirilmiş ve benzer özellikleri temsil eden metaforlar gruplandırılmıştır.

Kategori geliştirme aşamasına geçildiğinde ise; öğrencilerin “Suriyeli Arkadaş’a yönelik ürettikleri metaforların açıklamaları dikkate alınarak 12 kategori oluşturulmuştur. Veriler, kullanılan metaforların işlevine göre ortak özellikleri bakımından kategorize edilmiştir. Kategorize edilmeden önce literatürde geçen kaynaklar göz önünde bulundurulmuştur. Bu çerçevede Yıldırım ve Şimşek (2013: 205-218)’in kategori oluşturma biçimlerinden yararlanılmıştır.

Geçerlik ve güvenilirlik aşamasına gelindiğinde, metaforların dahil edildiği kategoriye temsil edip etmediğini teyit etmek amacıyla alanında uzman iki akademisyene başvurulmuş ve kendilerinden bu metaforlar ile kategoriler arasında bir eşleştirme yapmaları talep edilmiştir. Bu iki uzman ile 12 kavramsal kategorinin isimleri ve hangi metaforların bu kategorilerde yer aldığı ve hangi alt kategorileri temsil ettiklerini içeren bir liste paylaşarak inceleme yapmaları talep edilmiştir. Uzman değerlendirmeleri nihayetinde görüş birliği ve görüş ayrılığı olan metaforlar belirlenmiş, örtüşmeyen metaforlar üzerinde tekrar durulmuş ve metaforların ait olduğu kategorilere son hali verilmiştir. Güvenirlik hesaplaması için Miles ve Huberman'ın (1994) önerdiği Güvenirlik=Görüş birliği / (Görüş birliği + Görüş ayrılığı) formülü uygulanmıştır. Sonuç olarak, güvenilirlik katsayısı 0,94 olarak bulunmuştur (Güvenirlik= 172 / (172+11) = 0,94). Elde edilen bu değer, gerçekleştirilen kategori analizlerinin güvenilir olduğunu göstermektedir.

Bu çerçevede 183 çocuk 104 farklı “Suriyeli Arkadaş” metaforu türetmiştir. Verilerin kategorize edilmesi sonucunda 12 “Suriyeli Arkadaş” kategorisi oluşturulmuştur; “Birlik ve Bağlılık Hissedilen”, “Güven Veren, Koruyup Kollayan”, “Enerjisi ile Güldürüp Eğlendiren”, “Diğerkam”, “Mesafeli ve İçedönük”, “Uyumlu ve Zararsız”, “Şefkat, Sevgi ve Muhabbet Timsali”, “Tehdit Unsuru Olan”, “Uyumsuz ve Farklı”, “Olumsuz Çağrışım Yapan”, “Hem Olumlu Hem Olumsuz Yönü Olan”, “Bilginin Peşinde ve Aydınlanma Kaynağı Olan”. Son aşamada ise Suriyeli Arkadaş kavramına yönelik oluşturulan metaforlar, yüzde ve frekansları alınarak değerlendirilmiştir.

3.5. İşlem

Etik kuruldan alınan onay yazısıyla birlikte Bursa İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne okullarda veri toplamak için yazılı izin başvurusunda bulunulmuştur. İzinle birlikte okullara gidilerek önce müdürle araştırma kapsamı konuşulmuş ardından da uygulama yapılacak sınıfın dersteki öğretmenlerine çalışmanın içeriği anlatılmıştır. Öğretmenlerden, çocukların ebeveynlerine onam formu, izin belgesi ve ölçekleri elden iletmek üzere iş birliği sorulmuş ve izin belgeleri ve ölçekler bu şekilde toplanmıştır. Bir gün okullara gidip sınıflara gerekli belgelerin olduğu evrak dosyaları dağıtılmış ve çocuklardan ertesi gün getirmesi istenmiştir. Dosyaların dağıtımı esnasında araştırmacı tarafından kendisi tanıtılmış, yürütülen çalışmanın bilimsel bir araştırma olduğu söylenmiş ve sorusu olan öğrencilerin soruları cevaplandırılmıştır. Ertesi gün aynı okul ve sınıflara tekrar uğranarak, her çocuğa vakitleri ve

işbirlikleri için birer şeker verilmiş, dosyayı getiren her bir çocuğun dosyasındaki veli izin formu kontrol edilmiş, izin kâğıdı imzalı olan çocuklara metafor cümlesini içeren kâğıt doldurtulmak üzere dağıtılmıştır. Metafor cümlesini anlamakta güçlük çeken çocuklar için her sınıfta aynı örnek üzerinden açıklama yapılmıştır. Araştırmacı her sınıfta şu örneği vermiştir: ‘‘Öğretmenim kitap gibidir çünkü bana bilgiler öğretir. Öğretmenim ateş gibidir çünkü çok sinirlidir.’’ Çocuklara, yazılan cevapların doğru veya yanlış, iyi ya da kötü bir cevabının olmadığı, önemli olanın onların düşüncesini yazması olduğu açıklanmış ve cevap kâğıdı olan öğrencilerin kâğıdına ve cevaplarına diğer arkadaşlarının bakmaması için uyarılar yapılarak gerekli özen gösterilmiştir. Suriyeli öğrenciler bulunan sınıflarda yapılan bu çalışmada, yerli öğrenciler cümleleri yazarken Suriyeli çocukların dışarda bırakılmış hissetmemesi adına onlara da metafor cümlesinin Türk arkadaşım formatlı hali verilmiş ve fakat cevapların araştırmaya dahil edilmemiştir. Aynı işlemler yeterli örneklem sayısına ulaşana kadar 10 farklı okul ve 49 farklı sınıfta devam etmiştir. Verilerin toplanması Nisan-Mayıs 2022 tarihleri olmak üzere yaklaşık bir ay sürmüştür.

Toplanan veriler SPSS’e girilmek üzere incelenmiştir. Anne veya babanın ölçekleri doldurmadığı katılımcıların dosyaları araştırmaya dahil edilmemiştir. Veriler okullara gidilerek yüz yüze toplandığından SPSS programına da girişi elle yapılmıştır.

Çalışmanın nitel kısmında metafor cümleleri Microsoft Word dosyasına geçirilerek kodlamalar ve kategoriler analiz programı kullanılmadan elle yapılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde yapılan analizler doğrultusunda elde edilen bulgular, ölçeklere ait güvenilirlik analizleri ve çalışmanın alt problemlerine ait bulguların yorumları yer almaktadır.

4.1. Araştırmanın Nicel Analizine İlişkin Bulgular

Çalışmada kullanılan ölçeklerini anne ve baba için ayrı ayrı faktör güvenilirlik analizleri Cronbach's Alfa katsayısı incelenmiştir. Tablo 4 ve Tablo 5'te güvenilirlik analizi sonuçlarına dair bulgular bulunmaktadır.

Tablo 4. Anneye Ait Ölçeklerin Faktör Gruplarının Cronbach's Alfa Katsayıları

Ölçekler	Cronbach's Alfa	Madde Sayısı
YHSYTÖ – Kabul Etme	.965	11
YHSYTÖ – Tehdit	.939	10
YHSYTÖ – Reddetme	.943	5
MÇYTÖ – Tutum	.930	22
MÇYTÖ – Duygu	.838	9

YHSYTÖ: Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği, MÇYTÖ: Mülteci Çocuklara Yönelik Tutum Ölçeği

Tablo 5. Babaya Ait Ölçeklerin Faktör Gruplarının Cronbach's Alfa Katsayıları

Ölçekler	Cronbach's Alfa	Madde Sayısı
YHSYTÖ – Kabul Etme	.966	11
YHSYTÖ – Tehdit	.948	10
YHSYTÖ – Reddetme	.931	5
MÇYTÖ – Tutum	.924	22
MÇYTÖ – Duygu	.850	9

YHSYTÖ: Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği, MÇYTÖ: Mülteci Çocuklara Yönelik Tutum Ölçeği

Anne ve baba örnekleminin ilgili ölçeklerden ve her bir ölçeğin alt boyutlarından aldıkları ortalama puan, en düşük ve en yüksek değer ile standart sapma bilgileri verilmiştir.

Tablo 6. Anneye Ait Ölçeklerin Toplam Puan Ortalamaları ve Faktör Puan Ortalamaları

	<i>En düşük</i>	<i>En yüksek</i>	\bar{X}	<i>ss</i>
YHSYTÖ – Kabul Etme	10.00	50.00	22.48	9.77
YHSYTÖ – Tehdit	10.00	50.00	28.81	11.15
YHSYTÖ – Reddetme	5.00	25.00	17.62	6.2
YHSYTÖ – Toplam	25.00	125.00	68.93	23.46
MÇYTÖ – Tutum	22.00	210.00	72.09	17.88
MÇYTÖ – Duygu	9.00	45.00	28.60	6.97
MÇYTÖ – Toplam	35.00	155.00	100.69	23.93

YHSYTÖ: Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği, MÇYTÖ: Mülteci Çocuklara Yönelik Tutum Ölçeği

Çalışma kapsamında araştırmaya katılan 211 anne ve 211 babanın ölçeklerine ait toplam ve faktör toplam puanları hesaplanmıştır. Tablo 6’da gösterildiği üzere, katılımcı annelerin YHSYTÖ’den aldığı toplam puan ortalaması 68.9 ile aldıkları en düşük puan 25 ve en yüksek puan 125; MÇYTÖ’ den aldıkları toplam puan ortalaması 100.69 ile alınan en düşük puan 22 ve en yüksek puan 110 olarak saptanmıştır. Annelerin YHSYTÖ’nün alt boyutu olan kabul etme faktöründe aldıkları toplam puan ortalaması 22.48 ile alınan en düşük puan 10 ve en yüksek puan 50 olarak; tehdit alt boyutunda alınan toplam puan ortalaması 28.8 ile alınan en düşük puan 10 ve alınan en yüksek puan 50 olarak; reddetme alt boyutu toplam puan ortalaması 17.6 ile alınan en düşük puan 5 ve en yüksek puan 25 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 7. Babaya Ait Ölçeklerin Toplam Puan Ortalamaları ve Faktör Puanları

	<i>En düşük</i>	<i>En yüksek</i>	\bar{X}	<i>SS</i>
YHSYTÖ – Kabul Etme	11.00	52.00	25.62	11.10
YHSYTÖ – Tehdit	10.00	50.00	28.30	11.54
YHSYTÖ – Reddetme	5.00	25.00	16.93	6.11
YHSYTÖ – Toplam	26.00	127.00	70.86	23.94
MÇYTÖ – Tutum	22.00	107.00	72.09	17.59
MÇYTÖ – Duygu	9.00	45.00	28.37	7.24

MÇYTÖ – Toplam	35.00	152.00	100.47	23.70
----------------	-------	--------	--------	-------

YHSYTÖ: Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği
MÇYTÖ: Mülteci Çocuklara Yönelik Tutum Ölçeği

Tablo 7’de görüldüğü gibi babalara ait olan ölçeklere bakıldığında YHSYTÖ’nün alt boyutu olan kabul etme faktörü için alınan en düşük ve en yüksek puanlar (en düşük: 11.00; en yüksek: 52.00) ile ortalama puan ($\bar{X}= 26.62$) görülebilmektedir. Babalara ait YHSYTÖ’nün diğer alt boyutları olan tehdit alt grubunda en düşük değer 10.00, en yüksek değer 50.00 ve ortalama 28.30 iken; reddetme alt boyutunda minimum değer 5.00, maksimum değer 25.00 ve ortalama puan 16.93 olarak hesaplanmıştır. YHSYTÖ’nün genel toplam puanlarına bakıldığında en düşük değer 26.00 ve en yüksek değer 127.00 olarak açıklanmaktadır. MÇYTÖ’de tutum alt boyutunda en düşük değer 22.00, en yüksek değer 107.00 ve ortalama 72.09 iken; duygu alt boyutunda alınan en düşük değer 9.00 ve en yüksek değer 45.00 ve ortalama 28.37 olarak kaydedilmektedir. MÇYTÖ’de toplam puan bilgileri en yüksek ve en düşük 35.00 ile 152.00 olan ölçeğin babalara ait ortalama puanı 100.47 olmaktadır.

4.1.1. Anne- Babaya ait Alt Problemlere Dair Bulgular

4.1.1.1. Anne Ve Baba Tarafından Doldurulan Ölçekler Ve Faktörler Arasındaki Korelasyonel İlişkiler

Çalışmanın birinci alt problemi “Anne ve babaların Suriyelilere ve mülteci çocuklara yönelik tutumunda anlamlı bir ilişki bulunmakta mıdır?” şeklinde ifade edilmiştir. Bu alt probleme yönelik Pearson Momentler Korelasyon Analizi yapılarak elde edilen veriler Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Ölçekler Arasında Korelasyon Değerleri (n=211)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1 YHSYTÖ - A - Kabul Etme	1													
2 YHSYTÖ - A - Tehdit	.570**	1												
3 YHSYTÖ - A - Reddetme	.587**	.701**	1											
4 YHSYTÖ - A - Toplam	.843**	.898**	.842**	1										
5 YHSYTÖ - B - Kabul Etme	.762**	.483**	.475**	.672**	1									
6 YHSYTÖ - B - Tehdit	.449**	.687**	.495**	.644**	.451**	1								
7 YHSYTÖ - B - Reddetme	.495**	.491**	.616**	.602**	.566**	.615**	1							
8 YHSYTÖ - B - Toplam	.696**	.680**	.616**	.776**	.826**	.849**	.814**	1						
9 MÇYTÖ - A - Tutum	.718**	.542**	.693**	.740**	.614**	.465**	.615**	.666**	1					
10 MÇYTÖ - A - Duygu	.668**	.593**	.641**	.730**	.576**	.524**	.580**	.667**	.817**	1				
11 MÇYTÖ - A - Toplam	.731**	.578**	.705**	.766**	.627**	.501**	.629**	.693**	.986**	.902**	1			
12 MÇYTÖ - B - Tutum	.630**	.484**	.545**	.636**	.719**	.542**	.655**	.762**	.815**	.698**	.813**	1		
13 MÇYTÖ - B - Duygu	.602**	.568**	.567**	.670**	.636**	.557**	.612**	.720**	.704**	.788**	.756**	.784**	1	
14 MÇYTÖ - B - Toplam	.651**	.533**	.577**	.677**	.728**	.572**	.673**	.785**	.820**	.759**	.834**	.982**	.888**	1

*YHSYTÖ- A: Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği- Anne, YHSYTÖ- B: Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği - Baba, MÇYTÖ -A: Mülteci Çocuklara Yönelik Tutum Ölçeği- Anne, MÇYTÖ - B: Mülteci Çocuklara Yönelik Tutum Ölçeği- Baba (**: p < 0.01)*

Tablo 8’de açıklandığı üzere anne ve baba tarafından ayrı ayrı doldurulan her bir ölçeğin toplam puanı ve alt boyutları arasındaki ilişki için analiz yapılmıştır. Bulgulara göre anne ve baba tarafından doldurulan tüm ölçek alt boyutlarının ve toplam puanlarının birbirleri arasında güçlü düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($p<0.01$). Toplam puanlara baktığımızda en güçlü anlamlı ilişkiyi gösterenin babaya ait MÇYTÖ ile anneye ait MÇYTÖ olduğu görülmektedir ($r=.834, p<0.01$). Alt boyutlar incelendiğinde anlamlı olarak en güçlü ilişkinin babaya ait MÇYTÖ tutum alt boyutu ile anneye ait MÇYTÖ tutum alt boyutu olduğu anlaşılabilir ($r=.815, p<0.01$). Tüm boyutlar arasından en düşük düzeyde korelasyon anneye ait YHSYTÖ kabul etme alt boyutu ile babaya ait YHSYTÖ tehdit alt boyutu arasındadır ($r=.449, p<0.01$). Suriyeli yetişkin ve çocuklara yönelik tutumlarda toplam puanlara bakıldığında, hem Suriyeli yetişkinlere hem de Suriyeli çocuklara yönelik tutumların çiftlerde yüksek derecede ilişkili olduğu bulunmuştur ($r=.776, r=.834, p<0.01$). Her bir ebeveynin kendi için tutum alt boyutları yüksek derecede ilişkiliyken, çiftlerin tutumlarının da birbirine yüksek derecede paralellik gösterdiği görülmektedir.

4.1.1.2. Eğitim Düzeyine Göre Tutum Puanlarının İncelenmesi

İkinci alt problem olarak sunulan “Anne ve babaların Suriyelilere ve mülteci çocuklara yönelik tutumu eğitim düzeylerine göre farklılaşmakta mıdır?” sorusuna ilişkin anne ve baba katılımcılara ayrı ayrı tek yönlü varyans (ANOVA) analizi yapılmıştır.

Analiz ilk yapıldığında gruplar arasında büyük farklar olmasından dolayı ANOVA sağlıklı sonuç veremeyebileceğinden, mümkün olan yakın gruplar birleştirilerek devam edilmiştir. Böylece okuma yazma bilmemek ve ilkokul mezunu olmak tek kategoride, ön lisans, lisans, yüksek lisans ve diğer seçeneği de bir kategoride birleştirilmiştir. Bunlar neticesinde elde edilen verilen Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9. Eğitim Düzeylerine Göre Annelerin YHSYTÖ Toplam Puanına Dair Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Eğitim Düzeyi	N	\bar{X}	SS	YHSYTÖ- A				F	p	Fark	η^2
				Varyans Kaynağı	KT	sd	KO				
A	79	63.90	22.77	Gruplar Arası	4483.08	3	1494.36				
B	62	68.81	21.55					2.78	0.042	A<C	.039
C	39	75.99	24.63	Gruplar İçi	111180.08	207	537.102				

D	31	73.09	25.37		
			Toplam	115663.16	210

*YHSYTÖ – A: Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği – Anne, A: okuma-yazma bilmeme ve ilkokul, B: Ortaokul, C: Lise, D: Ön lisans, Lisans, Yüksek Lisans ve Diğer. *p<.05*

Tablo 9’da görüldüğü üzere, annelerin eğitim düzeyine göre YHSYTÖ toplam puanının anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır ($F_{(3-207)} = 2.78, p<.05, \eta^2=0.39$). Gruplar arasında anlamlı olduğu görülen farkın boyutunu araştırmak için post hoc Hochberg G2 testi kullanılmıştır. Hochberg G2 post hoc testinin tercih edilme sebebi, gruplardaki örneklem sayılarının birbirine eşit veya yakın olmayıp, sayı farkının büyük olduğu örneklem olmasıdır. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda lise mezunu annelerin Suriyelilere yönelik tutum düzeyinin ($\bar{X} = 75.99 \pm 24.63$), okuma yazma bilmeyen veya ilkokul mezunu annelerin tutum düzeyinden ($\bar{X} = 63.90 \pm 22.77$) anlamlı derecede daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Bu da lise mezunu olan annelerin okuma yazma bilmeyen veya ilkokul mezunu olan annelerden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha olumlu tutumlara sahip olduğu anlamına gelmektedir. Ayrıca eğitim düzeyinin tutum üzerindeki etkisinin büyüklüğü için eta kare değeri hesaplanmış ve düşük düzeyde ($\eta^2 = .03$) etki görülmüştür.

Tablo 10. Eğitim düzeylerine Göre Annelerin MÇYTÖ Toplam Puanına Dair Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Eğitim Düzeyi	n	\bar{X}	ss	MÇYTÖ- A								
				Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Fark	η^2	
A	79	94.40	23.64	Gruplar Arası	4270.88	3	1423.62					
B	62	99.22	20.95				207	2.54	0.57	-		
C	39	107.39	23.45	Grup İçi	115994.96		560.36					
D	31	106.17	28.69									
				Toplam	120265.84	210						

*MÇYTÖ – A: Mülteci Çocuklara Yönelik Tutum Ölçeği- Anne, A: okuma-yazma bilmeme ve ilkokul, B: Ortaokul, C: Lise, D: Ön lisans, Lisans, Yüksek Lisans ve Diğer *p<.05*

Anne katılımcılara ait diğer ölçek olan MÇYTÖ toplam puanlarının eğitim düzeyi ile ilişkisinin incelendiği analiz sonuçları Tablo 10’da yer almaktadır. Tablo 10 incelendiğinde eğitim düzeyine göre mülteci çocuklara yönelik tutumda anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur ($F_{(3-207)} = 2.54, p>.05$).

Tablo 11. Eğitim düzeylerine Göre Babaların YHSYTÖ Toplam Puanına Dair Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi Sonuçları

YHSYTÖ- B											
Eğitim Düzeyi	n	X	SS	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Fark	η^2
A	38	69.16	18.69	Gruplar Arası	10532.34	3	3510.78				
B	57	63.36	23.96					6.61	.000	B<D	.087
C	70	69.72	23.26	Grup İçi	109869.13	207	530.769			C<D	
D	46	83.31	24.68	Toplam							

YHSYTÖ- B: Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği- Baba, A: Okuma-yazma bilmeme ve ilkokul, B: Ortaokul, C: Lise, D: Ön lisans, Lisans, Yüksek Lisans ve Diğer * $p < .05$

Eğitim düzeyine göre baba katılımcıların YHSYTÖ toplam puanlarında farklılaşma olup olmadığını test etmek için yapılan ANOVA'ya dair veriler Tablo 11'de sunulmuştur. Elde edilen bilgiler ışığında baba katılımcıların tutumlarının eğitim düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir ($F_{(3-207)} = 6.61, p < .05$). Farkın kaynağını bulmaya yönelik yapılan post hoc Hochberg G2 testi sonucunda; okuma yazma bilmeyen veya ilkokul mezunu olan babaların tutum düzeylerinin ($\bar{X} = 69.16 \pm 18.69$), ortaokul mezunu olanların tutum düzeylerinin ($\bar{X} = 63.36 \pm 23.96$) ve lise mezunu olanların tutum düzeylerinin ($\bar{X} = 69.72 \pm 23.26$) ön lisans, lisans veya yüksek lisans mezunu katılımcılara göre daha düşük olduğu görülmüştür. Eğitim düzeyinin tutum düzeyindeki bu anlamlı etkinin büyüklüğünü anlamak için eta kare değerine bakılmış orta düzeyde ($\eta^2 = .08$) tutum puan ortalamasını etkilediği anlaşılmıştır. Bu sonuçlar ön lisans, lisans veya yüksek lisans mezunu babaların, diğer eğitim düzeylerinden mezun babalara göre daha olumlu tutuma sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 12. Eğitim düzeylerine Göre Babaların MÇYTÖ Puanlarına Dair Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi Sonuçları

MÇYTÖ- B											
Eğitim Düzeyi	n	\bar{X}	SS	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Fark	η^2
A	38	96.44	18.01	Gruplar Arası	9480.26	3	3160.08				
B	57	93.11	25.61					6.027	.001	A<D	.08

C	70	101.31	22.92	Grup İçi	108535.73	207	524.32
D	46	111.63	23.80				
				Toplam	118015.996	210	

MÇYTÖ – B: Mülteci Çocuklara Yönelik Tutum Ölçeği- Baba, A : Okuma-yazma bilmeme ve ilkokul, B: Ortaokul, C: Lise, D: Ön lisans, Lisans, Yüksek Lisans ve Diğer * $p < .05$

Babalara ait diğer ölçek olan MÇYTÖ puanlarının eğitim düzeyine göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemek üzere ANOVA yapılmıştır. Elde edilen veriler ışığında eğitim düzeyinin tutum düzeyi üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturduğu belirlenmiştir ($F_{(3-207)} = 6.02$, $p < .05$, $\eta^2 = 0.08$). Anlamlı farklılığın kaynağına yönelik yapılan Scheffe testi ile birlikte sonuçlar, okuma yazma bilmeyen veya ilkokul mezun katılımcılar ($\bar{X} = 96.44 \pm 18.01$) ile ortaokul mezunu katılımcıların tutum düzeylerinin ($\bar{X} = 93.11 \pm 25.61$), ön lisans, lisans veya yüksek lisans mezunlarının düzeylerinden ($\bar{X} = 111.63 \pm 23.80$) daha olumsuz olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte farklılaşma etkisine de bakılarak eta kare değeri orta düzeyde ($\eta^2 = .08$) hesaplanmıştır.

4.1.1.3. Çocuk Sayısına Göre Tutum Puanlarının İncelenmesi

Çalışmanın üçüncü alt problemi ebeveynlerin sahip olduğu çocuk sayısına göre Suriyelilere ve mülteci çocuklara yönelik tutumda farkın olup olmayacağı sorusuydu. Bu soruna yönelik analiz yapmak için önce katılımcı annelerin çocuk sayılarına bakılmıştır. Çocuk sayısı, tek çocuğu ve iki çocuğu olan anneleri bir grupta, üç ve daha fazla çocuğu olan katılımcıları ikinci grupta toplayarak iki kategorili bir değişkene dönüştürülmüştür. Ardından aradaki ilişkiye bakmak adına bağımsız örnekler t-testi yapılmıştır.

Tablo 13. Çocuk Sayısına Göre Annelerin YHSYTÖ ve MÇYTÖ Puanlarına Dair t-test

Sonuçları							
	Çocuk Sayısı	N	\bar{X}	ss	t	sd	p
YHSYTÖ	1 ve 2 çocuk	108	66.47	22.98	1.56	209	.120
	3 ve daha fazla çocuk	103	71.50	23.80			
MÇYTÖ	1 ve 2 çocuk	108	97.71	22.28	1.86	209	.063
	3 ve daha fazla çocuk	103	103.82	25.27			

*YHSYTÖ: Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği, MÇYTÖ: Mülteci Çocuklara Yönelik Tutum Ölçeği, *p<.05*

Tablo 13'te görüldüğü üzere anne katılımcıların Suriyelilere ve mülteci çocuklara yönelik tutum düzeyleri çocuk sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır ($t=1.56$, $p>.05$; $t=1.86$, $p>.05$).

Tablo 14. Çocuk Sayısına Göre Babaların YHSYTÖ ve MÇYTÖ Puanlarına Dair t-test Sonuçları

	Çocuk Sayısı	N	\bar{X}	ss	t	sd	p
YHSYTÖ	1 ve 2 çocuk	108	68.05	22.95	1.75	209	.080
	3 ve daha fazla çocuk	103	73.82	24.70			
MÇYTÖ	1 ve 2 çocuk	108	96.57	21.82	2.47	209	.014
	3 ve daha fazla çocuk	103	104.56	24.98			

*YHSYTÖ: Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği, MÇYTÖ: Mülteci Çocuklara Yönelik Tutum Ölçeği, *p<.05*

Tablo 14'te çocuk sayısına göre tutum düzeyinin farklılaşmasının incelendiği t-test sonuçları yer almaktadır. Buna göre YHSYTÖ puanlarına bakıldığında çocuk sayısının anlamlı bir farklılık oluşturmadığı anlaşılabilir. Fakat bunun yanında MÇYTÖ üzerinde anlamlı bir farklılaşma oluşturmaktadır ($t_{(209)}=2.47$, $p<.05$). Diğer bir ifadeyle çocuk sayısı 3 ve daha fazla olan katılımcı babaların mülteci çocuklara yönelik tutumunun 2 ve daha az çocuğu olan babalara göre daha olumlu olduğu söylenebilir.

4.1.1.4. Gelir Düzeyine Göre Tutum Puanlarının İncelenmesi

Araştırmanın dördüncü alt probleminde “Anne ve babanın gelir düzeyine göre, Suriyelilere yönelik tutum ölçek puanları farklılaşmakta mıdır?” sorusu sorulmuştur. Aradaki ilişkiyi anlamaya yönelik olarak tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış ve anneye ait bulgular Tablo 15'te, babaya ait bulgular Tablo 16 ve Tablo 17'de verilmiştir.

Verilerin toplanma sürecinde ebeveynlerin demografik formunda gelir düzeyi ve çalışma durumu çalışıyor ifadesiyle başlayıp 10 bin tl ve üzeri ifadesiyle bitmek üzere yedi kategoriden oluşturulmuştur. Gelir düzeyindeki seçenekler belirlenirken araştırma yöntemlerinde doktor olan bir akademisyenden ve farklı statülerde çalışanları olan bir işyeri sahibinden destek alınmıştır. Ancak analizler esnasında kategoriler arasındaki büyük sayı

farıkları analizini sağlıklı yürütülme riski oluşturmaktadır. Bu yüzden birbirine yakın kategoriler birleştirilerek analizler gerçekleştirilmiştir.

Anne katılımcılar için çalışmadığını ifade eden anne sayısı tüm katılımcıların yarısından fazlasını oluşturduğundan, anneler için gelir değişkeni çalışma ve çalışmama olarak düzenlenip bağımsız örnekler t-testi ile fark incelenmiştir.

Baba katılımcılarda sayısı az ve kategorisi yakın olan alt gruplar birleştirilmiş ve böylece gelir düzeyleri 0- 4250, 4250- 6000, 6000- 7500 ve 7500 ve üzeri olmak üzere dört kategori halinde tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır.

Tablo 15. Annelerin alışma Durumuna Göre YHSYTÖ ve MYT Puanlarına Dair t-test

		Analizi					
	Gelir Düzeyi	<i>N</i>	\bar{X}	<i>ss</i>	<i>t</i>	<i>sd</i>	<i>p</i>
YHSYTÖ	alışmıyor	147	69.45	22.62	.495	209	.621
	alışıyor	64	67.71	25.44			
MYT	alışmıyor	147	102.95	23.38	2.089	209	.038
	alışıyor	64	95.52	24.53			

*YHSYTÖ: Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum leği, MYT: Mülteci ocuklara Yönelik Tutum leği, **p*<.05*

Tablo 15, annelerin çalışma ve çalışmama değişkenine göre ölçeklerden aldıkları puan ortalamalarında anlamlı bir farklılık olup olmadığına dair yapılan t- testinin sonuçlarını sunmaktadır. Bulgulara göre YHSYTÖ puan ortalamalarında çalışma durumuyla ilişkili bir farklılık bulunmamaktadır ($t_{(209)}=.495$, $p>.05$). Bunun yanında MYT'ne baktığımızda çalışmayan annelerin ölçek puan ortalamalarının ($\bar{X} =102.95$, $ss=23.38$) alışan annelerinkinden ($\bar{X} =95.52$, $ss=24.53$) anlamlı derecede daha yüksek olduğu görülmektedir ($t_{(209)}= 2.089$, $p<.05$). Bu da çalışan annelerin Suriyeli ocuklara yönelik tutumda istatistiksel olarak anlamlı derecede daha olumlu tutuma sahip olduğunu, fakat Suriyeli yetişkinlere yönelik tutumda bir farklılık olmadığı anlamına gelmektedir.

Tablo 16. Babaların Gelir Düzeyine Göre YHSYTÖ Puanlarına Dair tek Yönlü Varyans

Analizi Sonuçları

YHSYTÖ- B

Gelir Düzeyi	n	\bar{X}	ss	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Fark	n2
A	48	65.50	16.80	Gruplar Arası	6625.70	3	2208.56	4.018	.008	A<D	.055
B	79	66.98	24.63								
C	40	75.75	25.36	Grup İçi	113775.77	207	549.64				
D	44	79.25	25.54								
Toplam					120401.48	210					

YHSYTÖ- B: Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği- Baba, A: Çalışmayan ve 4250 tl ve altında gelir, B: 4250- 6000 tl gelir, C: 6000-7500 tl gelir, D: 7500 ve üstü gelir. * $p < .05$

Babaların geliriyle YHSYTÖ puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığının incelendiği tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 16'da verilmiştir. Bulgulara göre belirtilen aylık gelir miktarıyla birlikte tutumun anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür ($F_{(3-207)} = 4.018, p < .05, \eta^2 = .055$). Gruplar arasındaki farklılaşmanın kaynağını anlamak adına post hoc testi yapılması planlanmış, değişkenlerin eşit dağılmadığı görüldüğünden post hoc Games-Howell testi uygulanmış ve farkın hangi gruplarda olduğu hesaplanmıştır. Çalışmadığını veya 4250 tl altında geliri olduğunu belirten katılımcıların tutumları ($\bar{X} = 65.50 \pm 16.80$), 7500 ve üstü gelir kaydeden katılımcıların ortalamalarından ($\bar{X} = 75.75 \pm 25.36$) anlamlı derecede düşük olmaktadır. Diğer bir ifadeyle, geliri 7500 tl ve üstü olan baba katılımcıların tutumu, geliri hiç olmayan veya 4250 tl altında olan katılımcılara göre daha olumludur. Gelirin tutum üzerindeki etki büyüklüğü için hesaplanan eta kare değeri ($\eta^2 = .055$) düşük bulunmuştur.

Tablo 17. Babaların Gelir Düzeyine Göre MÇYTÖ Puanlarına Dair Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Gelir Düzeyi	n	\bar{X}	ss	MÇYTÖ- B							
				Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Fark	n2
A	48	91.87	16.49	Gruplar Arası	10814.25	3	3604.75	6.961	.000	A<C A<D B<C	.092
B	79	96.79	22.81								
C	40	110.85	25.51	Grup İçi	107201.74	207	517.883				

*MÇYTÖ – B: Mülteci Çocuklara Yönelik Tutum Ölçeği- Baba; A: Çalışmayan ve 4250 tl ve altında gelir, B: 4250- 6000 tl gelir, C: 6000-7500 tl gelir, D: 7500 ve üstü gelir. *p<.05*

Tablo 17’de babaların gelir düzeyine göre tutum ortalama puanlarının farklılaşmasını inceleyen tek yönlü varyans analizi sonuçları görülmektedir. Bulgular incelendiğinde tutum düzeyinin gelir gruplarına göre anlamlı olarak farklılaştığı anlaşılabilmektedir ($F_{(3-207)} = 6.961, p<.05, \eta^2=.092$). farkın kaynağını anlamak amacıyla yapılan post hoc Games- Howell testi sonucunda geliri olmadığını veya 4250 tl ve altında olduğunu belirten katılımcı babaların tutum ortalamalarının ($\bar{X} = 91.87 \pm 16.49$), 6000 tl ve üstü geliri olduğunu ifade eden iki grup katılımcılarının ortalamalarından ($\bar{X} = 110.85 \pm 25.51, \bar{X} = 107.02 \pm 25.70$) daha düşük olduğu kaydedilmiştir. 4250-6000 tl arasında gelir belirten katılımcıların ortalamaları ise ($\bar{X} = 96.79 \pm 22.81$) gelirini 6000 – 7500 tl arasında ifade eden katılımcıların ortalamalarından ($\bar{X} = 110.85 \pm 25.5$) düşük olduğu belirlenmiştir. Bu da geliri olmayan veya 4250 tl altında olan katılımcı babaların tutumlarının, geliri 6000 tl ve üstü olan katılımcılara göre daha olumsuz olduğu anlamına gelmektedir. Ayrıca geliri 4250-6000 tl arası olan katılımcıların tutumları da geliri bir üst gruba giren 6000 – 7500 tl olan katılımcıların tutumlarından daha olumsuzdur. Tutum üzerindeki farkı görülebilen gelir değişkeninin etki büyüklüğünü anlamak amacıyla eta kare değeri hesaplanmış ve düşük düzeyde etkilediği görülmüştür ($\eta^2=.092$). Bulgular incelendiğinde daha düşük geliri olan babaların tutumlarının daha yüksek geliri olan babalardan daha olumsuz bir tutum sergilediği görülmektedir.

4.1.1.5. Suriyeli Bir Tanıdığıнын Olması Durumuna Göre Tutum Puanlarının İncelenmesi

Çalışmanın dördüncü alt problemi “Suriyeli bir tanıdığıнын olması ve onunla görüşme durumuna göre, katılımcı anne ve babaların tutum düzeyleri farklılaşmakta mıdır?” şeklindedir. Bu problemi test etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış ve elde edilen veriler Tablo 15’te sunulmuştur. Analiz ilk yapıldığında ölçekte verilen “Evet tanıyorum, ara sıra görüşüyoruz.” ile “Evet tanıyorum, sık sık görüşüyoruz.” ifadelerinin seçilme sıklığı diğer gruplardan çok daha az ve aradaki fark fazla olduğundan ANOVA analizinin sağlıklı sonuç vermesi riskini azaltarak iki cevap birleştirilerek analize dâhil edilmiştir.

Tablo 18. Suriyeli Bir Tanıdığı Olması Durumuna Göre Annelerin YHSYTÖ Puanlarına Dair Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi

YHSYTÖ- A											
Suriyeli Tanıdık Olması	n	\bar{X}	ss	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Fark	η^2
A	79	69.37	22.82	Gruplar Arası	15290.72	2	7645.36	15.84	.000		
B	36	86.22	18.42							A<B B>C	.132
C	96	62.07	22.88	Grup İçi	100372.43	208	482.56				
Toplam					115663.16	210					

YHSYTÖ – A: Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği – Anne, A: Evet tanıyorum ama görüşmüyorum.; B: Evet tanıyorum, ara sıra/sık sık görüşüyoruz.; C: Hayır, tanımıyorum.* $p<.05$

Tablo 18 incelendiğinde Suriyeli bir tanıdığı olmasıyla birlikte Suriyelilere yönelik tutum düzeyinde anlamlı derecede farklılaşma olduğu görünmektedir ($F_{(2-208)} = 15.84$, $p<.05$, $\eta^2 = .132$). Gruplar arasında ortaya çıkan farkın anlaşılabilmesi için post hoc Scheffe testi yapılmıştır. Test sonuçlarına göre Suriyeli tanıdığı olduğunu ama görüşmediğini söyleyenlerin ($\bar{X} = 69.37 \pm 22.82$) tutum düzeyleri Suriyeli tanıdığı olduğunu ve ara ara/ sık sık görüştüğünü ifade eden katılımcı annelere ($\bar{X} = 86.22 \pm 18.42$) göre anlamlı derecede daha düşüktü; tanıdığı olduğunu ve ara ara/sık sık görüştüğünü ifade eden katılımcıların tutum puanlarının, Suriyeli tanıdığı olmadığını belirten katılımcı annelerden ($\bar{X} = 62.07 \pm 22.88$) anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir. Başka bir ifadeyle Suriyeli tanıdığı olmadığını ifade eden ve tanıdığı olan ama görüşmediğini belirten annelerin Suriyelilere yönelik tutumları, Suriyeli birini tanıyan ve görüşen annelerden daha olumsuzdur. Ayrıca tanıdık biri olması durumunun tutum üzerindeki etki büyüklüğü için eta kare değeri hesaplanmış ve tutum puanının artmasının %13'ünün bir tanıdığı olmasıyla açıklanabileceği anlaşılmıştır ($\eta^2 = .132$).

Tablo 19. Suriyeli Bir Tanıdığı Olması Durumuna Göre Annelerin MÇYTÖ Puanına Dair Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi

MÇYTÖ- A											
Suriyeli Tanıdık Olması	n	\bar{X}	ss	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Fark	η^2
A	79	101.98	23.18	Gruplar Arası	18098.68	2	9049.34	18.42		A<B	

B	36	118.93	18.27					.000	A>C	.150
									B>C	
C	96	92.79	22.61	Grup İçi	102167.16	208	491.18			
				Toplam						

MÇYTÖ – A: Mülteci Çocuklara Yönelik Tutum Ölçeği- Anne, A: Evet tanıyorum ama görüşmüyoruz.; B: Evet tanıyorum, ara sıra/sık sık görüşüyoruz.; C: Hayır, tanımıyorum. * $p < .05$

Tablo 19'dan anlaşılacağı üzere, MÇYTÖ puanında da Suriyeli birini tanıma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma oluşmaktadır ($F_{(2-208)} = 18.42$, $p < .05$, $\eta^2 = .15$). Bu farkın gruplar arasındaki bağlantısını anlamak amacıyla yapılan post hoc Scheffe testiyle farklar, eta kare değeriyle de etkinin büyüklüğü hesaplanmıştır. Buna göre tanıdığını ama görüşmediğini ifade eden katılımcıların tutum puanlarını ($\bar{X} = 101.98 \pm 23.18$), ara ara/sık sık görüştüğü bir Suriyeli tanıdığını ifade eden katılımcı annelere ($\bar{X} = 118.93 \pm 18.27$) göre anlamlı düzeyde daha düşük seyrederken, Suriyeli birini tanımadığını söyleyen katılımcı annelerin tutum puanlarının ($\bar{X} = 92.79 \pm 22.61$) her iki gruptan da daha düşük olduğu anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle Suriyeli bir tanıdığını olmayan anneler Suriyeli çocuklara yönelik daha olumsuz tutuma sahip olmaktadır. Etki büyüklüğü için .150 olarak hesaplanan eta kare değeriyle, tanıdık birinin olmasının tutum puanı üzerindeki etkisinin orta derecede olduğu görülmüştür ($\eta^2 = .15$)

Tablo 20. Suriyeli Bir Tanıdığı Olması Durumuna Göre Babaların YHSYTÖ Toplam Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analiz Sonuçları

Suriyeli Tanıdığı Olması	n	\bar{X}	ss	YHSYTÖ- B				F	p	Fark	η^2
				Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO				
A	61	68.00	22.40	Gruplar Arası	20582.37	2	10291.18	21.444			
B	57	86.73	19.57						.000	A<B	.171
C	93	63.01	22.90	Grup İçi	99819.10	208	479.90			B>C	
				Toplam	120401.48	210					

YHSYTÖ- B: Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği- Baba, A: Evet tanıyorum ama görüşmüyoruz.; B: Evet tanıyorum, ara sıra/sık sık görüşüyoruz.; C: Hayır, tanımıyorum. * $p < .05$

Tanıdığı biri olma ve görüşme durumunun, çalışmaya katılan babaların tutum puanlarında bir farklılaşma oluşturup oluşturmayacağını anlamak üzere yapılan ANOVA sonucunda elde edilen bulgular Tablo 20'de verilmiştir. Verilere göre tutum puanının

incelenen değişkene göre anlamlı olarak farklılaştığı anlaşılmıştır ($F_{(2-208)} = 21.44$, $p < .05$, $\eta^2 = .17$). Gruplar arası farkın anlaşılabilmesi adına post hoc Scheffe testiyle durum incelenmiştir. Buna göre, bir tanıdığı olan ama görüşmeyen katılımcı babaların tutum puanlarının ($\bar{X} = 68.00 \pm 22.40$) ara ara/sık sık görüştüğü bir Suriyeli tanıdığı olduğunu söyleyen katılımcıların ($\bar{X} = 86.73 \pm 19.57$) puanlarından anlamlı düzeyde daha düşük olduğu görülmektedir. Benzer şekilde ara ara/sık sık görüştüğü Suriyeli bir tanıdığı olan katılımcıların tutum puanı, tanıdığı olmayan katılımcıların puanından ($\bar{X} = 63.01 \pm 22.90$) anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Bu da Suriyeli tanıdığıyla görüşen babaların Suriyelilere yönelik tutumlarının tanıdığı olmayan ve görüşmeyen babalardan daha olumlu olduğunu göstermektedir. Farklılaşmadaki etkisinin büyüklüğünü anlamak için eta kare değerine bakılmış ve orta derecede etkisi olduğu görülmüştür ($\eta^2 = .17$).

Tablo 21. Suriyeli Bir Tanıdığı Olması Durumuna Göre Babaların MÇYTÖ Toplam Puanına Dair Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi

Suriyeli Tanıdık Olması	N	\bar{X}	SS	MÇYTÖ- B								
				Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Fark	η^2	
A	61	98.98	23.89	Gruplar Arası	19187.25	2	9593.62	20.19				
B	57	115.45	18.22						.000	A<B	.163	
C	93	92.26	22.35	Grup İçi	98828.74	208	475.13				B>C	
				Toplam	118015.99	210						

MÇYTÖ – B: Mülteci Çocuklara Yönelik Tutum Ölçeği- Baba, A: Evet tanıyorum ama görüşmüyoruz; B: Evet tanıyorum, ara sıra/sık sık görüşüyoruz; C: Hayır, tanımıyorum.

* $p < .05$

Suriyeli bir tanıdığıın olması durumunun babaların MÇYTÖ puanlarındaki farklılaşmada etkisi olup olmadığına bakıldığında Tablo 21'deki bulgular elde edilmiştir. Sonuçlar istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma görüldüğü yönündedir ($F_{(2-208)} = 20.19$, $p < .05$, $\eta^2 = .16$). Gruplar arasındaki bu farklılaşmanın yönünü ve kaynağını belirlemek için post hoc Scheffe testi yapılmıştır. Test sonuçları Suriyeli bir tanıdığı olup ara ara/sık görüştüğünü belirten katılımcı babaların tutum puanlarının ($\bar{X} = 115.45 \pm 18.22$) hem tanıdığı olduğunu ama görüşmediğini belirten katılımcıların ($\bar{X} = 98.98 \pm 23.89$) hem de tanıdığı kimse olmadığı belirten katılımcıların puanlarından ($\bar{X} = 92.26 \pm 22.35$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu da Suriyeli bir tanıdığı olup görüştüğünü belirten

katılımcı babaların Suriyeli çocuklara karşı diğerlerine göre daha olumlu tutum belirttikleri anlamına gelmektedir. Bu etkinin büyüklüğü için eta kare değeri hesaplanmış ve orta düzeyde etkisi olduğu görülmüştür ($\eta^2 = .16$).

4.1.2. Çocuklara Ait Alt Problemlere Dair Bulgular

Ortaokul düzeyindeki çocuklara verilen metafor cümlesi, öncelikle nicel analiz yapılabilmesi için ifadeler değerlendirilerek veri setine 0 (nötr), 1 (olumlu) ve 2 (olumsuz) şeklinde girilmiştir. Buna göre çocuklardan elde edilen metafor cümlelerin dağılımı tablo 19'da gösterilmiştir.

Tablo 22. Metaforların Gruplara Göre Betimleyici İstatistikler

	<i>f</i>	%
Nötr	51	24.2
Olumlu	119	56.4
Olumsuz	41	19.4
Toplam	211	100.0

Tablo 22'de görülebileceği gibi çocukların verdiği cevaplardan 51 tanesi (%24.2) nötr cevaplar, 119 (%56.4) taneye en yüksek sıklığa sahip olan olumlu cevaplar ve 41 tane (%19.4) olumsuz cevaplar şeklinde saptanmıştır.

Çalışmanın bir diğer alt problemi çocukların kullandıkları metafor niteliğinin cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türü, Suriyeli sınıf arkadaş sayısı ve arkadaş olma süreleriyle anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı şeklinde ifade edilebilir. Bu problemi test etmek adına her bir değişken için ki-kare testi uygulanmış ve aradaki ilişkilerin anlamlı olup olmadığına dair sonuçlar tablolarda sunulmuştur.

4.1.2.1. Cinsiyet Değişkenine Göre Metafor Niteliğinin İlişkisi

Tablo 23. Cinsiyet Değişkeni ile Kullanılan Metaforun Niteliğine İlişkin Ki-Kare Testi

Sonuçları

		Cinsiyet				Toplam	X^2	<i>sd</i>	<i>p</i>	<i>Cramer's V</i>
		Kız		Erkek						
		F	%	F	%					
Metafor	Nötr	30	58.8	21	41.2	51	8.918	2	.012	.206

Olumlu	85	71.4	34	28.6	119
Olumsuz	19	46.3	22	53.7	41
Toplam	134	63.5	77	36.5	211

($X^2 = 8.918, p < .05$)

Çocukların kullandıkları metafor ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığının test edilmesi adına yapılan ki-kare test sonuçlarına göre elde edilen değerler Tablo 23'te gösterilmektedir. Sonuçlara göre cinsiyetin metaforun niteliğiyle anlamlı bir ilişkisi olduğu görülmüştür ($X^2=8.919, p<.05$). Anlamlı farklılaşmanın yönüne bakıldığında, kız öğrencilerin olumlu bir metafor (%71.4) ve nötr bir metafor (%58.8) üretmelerinin erkeklerden anlamlı düzeyde daha fazla olduğu söylenebilmektedir. Etki büyüklüğü için Cramer's V değeri hesaplandığında etkinin düşük düzeyde olduğu anlaşılmaktadır (*Cramer's V=.206*).

4.1.2.2. Kardeş Sayısına Göre Metafor Niteliğinin İlişkisi

Tablo 24. Kardeş Sayısı ile Kullanılan Metaforun Niteliğinin İlişkisine Yönelik Ki-Kare Testi Sonuçları

		Kardeş Sayısı				Toplam	X^2	sd	p
		Tek çocuk	İki kardeş	Üç kardeş	Dört ve daha fazla				
Metafor	Nötr	3	28	15	5	51	3.515	6	.742
	Olumlu	6	50	48	15	119			
	Olumsuz	1	19	15	6	41			
	Toplam	10	97	78	26	211			

($X^2 = 3.515, p > .05$)

Çocukların kardeş sayılarına göre kullandıkları metaforun niteliği arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına bakılan ki-kare testi sonuçları Tablo 24'te gösterilmiştir. Bulgular incelendiğinde kardeş sayısına göre kullanılan metaforun niteliğinin anlamlı olarak farklılaşmadığı anlaşılmaktadır ($X^2_{(6)}=3.515, p>.05$)

4.1.2.3. Sınıf Düzeyi İle Metafor Niteliğinin İlişkisi

Tablo 25. Sınıf Düzeyi ile Kullanılan Metaforun Niteliğinin İlişkisine Yönelik Ki- Kare Testi

Sonuçları

		Sınıf Düzeyi				Toplam	X^2	sd	p
		5.sınıf	6.Sınıf	7.Sınıf	8.Sınıf				
Metafor	Nötr	12	13	17	9	51	4.221	6	.647
	Olumlu	44	25	35	15	119			
	Olumsuz	13	12	10	6	41			
	Toplam	69	50	62	30	211			

($X^2= 4.221, p>.05$)

Tablo 25'te görüldüğü gibi, çocukların sınıf düzeyleri ile kullanılan metaforun niteliği arasındaki ilişkiye bakmak adına yapılan ki-kare testi sonuçlarına göre, sınıf düzeyi ile metaforun niteliği arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır ($X^2_{(6)}=4.221, p>.05$).

4.1.2.4. Okul Türü ile Metafor Niteliğinin İlişkisi

Tablo 26. Okul Türü ile Üretilen Metaforun Niteliğinin İlişkisine Yönelik Ki-Kare Testi

Sonuçları

		Okul Türü		Toplam	X^2	sd	p	Cramer's V
		Resmî Okul	İmam- Hatip					
Metafor	Nötr	37	14	51	9.255	2	.010	.209
	Olumlu	57	62	119				
	Olumsuz	25	16	41				
	Toplam	119	92	211				

($X^2= 9.255, p<.05$)

Okul türünün kullanılan metaforun niteliğiyle anlamlı bir ilişkisi olup olmadığını anlamaya yönelik yapılan ki-kare testi sonuçları Tablo 26'da gösterilmektedir. Sonuçlar, okul türü ile metaforun niteliği arasında anlamlı bir ilişkiden bahsedilebileceğini göstermektedir ($X^2_{(2)}= 9.255, p<.05$). Buna göre imam hatip okullarında olumlu metafor daha fazla kullanılırken, resmî okullarda nötr ve olumsuz ifadelerin daha fazla tercih edildiği söylenebilir.

4.1.2.5. Suriyeli Arkadaş Sayısı ile Metafor Niteliğinin İlişkisi

Tablo 27. Suriyeli Sınıf Arkadaşının Sayısıyla Üretilen Metaforun Niteliğinin İlişkisine Yönelik Ki-Kare Testi Sonuçları

		Sınıftaki Arkadaş Sayısı				Toplam	X^2	sd	p
		Bir	İki	Üç	Dört				
Metafor	Nötr	20	7	3	20	50	9.670	6	.139
	Olumlu	43	22	18	36	119			
	Olumsuz	13	11	1	16	41			
	Toplam	76	40	22	72	210			

($X^2=9.670, p >.05$)

Tablo 27’de öğrencilerin Suriyeli sınıf arkadaşı sayısı ile ürettikleri metaforun niteliğinin anlamlı bir ilişkisi olup olmadığına yönelik yapılan ki-kare testi sonuçları verilmiştir. Veriler incelendiğinde sınıf arkadaşı sayısı ile metaforun niteliği arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır ($X^2_{(6)} = 9.670, p>.05$).

4.1.2.6. Arkadaş Olma Süresi ile Metafor Niteliğinin İlişkisi

Tablo 28. Suriyeli Arkadaşıyla Aynı Sınıfta Okuma Süresi ile Üretilen Metaforun Niteliğinin İlişkisine Yönelik Ki-Kare Testi Sonuçları

		Sınıf Arkadaşı Olma Süresi (yıl)				Toplam	X^2	sd	p
		Bir	İki	Üç	Dört				
Metafor	Nötr	11	13	11	16	51	9.402	2	.152
	Olumlu	24	17	32	46	119			
	Olumsuz	10	6	4	21	41			
	Toplam	45	36	47	83	211			

($X^2=9.402, p >.05$)

Tablo 28’de Suriyeli sınıf arkadaşı sayısı ile öğrencilerin ürettikleri metaforun niteliği arasındaki ilişkinin test edildiği ki-kare testi sonuçları belirtilmiştir. Test sonuçlarına göre sınıf arkadaşı sayısı ile metaforun niteliği arasında anlamlı bir ilişkiden bahsedilmemektedir. ($X^2_{(2)} = 9.402, p>.05$).

4.1.3. Çocukların Kullandığı Metafor ile Anne-Babanın Tutum Düzeylerinin İlişisine Ait Alt Problemlere İlişkin Bulgular

Çocukların kullandığı metaforların niteliklerinin nötr, olumlu ve olumsuz olmasının anne-babanın çeşitli demografik özellikleriyle bir ilişkisi olup olmadığının incelendiği problemler ve problemlere ait analizlerin bulguları verilmiştir.

4.1.3.1. Anne- Babanın Eğitim Düzeyi ile Kullanılan Metafor Niteliğinin İlişkisi

Çocuğun Suriyeli arkadaşına yönelik kullandığı metaforun niteliğinin anne-babanın eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığı ki-kare testi kullanılarak aşağıdaki tabloda incelenmiştir.

Tablo 29. Annenin Eğitim Düzeyine Göre Çocuğun Kullandığı Metaforun Niteliğinin İlişisine Yönelik Ki-Kare Testi Sonuçları

		Eğitim Düzeyi				Toplam	X^2	sd	p
		A	B	C	D				
Metafor	Nötr	18	14	11	8	51	4.861	6	.562
	Olumlu	44	35	25	15	119			
	Olumsuz	17	13	3	8	41			
	Toplam	79	62	39	31	211			

A: Okuma yazma bilmeyen veya ilkökul düzeyi; B: Ortaokul düzeyi; C: Lise düzeyi; D: Ön lisans, lisans, yüksek lisans veya doktora.

Tablo 29’da çocukların kullandığı metaforların niteliği ile annelerinin eğitim düzeyleri arasındaki ilişkinin ki-kare analiziyle elde edilen sonuçları verilmiştir. Verilerin toplanması esnasında eğitim düzeyiyle ilgili bilgi okuma yazma bilmeme, ilkökul, ortaokul, lise, ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktoranın her biri için ayrı ayrı seçenek olarak toplanmış olsa da, anne katılımcıların yalnızca 73’ünün ilkökul mezunu olması ve lise sonrası eğitim düzeylerinde sırasıyla yalnızca 15, 9, 5, 2 kadar katılımcı olması ve ortaokul ve lise düzeyiyle aralarında büyük bir sayı farkının olması, analizin sağlıklı bulgu vermesi riskini oluşturmuştur. Bu yüzden okuma yazma bilmeyen ve ilkökul mezunu grup birleştirilmiş, ortaokul ve lise tek başına grup olarak kalmış ve ön lisanstan sonraki grup tek bir grup olarak toplanmıştır. Bulgular ışığında annelerinin eğitim düzeyiyle çocukların kullandığı metaforun niteliği arasında anlamlı derecede bir ilişki olmadığı görülmüştür ($X^2_{(6)}=4.861, p>.05$).

Tablo 30. Babanın Eğitim Düzeyine Göre Çocuğun Kullandığı Metafor Niteliğinin İlişkisine Yönelik Ki-Kare Testi Sonuçları

		Eğitim Düzeyi				Toplam	X^2	sd	p
		A	B	C	D				
Metafor	Nötr	9	13	18	11	51	1.405	6	.966
	Olumlu	22	30	40	27	119			
	Olumsuz	7	14	12	8	41			
	Toplam	38	57	70	46	211			

A: Okuma yazma bilmeyen veya ilkokul düzeyi; B: Ortaokul düzeyi; C: Lise düzeyi; D: Ön lisans, lisans, yüksek lisans veya doktora.

Tablo 30 incelendiğinde, babanın eğitim düzeyine göre çocuğun kullandığı metaforun niteliğinin farklılaşıp farklılaşmadığında yönelik yapılan ki-kare analizi sonucunda, anlamlı bir farklılık oluşmadığı görülmüştür ($X^2_{(6)}=1.405$, $p>.05$). Annenin eğitim düzeyi gruplarının birleştirilmesi gibi, analiz yapılırken baba eğitim düzeyi grupları da sayı ve yakınlığa göre birleştirilmiştir.

4.1.3.2. Anne- Babanın Suriyeli Tanıdığı Olması ile Kullanılan Metafor Niteliğinin İlişkisi

Alt problemlerden bir diğeri, anne ve babanın eğitim düzeyine göre çocuğun kullandığı metaforun niteliği nötr, olumlu ya da olumsuz olarak farklılaşmakta mıdır şeklinde ifade edilmiştir. Problemleri test etmek amacıyla anne ve baba eğitim düzeyi için ayrı ayrı ki-kare analiz sonuçları Tablo 31 ve Tablo 32’de verilmiştir.

Verilerin toplandığı formda tanıdık biri olması ve ne sıklıkta görüşüldüğü ‘Evet tanıyorum ama görüşmüyoruz.’, ‘Evet tanıyorum, ara sıra görüşüyoruz.’, ‘Evet tanıyorum, sık sık görüşüyoruz.’ ve ‘Hayır, tanımıyorum.’ şeklinde olmak üzere dört boyutla sorulmuştur. Ancak analiz yapılırken tanıdığı biri olan ve görüşüğünü söyleyen iki gruptaki katılımcıların sayısının hem anne hem baba katılımcılarda diğer gruplara göre sayıca hayli az olması ve bağlamlarının birbirine benzer olması iki kategorinin birleştirilerek analize devam edilmesine sebep olmuştur. Böylece tanıdık biri olması ve görüşme durumu üç kategoride analiz edilerek ilişkiye bakılmıştır.

Tablo 31. Annenin Suriyeli Tanıdığı Olması ve Görüşme Durumu ile Çocuğun Kullandığı Metaforun Niteliğinin İlişkisine Yönelik Ki-Kare Testi Sonuçları

		<i>Suriyeli Tanıdık Olması</i>			Toplam	X^2	sd	p
		A	B	C				
Metafor	Nötr	17	11	23	51	3.824	4	.430
	Olumlu	45	22	52	119			
	Olumsuz	17	3	21	41			
	Toplam	79	36	96	211			

A: Evet tanyorum, ama görüşmüyoruz; B: Evet tanyorum, ara ara/sık sık görüşüyoruz; C: Hayır, tanıyıyorum.

Annenin Suriyeli bir tanıdığı olması ve görüşme durumuyla çocukların kullandığı metaforun niteliğinin farklı olacağına yönelik yapılan ki-kare testi sonuçları Tablo 31’de verilmiş ve ikisi arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür ($X^2_{(4)}= 3.824, p>.05$).

Tablo 32. Babanın Suriyeli Tanıdığı Olması ve Görüşme Durumu ile Çocuğun Kullandığı Metaforun Niteliğinin İlişkisine Yönelik Ki-Kare Testi Sonuçları

		<i>Suriyeli Tanıdık Olması</i>			Toplam	X^2	sd	p
		A	B	C				
Metafor	Nötr	15	13	23	51	5.554	4	.235
	Olumlu	30	38	51	119			
	Olumsuz	16	6	19	41			
	Toplam	61	57	93	211			

A: Evet tanyorum, ama görüşmüyoruz; B: Evet tanyorum, ara ara/sık sık görüşüyoruz; C: Hayır, tanıyıyorum.

Tablo 32’de görülebileceği gibi babanın Suriyeli bir tanıdığıнын olması veya görüşme sıklığına göre çocukların kullandığı metaforun niteliğinde anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır ($X^2_{(4)}=5.554, p>.05$). Diğer bir deyişle çocukların Suriyeli akranlarına yönelik kullandığı metaforik algılarında bulgular, babanın Suriyeli bir grupla tanışık olması ve görüşmesi değişkeninin anlamlı derecede etkisinin ifade edilmediğini göstermektedir.

4.1.3.3. Metaforun Niteliği ile Anne ve Babaların Ölçek Puanları İlişkisi

Metaforun niteliği ve ebeveyn tutumlarına yönelik alt problem “Çocukların ürettiği metaforun niteliği ile anne ve babaların Suriyelilere ve mülteci çocuklara yönelik tutumları arasında bir ilişki bulunmakta mıdır?” şeklinde ifade edilmiştir. Alt problemi anlamaya yönelik sonuçlara dair bilgiler aşağıdaki tabloda sunulmuştur. Tablo 33’de çocukların ürettiği her bir metafor niteliğine ait anne ve babaların tutum ölçek puan ortalamaları verilmiştir.

Tablo 33. Metafor Niteliğine Göre Ölçeklerden Alınan Puanlara İlişkin Bilgiler

Metafor		YHSYTÖ- A	YHSYTÖ- B	MÇYTÖ – A	MÇYTÖ- B
Nötr	Toplam	51			
	\bar{X}	63.95	66.14	98.59	96.64
	ss	22.76	23.54	24.02	24.89
	En düşük	25.00	26.00	35.00	35.00
	En yüksek	112.00	116.00	149.00	142.00
Olumlu	Toplam	119	119	119	119
	\bar{X}	73.99	76.96	105.16	105.56
	ss	22.55	22.95	21.67	21.19
	En düşük	25.00	26.00	35.00	35.00
	En yüksek	125.00	127.00	155.00	152.00
Olumsuz	Toplam	41	41	41	41
	\bar{X}	60.41	59.04	90.35	90.46
	ss	23.67	21.92	26.92	25.54
	En düşük	25.00	26.00	47.00	44.00
	En yüksek	98.00	105.00	143.00	147.00

YHYSYÖ- A: Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği – Anne, YHSYTÖ – B : Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği – Baba, MÇYTÖ- A: Mülteci Çocuklara Yönelik Tutum Ölçeği – Anne, MÇYTÖ – B: Mülteci Çocuklara Yönelik Tutum Ölçeği- Baba.

Tablo 33 dikkatle incelendiğinde, metaforların niteliğine göre ölçek ortalamalarının farklılaştığı görülmektedir. Tabloda nötr, olumlu ve olumsuz metafor kullanan çocukların anne ve babalarının ölçek puan ortalamaları verilmiştir. Veriler incelendiğinde olumsuz bir metafor kullanan çocukların hem annelerinin YHSYTÖ ve MÇYTÖ puan ortalamalarının (\bar{X} =60.41±23.67, \bar{X} =90.35±26.92) hem babalarının YHSYTÖ ve MÇYTÖ puan ortalamalarının (\bar{X} =59.04±21.92, \bar{X} =90.46±25.54) nötr ve olumlu metafor kullanan çocukların anne-

babalarının ölçek ortalamalarından düşük olduğu saptanmaktadır. Benzer şekilde olumlu metafor kullanan çocukların anne ve babalarının hem YHSYTÖ puan ortalamalarının ($\bar{X} = 73.99 \pm 22.55$, $\bar{X} = 76.96 \pm 22.95$) hem MÇYTÖ puan ortalamalarının ($\bar{X} = 105.16 \pm 21.67$, $\bar{X} = 105.56 \pm 21.19$) nötr metafor kullanan çocukların anne ve babalarının ölçek puan ortalamasından yüksek olduğu görülebilmektedir. Başka bir ifadeyle, Suriyeli akranlarına yönelik olumlu bir metafor kullanan çocukların anne ve babalarının ölçek puanlarına bakıldığında, diğer gruplara nispeten daha olumlu tutum düzeyleri olduğu anlaşılmaktadır.

4.2. Araştırmanın Nitel Analizine İlişkin Bulgular

Çalışma kapsamında nicel veriye dahil edilebilen içeriğe sahip 211 çocuk kâğıdına ulaşılmış olsa da nitel analiz yapılırken cümlelerin yapısı daha derinlemesine incelenmiş ve metafor bağlamında bulunmayan, benzerlik içermeyen, belirgin bir açıklama yapılmamış, arkadaş isminin yazılı olduğu cümleler analize dahil edilmemiş ve böylece 183 çocuğa ait metafor oluşmuştur. Analize dahil edilmeyen verilere örnek olarak ‘*Suriyeli arkadaşım Nureddin gibidir. Çünkü onu çok seviyorum.*’, ‘*Suriyeli arkadaşım Rimas gibidir. Çünkü sakın.*’ Ve ‘*Suriyeli arkadaşım (üzeri karalanmış) gibidir. Çünkü beni rahatsız ederler ve ülkemizi mafettiklerini düşünüyorum*’ verilebilir. Burada çocukların içerikleri incelendiğinde metafor tanımını tam karşılamayıp sıfat olarak kullanılan ifadeler de analize dahil edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin kullandığı metaforlar ve frekansları Tablo 34’te gösterilmiştir.

4.2.1. Çocukların “Suriyeli Arkadaş” Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Metaforlara Yönelik Bulgular

Çocuklar “Suriyeli Arkadaşım” kavramına yönelik olarak toplam 104 geçerli metafor üretmişlerdir. 104 metafordan 83 metafor yalnızca bir katılımcı tarafından üretilmiştir. Tablo 34’te görüldüğü üzere “Suriyeli Arkadaş” kavramına yönelik çocuklar tarafından çok çeşitli metafor kullanılmıştır. Metafor tablosuna göre frekans değeri en yüksek olan metaforlara baktığımızda ise ilk sırada “kardeşim” ($f=15$), ardından “iyi”, ($f=8$), “melek” ($f=8$), “normal” ($f=8$), “iyi birisi” ($f=7$) ve “gıcık” ($f=6$) metaforları gelmektedir (Tablo 35.)

Tablo 34. Çocukların “Suriyeli Arkadaş” kavramına ilişkin geliştirdikleri geçerli metaforlar, onları temsil eden çocuk sayısı (alfabetik sıraya göre) ve yüzdeleri

Metafor Sırası	Metafor Adı	Frekans (f)	Yüzde (%)
1	Adam	1	0,54
2	Akıllı	1	0,54
3	Anne	1	0,54
4	Arapça Kitabı	1	0,54
5	Arapça Sözlüğü	1	0,54
6	Arkadaş	6	2,71
7	Arkadaş Canlısı	1	0,54
8	Asosyal	1	0,54
9	Atarlı	1	0,54
10	Ateş	1	0,54
11	Bazen sinirli bazen kardeş	1	0,54
12	Bazıları yaramaz bazıları saygılı	1	0,54
13	Birisi tatlı birisi gıcık	1	0,54
14	Bizim	1	0,54
15	Bok Parçası	1	0,54
16	Boş Kağıt	1	0,54
17	Buz	1	0,54
18	Cam	1	0,54
19	Can Dostum	1	0,54
20	Canayakın	1	0,54
21	Canım	1	0,54
22	Çalışkan	1	0,54
23	Çiçek	5	2,73
24	Çok Havalı	1	0,54
25	Dalga Geçen	1	0,54
26	Değerli	1	0,54
27	Değişik	1	0,54
28	Deniz	1	0,54
29	Deve Kuşu	1	0,54
30	Dışadönük	1	0,54
31	Diğer Arkadaş	1	0,54
32	Diğer İnsan	1	0,54

33	Dondurma	1	0,54
34	Dost	1	0,54
35	Dostum	1	0,54
36	Dürüst	1	0,54
37	Düşman ve Arkadaş	1	0,54
38	Eğlenceli	5	2,73
39	En yakın arkadaş	3	1,63
40	Fokurdayan Bir Tencere	1	0,54
41	Genel Kültür	1	0,54
42	Gıcık	6	3,27
43	Göç Eden Kuş	1	0,54
44	Gökyüzü	1	0,54
45	Görgüsüz	1	0,54
46	Güneş	2	1,09
47	Güzel Prenses	1	0,54
48	Herhangi Bir İnsan	1	0,54
49	İnsan	1	0,54
50	İyi	8	4,37
51	İyi ama Yaramaz	1	0,54
52	İyi arkadaş	2	1,09
53	İyi birisi	7	3,82
54	İyi Huylu	1	0,54
55	Jöle	1	0,54
56	Kaba	1	1,08
57	Kanımızdan birisi	1	0,54
58	Kardeşim	15	8,19
59	Karınca	1	0,54
60	Kavgacı	1	0,54
61	Kaya	1	0,54
62	Kendini Beğenmiş	1	0,54
63	Kibir	1	0,54
64	Kitap	1	0,54
65	Komik	2	1,09
66	Kötü	1	0,54
67	Kötü Değil	2	1,09
68	Kurşun Geçirmez Cam	1	0,54

69	Lunapark	1	0,54
70	Melek	8	4,37
71	Mülteci	1	0,54
72	Neşe Kaynağı	1	0,54
73	Normal	8	4,37
74	Olgun İnsan	1	0,54
75	Oyuncu	1	0,54
76	Öğrenci	1	0,54
77	Öğrenen ve Öğreten	1	0,54
78	Öğretmen	1	0,54
79	Pamuk	2	1,09
80	Pırlanta	1	0,54
81	Sakin	2	1,09
82	Samimi	1	0,54
83	Sempatik	3	1,63
84	Sessiz	1	0,54
85	Sevmediğim İnsan	1	0,54
86	Sıcakkanlı	1	0,54
87	Sinirli	1	0,54
88	Sinirli ve Güzel	1	0,54
89	Soğuk	1	0,54
90	Solmuş Çiçek	1	0,54
91	Sorun Çıkarmayan	1	0,54
92	Sosyal Medya	1	0,54
93	Su	1	0,54
94	Şeytan	1	0,54
95	Tanıdık	1	0,54
96	Tatlı	1	0,54
97	Tatlı ve iyi	1	0,54
98	Türk	3	1,63
99	Türkiyeli Arkadaş	2	1,09
100	Ülkeye Tehdit	1	0,54
101	Yabancı	5	2,73
102	Yardımsever	3	1,63
103	Yumuşak Kalpli	1	0,54
104	Zehir	1	0,54

Toplam	183	100 (%)
--------	-----	---------

Tablo 35. Frekans Değeri En Yüksek Metaforlar

Metafor	Frekans (f)
Kardeşim	15
İyi	8
Melek	8
Normal	8
İyi birisi	7
Gıcık	6

4.2.2. Kavramsal Kategorilere Yönelik Bulgular

Bu çalışmada elde edilen bulgulara göre, çocuklar tarafından “Suriyeli Arkadaş” kavramı ile ilgili olarak toplam 183 adet geçerli metafor üretilmiş ve bu metaforlar 12 farklı kavramsal kategori altında toplanmıştır. Kavramsal kategorilere dair alt kategoriler ile frekans değerleri Tablo 36’da verilmiştir. Metaforlarla oluşturulan kategorilere ait alt kategoriler araştırmacı tarafından belirli çerçeve ve kapsamlar doğrultusunda oluşturulmuştur. Kategoriler frekans sırasına göre; “Birlik ve Bağlılık Hissedilen” ($f=33$), “Şefkat, Sevgi ve Muhabbet Timsali” ($f=30$), “Uyumlu ve Zararsız” ($f=24$), “Olumsuz Çağrışım Yapan”, ($f=19$), “Bilginin Peşinde ve Aydınlanma Kaynağı Olan” ($f=15$), “Enerjisi ile Güldürüp Eğlendiren” ($f=12$), “Diğerkam” ($f=11$), “Hem Olumlu Hem Olumsuz Yönü Olan” ($f=11$), “Mesafeli ve İçedönük” ($f=10$), “Güven Veren, Koruyup Kollayan” ($f=6$), “Uyumsuz ve Farklı” ($f=6$) ve “Tehdit Unsuru Olan” ($f=6$)’dır. “Suriyeli Arkadaş” kavramını tanımlamada kullanılan metaforlar ve bu metaforların ait oldukları kategoriler Tablo 37’de sunulmuştur.

Tablo 36. Çocukların “Suriyeli Arkadaş” Kavramına İlişkin Metaforlarının Kodları, Alt Kategorileri ve Kategorilerine Ait Frekans Değerleri

Kategoriler	<i>f</i>	Alt Kategoriler	<i>f</i>
Birlik ve Bağlılık Hissedilen	33	Benimsenen	14
		Yakınlık Duyulan	13
		Kıymet Verilen	6
Şefkat, Sevgi ve Muhabbet Timsâli	30	Sevecen	23
		Candan Davranan	7
Bilginin Peşinde ve Aydınlanma Kaynağı Olan	15	Zekasıyla Öne Çıkan	9
		Bildiğini Paylaşan	6
Güven Veren, Koruyup Kollayan	6	İtimat Edilen	2
		Kayıran	4
Enerjisi ile Güldürüp Eğlendiren	12	Şen Şakrak Olan	9
		Dinamik ve Aktif	3
Diğerkâm	11	Güzel Davranan	7
		İyiliksever	4
Mesafeli ve İçedönük	10	Resmî Davranan	4
		Çekingen	6
Tehdit Unsuru Olan	6	Geçimsiz	4
		Zarar Vermesinden Endişelenilen	2
Uyumsuz ve Farklı	6	Aykırı	4
		Garip Bulunan	2
Olumsuz Çağrışım Yapan	19	Rahatsız Olunan	10
		Kaba ve Kibirli Bulunan	7
		Hor Görülen	2

		Geçim Ehli	3
Uyumlu ve Zararsız	24	Kendi Halinde Olan	6
		Kendine Benzeyen	15
Hem Olumlu Hem Olumsuz Yönü Olan	11	Görece Değişen	5
		Tutarsız Davranan	6
		Toplam	183

Tablo 36’da verilen her alt kategorinin mevcut çalışmadaki kapsamına dair açıklamalarına ve birer örneğine aşağıda yer verilmiştir.

1) Benimsenen

Bir şeyi kabullenmek, ona sahip çıkmak anlamında ve mecazen birine bağlanmayı ifade eden benimsemek kelimesi alt kategorilerden birini oluşturmuştur (TDK, 2022). Suriyeli arkadaşımı çeşitli niteliklerle kendine benzettiği, ortak bir özellik bulduğu veya aileden biri gibi görüp ayrı görmediğini belirten ifadeler bu alt kategoriye girmektedir. Bu alt kategoriden bir örneğe aşağıda yer verilmiştir:

“Suriyeli arkadaşım bizim gibidir. Çünkü onu çok severiz ve bizden sayarız.”

2) Yakınlık Duyulan

Suriyeli arkadaşına duyduğu sevgi ve muhabbeti ifade eden, ilişkilerindeki yakınlığı ve arkadaşlıklarındaki iyiliği anlatan ifadelerin girdiği alt kategoridir. Bu alt kategoriden bir örneğe aşağıda yer verilmiştir:

“Suriyeli arkadaşım kardeşim gibidir. Çünkü onunla iyi anlaşıyorum ve onu seviyorum.”

3) Kıymet Verilen

Çocuklar tarafından Suriyeli arkadaşındaki iyi bulduğu bir özelliği takdir etmesi ve hoşuna gitmesi ilişkilerinin iyi olması bağlamında ve ona verdiği kıymet üzerinden belirtilen ifadeler bu alt kategoriye girmektedir. Bu alt kategoriden bir örneğe aşağıda yer verilmiştir:

“Suriyeli arkadaşım güzel prenses gibidir. Çünkü benim arkadaşım dürüst, güzel, düşünceli.”

4) Sevecen

Suriyeli arkadaşlarının kişilik özelliği bakımından koruyarak seven, şefkatli, müşfik anlamındaki sevecen biri olduğuna yönelik tercih edilen metaforların yerleştirildiği alt kategoridir. Bu alt kategoriden bir örneğe aşağıda yer verilmiştir:

“Suriyeli arkadaşım iyi biridir gibidir.. Çünkü tatlı dilli ve naziktir, gördüğüm kadarıyla kalp kırmaktan kaçınır.”

5) Candan Davranan

Davranışlarında içtenlik görülen, samimi ve sıcak davranışlara vurgu yapılan metaforlar bu alt kategoride yer almıştır. Bu alt kategoriden bir örneğe aşağıda yer verilmiştir:

“Suriyeli arkadaşım sıcak kanlı biri gibidir. Çünkü bize bizden farklı olmasına rağmen bize çok sıcak davranır.”

6) Zekasıyla Öne Çıkan

Akıllı, bilgili, çalışkan olması ve bu minvaldeki başarısıyla bahsedilen Suriyeli arkadaşları için kullanılan metaforlar bu alt kategoriye dahil edilmiştir. Bu alt kategoriden bir örneğe aşağıda yer verilmiştir:

“Suriyeli arkadaşım pırlanta gibidir. Çünkü geleceği parlaktır.”

7) Bildiğini Paylaşan

Suriyeli arkadaşları için bilgisini, öğrendiklerini paylaşan ve derslerde yardımlaşan özelliklerinden bahseden çocukların kullandığı metaforlar için bu alt kategori oluşturulmuştur. Bu alt kategoriden bir örneğe aşağıda yer verilmiştir:

“Suriyeli arkadaşım öğretmen gibidir. Çünkü bize Arapçada yardım eder.”

8) İtimat Edilen

Sözlük anlamı itibariyle güvenmenin eş anlamlısı da sayılabilecek itimat, Suriyeli arkadaşların davranışlarından endişe duyulmaması, kişiye göre sıkıntı oluşturacak bir davranışın beklenmemesi olarak açıklanabilir. Bu alt kategoriden bir örneğe aşağıda yer verilmiştir:

“Suriyeli arkadaşım dürüst gibidir. Çünkü okul düzenini bozmuyor gibidir.”

9) Kayıran

Anlamı itibariyle yardımcı ve destek olmak, koruyup başarısına destek olmak demek olan kayırmak, alt kategorilerde Suriyeli arkadaşlarının çocuklara kol kanat gerdiğini belirten ifadeler için kullanılmıştır. Bu alt kategoriden bir örneğe aşağıda yer verilmiştir:

“Suriyeli arkadaşım kardeşim gibidir. Çünkü hep beni korur ve güldürür.”

10) Şen Şakrak Olan

Neşesi ve komik halleriyle etrafındaki arkadaşlarını güldüren, keyifli ve eğlenceli vakit geçirten Suriyeliler için kullanılan metaforlar bu alt kategoride değerlendirilmiştir. Bu alt kategoriden bir örneğe aşağıda yer verilmiştir:

“Suriyeli arkadaşım komik gibidir. Çünkü çok samimi davranıyorlar bizi güldürüyorlar.”

11) Dinamik ve Aktif

Çocukların metaforlarında Suriyeli arkadaşlarının hareketliliği ve enerjisinin ön plana çıktığı ifadeler bu alt kategoride toplanmıştır. Bu alt kategoriden bir örneğe aşağıda yer verilmiştir:

“Suriyeli arkadaşım oyuncu gibidir. Çünkü çok iyi oyun oynar.”

12) Güzel Davranan

Çocukların metaforlarında ve gerekçelerinde, Suriyeli arkadaşının iyi ve yardımsever davranışlarından bahsettiği, davranışın güzelliklerine odaklanıldığı ifadeler bu alt kategoriye dahil edilmiştir. Bu alt kategoriden bir örneğe aşağıda yer verilmiştir:

“Suriyeli arkadaşım iyi, samimi gibidir. Çünkü doğum günüm için hediye aldı, zor durumda kaldığımda yardım eder.”

13) İyiliksever

İyi ve yardımsever vurgusunun yer aldığı ancak bundan davranışsal olarak değil bir kişilik özelliği olarak, daha geniş zamanı kapsayacak şekilde bahsedilen ifadeler burada yer almaktadır. Bu alt kategoriden bir örneğe aşağıda yer verilmiştir:

“Suriyeli arkadaşım iyi biri gibidir. Çünkü yardımsever ve iyi.”

14) Resmî Davranan

Bu alt kategori çocukların Suriyeli arkadaşlarının onlara karşı olan tutumlarında soğuk ve mesafeli olduğunu düşündüklerini anlatan metaforları ifade etmektedir. Bu alt kategoriden bir örneğe aşağıda yer verilmiştir:

“Suriyeli arkadaşım buz gibidir. Çünkü bana karşı soğuk davrandıklarını düşünüyorum.”

15) Çekingen

Suriyeli arkadaşlarının, arkadaşlık ilişkileri bağlamında değil kendi özellikleri odağında sessiz, sakın ve utangaç olduğunu ifade eden metaforlar bu alt kategoride toplanmıştır. Bu alt kategoriden bir örneğe aşağıda yer verilmiştir:

“Suriyeli arkadaşım çiçek gibidir. Çünkü çok sessizdir.”

16) Geçimsiz

Suriyeli arkadaşının iyi davranmadığını, kavgacı ve öfkeli olduğunu ifade eden metaforlar geçinmekte ve anlaşmakta sıkıntı yaşandığını ifade eden geçimsiz alt kategorisinde toplanmıştır. Bu alt kategoriden bir örneğe aşağıda yer verilmiştir:

“Suriyeli arkadaşım çok kötü gibidir. Çünkü çok kötü birisidir küfür ediyor.”

17) Zarar Vermesinden Endişelenilen

Çocukların, Suriyeli arkadaşlarını bir tehdit gibi gören, kendisini ve ülkesini zarara uğratabileceğini düşündüğünü ifade ettikleri metaforlar bu alt kategoride toplanmıştır. Bu alt kategoriden bir örneğe aşağıda yer verilmiştir:

“Suriyeli arkadaşım kötü gibidir. Çünkü beni rahatsız ederler ve ülkemizi mafettiklerini düşünüyorum.”

18) Aykırı

Suriyeli arkadaşlarını, davranışlarıyla aykırı ve dışarda duran, uyum sağlamayan kişiler olarak ifade eden metaforları ifade eden alt kategoridir. Bu alt kategoriden bir örneğe aşağıda yer verilmiştir:

“Suriyeli arkadaşım yabancı gibidir. Çünkü katılım sağlamaz, hoş davranmaz ve uyum sağlamaz.”

19) Garip Bulunan

Etnik kimliğinden dolayı aşına olunmadığı için farklı bulunan olarak Suriyeli arkadaşlarını anlatan çocukların kullandığı metaforlar için bu alt kategori oluşturulmuştur. Bu alt kategoriden bir örneğe aşağıda yer verilmiştir:

“Suriyeli arkadaşım yabancı bir insan gibidir. Çünkü farklı ülkeden gelmiştir.”

20) Rahatsız Olunan

Çocuklar tarafından Suriyeli arkadaşlarının davranışlarının olumsuz bulunmasından ziyade kendisini rahatsız ettiğini ifade etmeye yönelik kullanılan metaforlar burada yer almaktadır. Bu alt kategoriden bir örneğe aşağıda yer verilmiştir:

“Suriyeli arkadaşım gıcık, sinir bozucu gibidir. Çünkü ben istemeden cimciriyor, gıdıklıyor.”

21) Kaba ve Kibirli Bulunan

Suriyeli arkadaşının davranışını yanlış bulan, davranışlarının kaba ve kibirli olması özelliğini taşıyan kelimeler ve gerekçelerle oluşturulan metaforlar bu alt kategoriye dahil edilmiştir. Bu alt kategoriden bir örneğe aşağıda yer verilmiştir:

“Suriyeli arkadaşım kaba davranan birey gibidir. Çünkü fikirlerime saygı duymaz, hayallerimle dalga geçer, dinlediğim ve sevdiğim müzik türüne karşı benle alay ederler.”

22) Hor Görülen

Suriyeli arkadaşını aşağılamaya, küçük görmeye yönelik kullanılan ifadeler burada yer almaktadır. Bu alt kategoriden bir örneğe aşağıda yer verilmiştir:

“Suriyeli arkadaşım boş bir kağıt gibidir. Çünkü boştur, yani bir bilgi verip almaz.”

23) Geçim Ehli

Çocukların Suriyeli arkadaşları için vurguyu, anlamakta, geçinmekte zorlanmadığı yönündeki ifadelerle yaptığı metaforlar bu alt kategoride yer almıştır. Bu alt kategoriden bir örneğe aşağıda yer verilmiştir:

“Suriyeli arkadaşım iyi gibidir. Çünkü okulda bizimle konuşuyorlar, oynuyorlar.”

24) Kendi Halinde Olan

Çocukların, kimseye ve kendisine bir zararı olmadığını düşündüğü, sorun çıkarmayan Suriyeli arkadaşları için kullandığı metaforlar bu alt kategoriye girmektedir. Bu alt kategoriden bir örneğe aşağıda yer verilmiştir:

“Suriyeli arkadaşım canım gibidir. Çünkü onun bana hiçbir zaman zararı olmadı.”

25) Kendine Benzeyen

Türk olmak, Türkiyeli olmak ve insan olmak bağlamında Suriyeli arkadaşının normal olduğunu ve kendisine benzediğini ifade eden metaforlar bu alt kategoride toplanmıştır. Bu alt kategoriden bir örneğe aşağıda yer verilmiştir:

“Suriyeli arkadaşım Türkiyeli arkadaşım gibidir. Çünkü onlar da benim yaşında bir çocuk.”

26) Görece Değişen

Çocukların kullandıkları ifadeleri tüm Suriyeli arkadaşlarına genellemek istemediği, sadece sınıf arkadaşı ya da yakın arkadaşını kast ettiğini belirttiği ifadeler bu kategoride toplanmıştır. Bu alt kategoriden bir örneğe aşağıda yer verilmiştir:

“Suriyeli arkadaşım bazıları yaramaz bazıları saygılı gibidir. Çünkü saygı gösterir iyi insandır.”

27) Tutarsız Davranan

Bir Suriyeli arkadaşında olumlu bir özellik olduğunu söylerken bazen tam tersinin de gözlemlenebildiğine yönelik metaforlar ve gerekçelerini sunan ifadeler burada yer almaktadır. Bu alt kategoriden bir örneğe aşağıda yer verilmiştir:

“Suriyeli arkadaşım bazen sinirli bazen kardeş gibidir. Çünkü bazenleri kavga ederiz ama hemen barışıyoruz.”

Tablo 37. Çocukların “Suriyeli Arkadaş” Kavramına İlişkin Metaforların Kategorilere Göre Dağılımı

Kategoriler	Frekans (f)	Yüzde (%)
1. Birlik ve Bağlılık Hissedilen	33	18.03
2. Şefkat, Sevgi ve Muhabbet Timsâli	30	16.39
3. Bilginin Peşinde ve Aydınlanma Kaynağı Olan	15	8.19
4. Güven Veren, Koruyup Kollayan	6	3.27
5. Enerjisi ile Güldürüp Eğlendiren	12	6,55
6. Diğerkâm	11	6.01
7. Mesafeli ve İçedönük	10	5,46
8. Tehdit Unsuru Olan	6	3.27
9. Uyumsuz ve Farklı	6	3.27
10. Olumsuz Çağrışım Yapan	19	10.38
11. Uyumlu ve Zararsız	24	13.11
12. Hem Olumlu Hem Olumsuz Yönü Olan	11	6.01
Toplam	183	(100 %)

4.2.2.1. Birlik ve Bağlılık Hissedilen Suriyeli Arkadaş Bağlamında Kullanılan Metaforlar

Tablo 38. Birlik ve Bağlılık Hissedilen Suriyeli Arkadaş Bağlamında Kullanılan Metaforlar ve Frekansları

Kategori	Metafor	Frekans (f)	Yüzde (%)
Birlik ve Bağlılık Hissedilen	Bizim	1	
	Kardeşim	12	
	En Yakın Arkadaş	3	
	Arkadaş	6	
	İyi arkadaş	1	
	Can Dostum	1	

Dostum	1	
Güzel Prenses	1	
Değerli	1	
Tatlı ve iyi	1	
Bir Türk	2	
İyi birisi	2	
Kanımızdan birisi	1	
Toplam	33	18.03

Bu kategoride 33 çocuğun (%18,03) oluşturduğu 13 metafor görülmektedir. Tablo 38’de de görüldüğü üzere bu kategoride çocuklar; kardeşim, dostum, en yakın arkadaş ve arkadaş gibi kavramlar kullanmışlardır. Bu kategoriye oluşturan bazı ifadeler aşağıda yer verilmiştir:

“Suriyeli arkadaşım kardeşim gibidir. Çünkü onlar da insan ben de insanım, ikimiz de çocuğuz ve topraktan yaratıldık.” (*Benimsenen*)

“Suriyeli arkadaşım best friendim (en yakın arkadaşım) gibidir. Çünkü zor günlerimde hep yanımdaydı, onu çok seviyorum.” (*Yakınlık Duyulan*)

“Suriyeli arkadaşım değerli gibidir. Çünkü yetim ve çocukluğumdan beri tanıyorum.” (*Kıymet Verilen*)

4.2.2.2. Şefkat, Sevgi ve Muhabbet Timsâli Bağlamında Kullanılan Metaforlar

Tablo 39.Şefkat, Sevgi ve Muhabbet Timsâli Suriyeli Arkadaş Bağlamında Kullanılan Metaforlar ve Frekansları

Kategori	Metafor	Frekans	Yüzde
	Çiçek	4	
	Canayakın	1	
	Melek	7	
	İyi birisi	5	
	Ateş	1	
Şefkat, Sevgi ve	Deniz	1	

Muhabbet Timsâli	Sempatik	3	
	Güneş	1	
	Anne	1	
	Yumuşak Kalpli	1	
	İyi Huylu	1	
	Pamuk	1	
	Samimi	1	
	Tatlı	1	
	Sıcakkanlı	1	
	Toplam	30	16.39

Bu kategoride 30 çocuğun (%16.39) oluşturduğu 15 metafor görülmektedir. Tablo 39’de de görüldüğü üzere bu kategoride çocuklar; çiçek, melek, iyi birisi ve sempatik gibi kavramlar kullanmışlardır. Bu kategoriyi oluşturan bazı ifadeler aşağıda yer verilmiştir:

“Suriyeli arkadaşım bir melek gibidir. Çünkü çok iyi bir arkadaş.” (*Sevecen*)

“Suriyeli arkadaşım çiçek gibidir. Çünkü bana samimi davranır.” (*Candan Davranan*)

“Suriyeli arkadaşım iyi birisidir. Çünkü tatlı dilli ve naziktir, gördüğüm kadarıyla kalp kırmaktan kaçınır, Onu seviyorum.” (*Sevecen*)

4.2.2.3. Bilginin Peşinde ve Aydınlanma Kaynağı Olan Bağlamında Kullanılan Metaforlar

Tablo 40. Bilginin Peşinde ve Aydınlanma Kaynağı Olan Bağlamında Kullanılan Metaforlar ve Frekansları

Kategori	Metafor	Frekans	Yüzde (%)
	Öğretmen	1	
	Öğrenen ve Öğreten	1	
	Zehir	1	
	Arapça Sözlüğü	1	

Bilginin Peşinde ve Aydınlanma Kaynağı Olan	Arapça Kitabı	1	
	Sosyal Medya	1	
	Gökyüzü	1	
	Kitap	1	
	Çalışkan	1	
	Pırlanta	1	
	Akıllı	1	
	Karınca	1	
	Genel Kültür	1	
	Olgun İnsan	1	
	Öğrenci	1	
Toplam	15	8.19	

Bu kategoride 15 çocuğun (%8.19) oluşturduğu 15 metafor görülmektedir. Tablo 40'da da görüldüğü üzere bu kategoride çocuklar; kitap, karınca, akıllı ve genel kültür gibi kavramlar kullanmışlardır. Bu kategoriyi oluşturan bazı ifadeler aşağıda yer verilmiştir:

“Suriyeli arkadaşım kitap gibidir. Çünkü çok çalışkandır.” (*Zekasıyla Öne Çıkan*)

“Suriyeli arkadaşım gökyüzü gibidir. Çünkü uçsuz bucaksız bilgiye sahiptir.” (*Zekasıyla Öne Çıkan*)

“Suriyeli arkadaşım genel kültür gibidir. Çünkü farklı bir tarih ve coğrafyayı öğretiler.” (*Bildiğini Paylaşan*)

4.2.2.4. Güven Veren, Koruyup Kollayan Bağlamda Kullanılan Metaforlar

Tablo 41. Güven Veren, Koruyup Kollayan Bağlamda Kullanılan Metaforlar ve Frekansları

Kategori	Metafor	Yüzde (%)
Güven Veren, Koruyup Kollayan	Kardeşim	3
	Kurşun Geçirmez Cam	1
	Dürtüst	1
	Adam	1

Toplam	6	3.27
--------	---	------

Bu kategoride 6 çocuğun (%3,27) oluşturduğu 4 metafor görülmektedir. Tablo 41’de de görüldüğü üzere bu kategoride çocuklar; kurşun geçirmez cam, adam ve dürüst gibi kavramlar kullanmışlardır. Bu kategoriyi oluşturan bazı ifadeler aşağıda yer verilmiştir:

“Suriyeli arkadaşım adam gibidir. Çünkü dürüştür.” (*İtimat Edilen*)

“Suriyeli arkadaşım kurşun geçirmez cam gibidir. Çünkü bizi korur”. (*Kayıran*)

“Suriyeli arkadaşım kardeşim gibidir. Her zaman benim arkamda ve beni koruyor.” (*Kayıran*)

4.2.2.5. Enerjisi ile Güldürüp Eğlendiren Bağlamında Kullanılan Metaforlar

Tablo 42. Enerjisi ile Güldürüp Eğlendiren Bağlamında Kullanılan Metaforlar ve Frekansları

Kategori	Metafor	Yüzde (%)
Enerjisi ile Güldürüp Eğlendiren	Lunapark	1
	Eğlenceli	5
	Komik	2
	Neşe Kaynağı	1
	Dışadönük	1
	Fokurdayan Bir Tencere	1
	Oyuncu	1
Toplam	12	6.55

Bu kategoride 12 çocuğun (% 6,55) oluşturduğu 7 metafor görülmektedir. Tablo 42’de de görüldüğü üzere bu kategoride çocuklar; fokurdayan bir tencere, neşe kaynağı ve dışadönük gibi kavramlar kullanmışlardır. Bu kategoriyi oluşturan bazı ifadeler aşağıda yer verilmiştir:

“Suriyeli arkadaşım neşe kaynağı gibidir. Çünkü her derste şakalar yapıp güldürür.” (*Şen Şakrak Olan*)

“Suriyeli arkadaşım dışadönük gibidir Çünkü eğlenceli ve komiktir”. (*Şen Şakrak Olan*)

“Suriyeli arkadaşım fokurdayan bir tencere gibidir. Çünkü asla yerinde duramaz”.
(*Dinamik ve Aktif*)

4.2.2.6. Diğerkâm Bağlamında Kullanılan Metaforlar

Tablo 43. Diğerkâm Bağlamında Kullanılan Metaforlar ve Frekansları

Kategori	Metafor	Yüzde (%)	
Diğerkâm	Yardımsaver	3	
	İyi	6	
	Melek	1	
	Pamuk	1	
	Toplam	11	6.01

Bu kategoride 11 çocuğun (% 6.01) oluşturduğu 4 metafor görülmektedir. Tablo 43’te de görüldüğü üzere bu kategoride çocuklar; yardımsaver, melek ve pamuk gibi kavramlar kullanmışlardır. Bu kategoriyi oluşturan bazı ifadelerle aşağıda yer verilmiştir:

“Suriyeli arkadaşım iyi birisidir. Çünkü eşyalarını her zaman benimle paylaşır, zor durumda bana yardım eder.”. (*Güzel Davranan*)

“Suriyeli arkadaşım pamuk gibidir. Çünkü herkesin iyiliğini ister ve yardım eder.” (*Güzel Davranan*)

“Suriyeli arkadaşım melek gibidir. Çünkü herkese yardım eden sevgi dolu biridir.” (*İyiliksever*)

4.2.2.7. Mesafeli ve İçedönük Bağlamında Kullanılan Metaforlar

Tablo 44. Mesafeli ve İçedönük Bağlamında Kullanılan Metaforlar ve Frekansları

Kategori	Metafor	Frekans (f)	Yüzde (%)
	Buz	1	
	Dondurma	1	

Mesafeli ve İçedönük	Soğuk	1	
	Asosyal	1	
	Sessiz	1	
	Sakin	2	
	Deve Kuşu	1	
	Çiçek	1	
	Cam	1	
	Toplam	10	5.46

Bu kategoride 10 çocuğun (%5,46) oluşturduğu 9 metafor görülmektedir. Tablo 44’te de görüldüğü üzere bu kategoride çocuklar; deve kuşu, sakın ve soğuk gibi kavramlar kullanmışlardır. Bu kategoriyi oluşturan bazı ifadeler aşağıda yer verilmiştir:

“Suriyeli arkadaşım dondurma gibidir. Çünkü çok soğuk biridir.” (*Resmî Davranan*)

“Suriyeli arkadaşım deve kuşu gibidir. Çünkü çok utangaçtır.” (*Çekingen*)

“Suriyeli arkadaşım çok sakindir. Çünkü hiç konuşmaz.” (*Çekingen*)

4.2.2.8. Uyumlu ve Zararsız Bağlamında Kullanılan Metaforlar

Tablo 45. Uyumlu ve Zararsız Bağlamında Kullanılan Metaforlar ve Frekansları

Kategori	Metafor	Frekans (f)	Yüzde (%)
Uyumlu ve Zararsız	Sorun Çıkarmayan	1	
	Normal	8	
	Türkiyeli Arkadaş	2	
	Arkadaş Canlısı	1	
	Herhangi Bir İnsan	1	
	Göç Eden Kuş	1	
	Diğer İnsan	1	
	Diğer Arkadaş	1	
	İyi	2	

Türk Vatandaşı	1	
İnsan	1	
İyi Birisi	1	
Tanıdık	1	
Canım	1	
Kötü Değil	1	
Toplam	24	13.11

Bu kategoride 24 çocuğun (%13.11) oluşturduğu 15 metafor görülmektedir. Tablo 45'te de görüldüğü üzere bu kategoride çocuklar; normal, Türkiyeli arkadaş ve iyi birisi gibi kavramlar kullanmışlardır. Bu kategoriyi oluşturan bazı ifadeler aşağıda yer verilmiştir:

“Suriyeli arkadaşım kötü birisi değil gibidir. Çünkü onunla iyi anlaşırız.” (*Geçim Ehli*)

“Suriyeli arkadaşım sorun çıkarmayan birisidir. Çünkü çok akıllıdır sorun çıkarmaz.” (*Kendi Halinde Olan*)

“Suriyeli arkadaşım Türk Vatandaşı gibidir. Çünkü çok uzun zamandır burda olduğu için bize uyum sağlamış.” (*Kendine Benzeyen*)

4.2.2.9. Tehdit Unsuru Olan Bağlamında Kullanılan Metaforlar

Tablo 46. Tehdit Unsuru Olan Bağlamında Kullanılan Metaforlar ve Frekansları

Kategori	Metafor	Frekans (f)	Yüzde (%)
Tehdit Unsuru Olan	Ülkeye Tehdit	1	
	Kavgacı	1	
	Şeytan	1	
	Kötü	3	
	Toplam	6	3.27

Bu kategoride 6 çocuğun (%3,27) oluşturduğu 4 metafor görülmektedir. Tablo 46’da da görüldüğü üzere bu kategoride çocuklar; ülkeye tehdit, kötü ve şeytan gibi kavramlar kullanmışlardır. Bu kategoriyi oluşturan bazı ifadeler aşağıda yer verilmiştir:

“Suriyeli arkadaşım kötüdür. Çünkü insanlara iyi davranmıyorlar.” (*Geçimsiz*)

“Suriyeli arkadaşım ülkeye tehdit gibidir. Çünkü ülkemizde nüfusları fazla olduğundan bir isyan durumu olabilir.” (*Zarar Vermesinden Endişelenilen*)

“Suriyeli arkadaşım şeytan gibidir. Çünkü kötü ve kavgacıdır.” (*Geçimsiz*)

4.2.2.10. Uyumsuz ve Farklı Bağlamında Kullanılan Metaforlar

Tablo 47. Uyumsuz ve Farklı Bağlamında Kullanılan Metaforlar ve Frekansları

Kategori	Metafor	Frekans (f)	Yüzde
Uyumsuz ve Farklı	Yabancı	4	
	Mülteci	1	
	Değişik	1	
	Toplam	6	3.27

Bu kategoride 6 çocuğun (%3,27) oluşturduğu 3 metafor görülmektedir. Tablo 47’de de görüldüğü üzere bu kategoride çocuklar; yabancı ve mülteci gibi kavramlar kullanmışlardır. Bu kategoriyi oluşturan bazı ifadeler aşağıda yer verilmiştir:

“Suriyeli arkadaşım yabancı gibidir. Çünkü katılım sağlamaz, hoş davranmaz ve uyum sağlamaz.” (*Aykırı*)

“Suriyeli arkadaşım değişiktir. Çünkü tam olarak arkadaşım değil. Yabancıdır beni rahatsız ediyor.” (*Garip Bulunan*)

“Suriyeli arkadaşım yabancıdır. Başka ülkeden gelmiştir.” (*Garip Bulunan*)

4.2.2.11. Olumsuz Çağrışım Yapan Bağlamında Kullanılan Metaforlar

Tablo 48.Olumsuz Çağrışım Yapan Bağlamında Kullanılan Metaforlar ve Frekansları

Kategori	Metafor	Frekans (f)	Yüzde (%)
Olumsuz Çağrışım Yapan Suriyeli Arkadaş	Gıcık	6	
	Kaya	1	
	Sevmediğim İnsan	1	
	Çok Havalı	1	
	Kaba	1	
	Atarlı	1	
	Bok Parçası	1	
	Güneş	1	
	Kibir	1	
	Görgüsüz	1	
	Dalga Geçen	1	
	Sinirli	1	
	Boş Kağıt	1	
	Kendini Beğenmiş	1	
Toplam		19	10.38

Bu kategoride 19 çocuğun (%10.38) oluşturduğu 14 metafor görülmektedir. Tablo 48’de de görüldüğü üzere bu kategoride çocuklar; gıcık, kaba, görgüsüz gibi kavramlar kullanmışlardır. Bu kategoriyi oluşturan bazı ifadeler aşağıda yer verilmiştir:

“Suriyeli arkadaşım çık gıcık gibidir. Çünkü hiçbir şeyini paylaşmıyor, çok cimri.”
(*Rahatsız Olunan*)

“Suriyeli arkadaşım çok havalıdır. Çünkü insanları küçük görüyor ve her fırsatta laf sokuyor.” (*Kaba ve Kibirli Bulunan*)

“Suriyeli arkadaşım bok parçası gibidir. Çünkü sevmiyorum hiçbirini tam dayaklık hepsi bok parçası döveyim.” (*Hor Görülen*)

4.2.2.12. Hem Olumlu Hem Olumsuz Yönü Olan Bağlamında Kullanılan Metaforlar

Tablo 49. Hem Olumlu Hem Olumsuz Yönü Olan Bağlamında Kullanılan Metaforlar ve Frekansları

Kategori	Metafor	Frekans (f)	Yüzde (%)
Hem Olumlu Hem Olumsuz Yönü Olan Suriyeli Arkadaş	Jöle	1	
	Bazıları yaramaz, bazıları saygılı	1	
	Birisi tatlı, birisi gıcık	1	
	Dost	1	
	Sinirli ve güzel	1	
	Solmuş çiçek	1	
	Su	1	
	Düşman ve arkadaş	1	
	İyi ama yaramaz	1	
	Kötü değil	1	
	Bazen sinirli, bazen kardeş	1	
Toplam		11	6.01

Bu kategoride 11 çocuğun (%6.01) oluşturduğu 11 metafor görülmektedir. Tablo 49'da da görüldüğü üzere bu kategoride çocuklar; jöle, su, dost gibi kavramlar kullanmışlardır. Bu kategoriyi oluşturan bazı ifadeler aşağıda yer verilmiştir:

“Suriyeli arkadaşım jöle gibidir. Çünkü bazen ciddi bazen ise sulu davranır.” (*Tutarsız Davranan*)

“Suriyeli arkadaşım su gibidir. Çünkü dalga çıkınca birden sinirlenir ama çok sakindir.” (*Tutarsız Davranan*)

“Suriyeli arkadaşım solmuş çiçek gibidir. Bazıları solmuş bitki gibi gergin bazıları güzel bir çiçek gibidir.” (*Görece Değişen*)

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde çalışmada elde edilen bulgular ve literatürdeki bulguların karşılaştırılması, mevcut çalışmadan edinilen sonuçlar ve gelecekteki araştırmalara yönelik öneriler yer almaktadır.

5.1. Tartışma

Allport'a (1935) göre tutum, yaşantı ve deneyimler sonucu oluşan, ilgili olduğu bütün obje ve durumlara karşı bireyin davranışları üzerinde yönlendirici ya da dinamik bir etkileme gücüne sahip duygusal ve zihinsel hazırlık durumudur (Allport, 1935). Zincirin son halkası olan davranış kuralları ise, bir kültürden diğerine büyük ölçüde değiştiği gibi, bir toplumdaki sınıflar veya alt kültürler arasında da değişebilmektedir. Algıların tutumları, tutumların davranışları şekillendirdiği düşünüldüğünde, yerel halk ve Suriyeliler arasında oluşan önyargıların anlaşılması ve sosyal uyumun sağlanmasında algıların önemli bir rolü olduğu görülmektedir.

Bu çalışmanın amacı ortaokul düzeyindeki öğrencilerin Suriyeli akranlarına yönelik metafor algıları ile anne ve babaların Suriyeli yetişkin ve çocuklara yönelik tutumu arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu bölümde çalışmanın amacına yönelik yapılan analizlere ait bulgular ve alanyazındaki benzer çalışmalarla karşılaştırmasına yer verilmiştir. Tartışma alt problemlerdeki sırayla sunulmuştur.

5.1.1. Anne – Babaya Ait Alt Problemlere Yönelik Tartışma

5.1.1.1. Anne ve Babaların Tutum Düzeylerinin Karşılaştırılmasına Yönelik Tartışma

Literatür incelendiğinde, Suriyelilere ya da mültecilere yönelik her çocuk için hem annenin hem babanın katılım sağladığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bununla ilgili karşılaştırma ancak yetişkinlerle çalışılan araştırmalarda kadın ve erkek katılımcıların verileriyle sağlanabilir. Kadın ve erkek katılımcılar olarak anne-baba tutumlarında bir

farklılık bulunmamıştır. Bu yaklaşımla Köse, Bülbül ve Uluman (2019)'ın çalışmasında öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumunda cinsiyet değişkenine göre tutum düzeyinde farklılık olmadığı kaydedilmiştir.

Aydoğan (2020)'in yürüttüğü diğer bir çalışmada da ebeveynlerin Suriyeli öğrencilere olan bakışıyla ilgili araştırmaya gidilmiş ve katılımcı anne ve babaların cevapları arasında bir farklılık bulunmamıştır. 2016 yılında öğretmen adaylarıyla yürütülen bir çalışmada (Aydın, Gündoğdu ve Akgül, 2019) son sınıf üniversite öğrencilerinden veri toplanmış ve hiçbir soruya verilen cevaplarda cinsiyet değişkenine bağlı bir farklılık görülmemiştir. Başta Aydoğan (2019)'ın çalışması olmak üzere literatürde bahsedilen çalışmalar bu çalışmanın bulgularıyla benzerlik göstermektedir.

Bu çalışmadaki bulguyu desteklemeyen bir çalışma Özüdoğru ve Kan (2021)'in halkın Suriyelilere yönelik tutumunu demografik özellikler bağlamında inceledikleri çalışmadır. Çalışmaya göre diğerleriyle benzer şekilde ölçeğin reddetme alt boyutunda cinsiyetler arasında bir farklılık belirlenemezken, kabul etme ve tehdit al boyutlarıyla toplam puanına bakıldığında erkeklerin daha olumlu yaklaşımları olduğunu göstermektedir. Kullanılan ölçeklerin aynı olmasına rağmen çıkan sonuç farklılığı dikkat çekicidir. Bunun sebebi kadın-erkek değişkeninin eşler üzerinden belirlenmiş olması olabilir. Aynı ailede olan, eş olan kişilerin benzer algı ve tutuma sahip olduğu düşünülebilir.

5.1.1.2. Eğitim Düzeyine Göre Tutum Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Tartışma

Çalışmada elde edilen bir diğer bulgu anne ve babaların eğitim düzeyinin tutum düzeyleri üzerinde farklılık göstermesidir. Bu çalışmada Suriyeli yetişkinler için anne katılımcılardan lise eğitim düzeyi belirten katılımcıların ilkökul ve okuma-yazma bilmeyen katılımcılardan daha olumlu tutuma sahip olduğu, baba katılımcılardan ön lisans, lisans, yüksek lisans veya doktora mezunu katılımcıların diğer tüm eğitim düzeyindeki katılımcılardan daha olumlu tutuma sahip olduğu saptanmıştır. Suriyeli çocuklara yönelik bakıldığında, katılımcı annelerde anlamlı bir fark görülmemiş, babalarda ise ön lisans ve sonrası eğitim düzeyine sahip olanların okuma yazma bilmeyen veya ilkökul mezunları ile ortaokul mezunu olan katılımcılardan daha olumlu tutum belirttikleri görülmüştür. Yetişkinlere yönelik formda her iki grup için de anlamlı bir farklılık görülürken, çocuklara yönelik tutumda annelerde farklılık kalkmış ve babalarda da olumlu tutum azalmıştır. Eğitim düzeyinin artmasıyla çocuklara yönelik tutumda farklılık görülmesi, eğitim düzeyi yüksek olan babaların çocuklarla

yetişkinler arasındaki mesuliyet ve masumiyet ayrımını daha rahat yapabiliyor olmasıyla ilişkilendirmek mümkün olabilir. Eğitim düzeyinin etkisi olmadığı anneler düşünüldüğünde ise, kadınların mesuliyet ve masumiyet tanımlarının merhametli yapıları gereği daha farklı olabilir.

Literatürde diğer çalışmalara bakıldığında eğitim düzeyinin anlamlı bir farklılık oluşturduğu kadar farklılık oluşturmadığı sonuçlar da bulunmaktadır. Mevcut çalışma bulgularını destekleyen çalışmaya örnek olarak Acar (2021)'in lise üstü eğitim düzeyinin diğer gruplardan daha olumlu tutuma sahip olduğu çalışması görülebilmektedir. Uludağ Üniversitesi öğrencileriyle yürütülen bir çalışmada da Suriyeli mültecilere yönelik tutum ve duygular çeşitli değişkenler aracılığıyla incelenirken, eğitim düzeyinin değişkenlerin çoğuyla anlamlı bir ilişkisi olduğu bulunmuştur (Yanboluoğlu, 2018). Eğitim düzeyinin artmasıyla bireylerin daha toleranslı olabileceği ve tutumun daha olumlu olduğu ifade edilmiştir. Bu sonuçlar mevcut çalışma bulgularını desteklemektedir.

Köse, Bülbül ve Uluman (2019)'ın yürüttüğü çalışmada lisans mezunu ya da lisansüstü mezunu olmanın anlamlı bir farklılık oluşturmadığı görülmüştür. Mevcut çalışmada ön lisans ve üstü eğitim düzeyi bir kategoride toplandığından bu çalışma bize net bir karşılaştırma grafiği vermemektedir. Demografik değişkenlere göre Suriyelilere tutumun incelendiği başka bir çalışmada reddetme alt boyutunun benzer şekilde lisans ve üstü eğitim düzeylerinde anlamlı şekilde olumlu seyrettiği görülürken, genel toplam ve kabul ile tehdit alt boyutlarında eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı görülmüştür (Özüdoğru ve Kan, 2021).

5.1.1.3. Çocuk Sayısına Göre Tutum Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Tartışma

Mevcut çalışma bulgularından bir diğeri, anne ve babanın çocuk sayısının tutum düzeyleri üzerindeki etkisini incelemektedir. Bu anlamda analizler yapılarak anne katılımcılarda her iki ölçek için herhangi bir anlamlı fark bulunamamış, baba katılımcılarda ise Suriyeli çocuklara yönelik olan tutum düzeylerinde 3 ve daha fazla çocuğu olan babaların 2 ve daha az çocuğu olan katılımcılara göre daha olumlu olduğu görülmüştür. Diğer değişkenlerle benzer şekilde anne katılımcı olarak kadınların tutumlarında empatinin çocuk sayısına ihtiyaç duyulmaksızın geliştiği görülürken, baba katılımcılar olarak erkeklerin tutumlarının daha fazla çocuğa sahip oldukça zorluk ve zorunluluk noktasında daha fazla anlayış gösterebilmelerine ve tutumlarının daha olumlu olduğu düşünülebilir.

Alanyazın incelendiğinde çocuk sayısına yönelik fazla bulguya ulaşılamamış olsa da bazı çalışmaların mevcut bulguyu desteklediği anlaşılabılır. Özüdoğru ve Kan (2021) tarafından yürütölen çalışmada kabul etme, tehdit ve ölçek toplam puanlarına bakıldığında, 3 ve daha fazla çocuğu olanların daha olumlu tutum belirttikleri ancak reddetme alt boyutu için çocuğu olmayanların daha az olumsuz tutum belirttiği görölmektedir. Yine Aydoğdu'nun (2020) çalışmasında da çocuk sayısının çok olmasının, çocuklara yönelik olumsuz örnek oluşturduklarıyla ilişkili düşünceinin daha düşük olması ve Suriyeli çocuklara yardım edilmesi gerektiği düşüncesinde yüksek olmasıyla ilişkilendiğini ifade etmektedir.

5.1.1.4. Gelir Düzeyine Göre Tutum Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Tartışma

Gelir düzeyinin Suriyeli yetişkin ve çocuklara yönelik tutumun etkisinin incelenmesinde katılımcı annelerin çalışma durumuyla karşılaştırma yapılmış ve Suriyeli çocuklara yönelik tutumda çalışan annelerin çalışmayan annelerden daha olumlu tutumu olduğu görölmüştür. Babalara bakıldığında Suriyelilere yönelik tutumda ise en yüksek gelir grubundaki katılımcıların en düşük gelir grubundaki katılımcılardan daha olumlu ifadelerde bulunduğu, Suriyeli çocuklara yönelik değerlendirmede ise orta düzeyde gelir belirten katılımcıların düşük düzeyde belirten katılımcılardan daha olumlu olduğu ve yüksek düzeyde gelir belirten katılımcı babaların düşük düzeyde gelir düzeyi ifade eden katılımcılardan daha olumlu olduğu görölmüştür. Burada çalışıyor olmanın veya gelir düzeyinin nispeten daha yüksek olmasının daha olumlu tutumla ilişkilendiği görölmektedir. Suriyelilerin günümüzde olumsuz algılanmasındaki en önde gelen sebeplerden biri olarak ekonomik tehdit olduğundan, gelir düzeyinin tutumlara yansıma şekli makul görünmektedir.

Alanyazında gelir düzeyiyle ilgili çalışmalar tehdit kuramı bağlamında sık incelenmiştir. Çalışmalar incelendiğinde gelir değişkeninin tutumla anlamlı bir ilişkisinin kurulamadığı görölmektedir. Palaz, Çepni ve Kılcan'ın (2019) ortaokul öğrencileriyle yürüttüğu çalışmada ailenin gelir düzeyi bilgisine göre mülteci öğrencilere olan tutum düzeyinin anlamlı bir farklılık oluşturmadığı kaydedilmiştir. Benzer şekilde Acar (2021) da bulgularında hanenin gelirinin artmasıyla olumsuz tutum düzeyinin azaldığının görölebileceğini fakat bu değişkenin anlamlı bir farklılık olarak bulunmadığını ifade etmiştir. Bu çalışmalardan farklı olarak Uygur (2018) üniversite öğrencileriyle yürüttüğu çalışmada Suriyelilere yönelik olumlu duygu ve algının en yüksek göröldüğu grubun hane gelirinin en düşük belirlendiği grup olduğunu saptamışlardır. Alanyazındaki örneklere ve mevcut çalışmaya bakıldığında bulguların

birbirine kısmî bir desteği olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim mevcut çalışmada da ölçekler ve anne-baba değişkenine göre anlamlı bir fark bulunma durumu değişmiştir.

5.1.1.5. Suriyeli Tanıdığıнын Olması Durumuna Göre Tutum Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Tartışma

Çalışmada incelenen alt problemlerden biri de anne ve babanın Suriyeli biriyle tanışıklık ve temas kurma durumuyla tutum düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bulgulara göre her iki grup için her iki ölçekte anlamlı farklar olduğu ortaya çıkmıştır. Katılımcı annelerin ve babaların Suriyelilere yönelik tutumundaki farklılık benzerlik göstermiş, tanıdığı olan ve görüştüğünü ifade eden katılımcıların hem Suriyeli birini tanıdığını ve görüşmediğini söyleyen katılımcılardan hem de tanıdığı kimse olmadığını söyleyen katılımcıların daha olumlu tutumu olduğu saptanmıştır. Suriyeli çocuklara yönelik tutumda tanışıklık değişkeninin etkisi anne ve baba için farklılaşmaktadır. Anne katılımcılar için Suriyeli bir tanıdığı olduğunu ve görüştüğünü söyleyen katılımcıların tutum puanları hem tanıdığı olan ve görüşmeyen hem de tanıdığı olmayan katılımcılardan daha olumlu kaydedilirken, tanıdığı olan ama görüşmeyen katılımcıların tutum düzeyleri de birini tanımayan katılımcılardan daha olumlu olmaktadır. Katılımcı babalar için incelendiğinde, Suriyeli bir tanıdığı olan ve görüşen katılımcıların, tanıdığı olan ve görüşmeyen katılımcılardan ile kimseyi tanımayan katılımcılardan daha olumlu düzey belirtmişlerdir. Bu sonuçlar gruplararası temas kuramının ışığında anlaşılabilir. Kuramın ifade ettiği şekliyle tanıdığı biri olan ve belirli bir düzeyde teması olan kişilerin diğer gruba karşı tutumunun daha olumlu seyredeceği iddiası, bu çalışmanın sonuçlarıyla örtüşmektedir. Grup üyeleriyle temas halinde bulunup birbirini tanıma imkanı bulabildiğinde, yargıları deneyimleriyle dönüşerek önyargılı düşüncelerin önüne geçebilir. Böylece yalnızca etnik kimlik üzerinden sahip olunan algı ve tutum yerini ilişkisel zeminde gerçeğe dayalı bir düşünceye bırakabilir.

Alanyazında gruba temasla ilgili birçok çalışma bulunmakla beraber, sonuçlar çok yönlü oluşmaktadır. Acar'ın (2021) yürüttüğü sığınmacılara yönelik yaklaşımları tehdit kuramlarıyla incelediği çalışmada günlük akışta daha sık Suriyeli birileriyle görüşen veya karşılaşan katılımcıların, karşılaşmayanlara göre daha düşük olumsuz görüş bildirdiği görülmektedir. Üniversite öğrencileriyle yapılan diğer bir çalışmada (Şen ve Şimşek, 2019) Suriyeli bir arkadaşı olan katılımcıların Suriyelilere yönelik tutumu da daha olumlu kaydedilmiştir. Örnekleme üniversite öğrencilerinden oluşan başka bir çalışmada da bulgular göçmen birini tanımanın veya bir göçmenle iletişime geçmiş olmanın mültecilere yönelik tutuma olumlu yansıdığını göstermektedir (Ankaralı vd., 2017). Yanbolloğlu (2018) ise

yürüttüğü çalışmada temasla ilgili bulguları daha özelleştirip sunmaktadır. Buna göre mültecilerle pozitif bir temasın kurulması, sosyal mesafeyi ve tehdit algısını azaltmakta ve bu da onlara yönelik olumlu duyguların artmasına yol açmaktadır. Temasın olumlu etkisinin görüldüğü bir çalışma da Koç ve Anderson (2018) tarafından Amerika’da yürütülmüştür. Araştırmanın amaçlarından biri temasın önyargıyı azaltıp azaltmayacağını test ederek mülteci ve yerel grup arasındaki ilişkiyi olumlu yönde teşvik amacıyla tespit ve müdahaleyi belirleyebilmektir. İkili, üç aşamalı tasarladıkları araştırmanın son çalışmasında gruplar arasında sağlanan dolaylı temasın literatürdeki diğer bulgularla örtüşecek şekilde önyargıyı azalttığını saptamışlardır. Eser ve Uygur’un (2019) Suriyelilere yönelik tutum ile tehdit algılarını inceledikleri çalışmasında eşi, arkadaşı veya bir akrabası olmak koşuluyla Suriyeli tanıdığı olan katılımcıların tehdit algısı düzeylerinin ve sosyal mesafe düzeylerinin, tanıdığı olmayanlardan daha olumsuz olduğunu belirtmişlerdir. Alanyazında incelenen çalışmaların bulguları mevcut çalışmanın bulgularını da destekler niteliktedir.

Alanyazında mevcut çalışmayı desteklemeyen bazı çalışmalar da mevcuttur. Cambaz, Aslan ve Karasu (2018)’nin üniversite öğrencileriyle yürüttüğü nitel çalışmada öğrencilerin Suriyeli mültecilerle etkileşim düzeylerine bakılmıştır. Bulgulara göre mültecilerle doğrudan bir teması olan katılımcıların olumsuz tutumlarının dolaylı olarak etkileşimde olan katılımcılardan daha fazla olduğu görülmüştür. Araştırmacılar durumun yerel halk ile mültecilerin etkileşiminde ekonomik ve sosyal durumların öne çıkmasından kaynaklandığını düşünmektedir. 6.sınıf öğrencileriyle yapılan bir nitel çalışmada daha genel sonucun olumsuz algı yönünde olduğu ve katılımcılardan çok az sayıdaki kişilerin Suriyeli öğrenci arkadaşlarıyla ilişkiyi düzenlemek için çaba gösterdiği yönündedir (Benli Özdemir, 2018). Ötekileştirici söylemler üzerinden yerel halk ile Suriyelilere yönelik tutumu nitel desenle inceleyen Polat ve Kaya (2017), analizler neticesinde hem olumlu hem olumsuz algıların görülebileceği ancak ağırlık olarak olumsuz bir söylem hâkim olduğunu kaydetmişlerdir. Katılımcılarının yarısından fazlasının Suriyeli birini hiç tanımadıklarını veya arkadaşları olmadığını belirttiğinden, bu genel kanının gruplar arası temasın az olmasından kaynaklanabileceğini öne sürmüşlerdir.

5.1.2. Çocuklara Ait Alt Problemlere Yönelik Tartışma

Mevcut çalışmanın nicel bulgularının ikinci kısmında çocukların Suriyeli akranlarına yönelik kullandıkları metaforun niteliğine ve çeşitli değişkenler doğrultusunda değişip değişmediğine bakılmıştır. Öncelikle tüm öğrencilerin ifadelerine bakıldığında Suriyeli

akranlarına yönelik kullanılan olumlu metaforların %56.4 ile en yüksek orana sahip olduğu görülmektedir. En düşük yüzdeyle kullanılan metaforun %19.4 ile olumsuz metafor olduğu saptanmıştır. Değişkenlere bakıldığında, kimi değişkene göre kullanılan metaforun niteliğinin anlamlı olarak farklılaştığı bulgusu alanyazındaki sonuçlarla paralellik göstermektedir.

5.1.2.1. Cinsiyet Değişkeni ile Metafor Niteliğine Yönelik Tartışma

Cinsiyet değişkenine göre çocukların kullandığı metaforun niteliğinin bağlantılı algısının olumlu, olumsuz veya nötr olmasının değişkenlik gösterip göstermediğine bakılan bu kısımda, kızların erkeklerden anlamlı derecede daha olumlu ifadeler kullandıkları görülmektedir. Kızların daha olumlu tutum ifade etmesi, ön ergenlik diyebileceğimiz bu yaşlarda kızların arkadaşlıklarını daha duygusal düzeyde ilişkiler olarak kurmasıyla açıklanabilir. Bunun yanında erkekler daha çok performans düzeyinde arkadaşlık tanımları yapmaktadır. Alanyazın incelendiğinde mevcut bulguyu destekleyen ve desteklemeyen çalışmalar olduğu görülmektedir.

Ablak'ın (2020) ortaokul öğrencilerinin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla gerçekleştirdiği çalışmada; katılımcıların mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının cinsiyet, sınıf, mülteci komşusu olma ve mülteci arkadaş olma değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır. Ayrıca katılımcıların mülteci öğrencilere yönelik tutum ölçeği toplam puanları cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermektedir. Buna göre kız öğrencilerin mülteci öğrencilere yönelik tutumu erkek öğrencilerinkinden daha olumludur. Söz konusu sonuçlar, bu çalışmadan elde edilen sonuçlar ile de uyumludur.

Aydoğdu ve Gürsoy (2021) çocuklarla yürüttükleri çalışmada Türk çocukların Suriyeli çocuklara yönelik tutumlarını ve farklılara saygılarını incelemişlerdir. Bulgular, cinsiyet değişkenine göre ifade edilen tutumlarda anlamlı bir fark oluşmadığını göstermektedir. Ancak ortaokullarda yürüttükleri araştırmada Suriyeli çocuklara karşı tutumu inceleyen Keskin ve Okçu (2021) kız öğrencilerin olumlu tutumlarının erkek öğrencilerden daha olumlu olduğunu bulmuşlardır. Benzer örneklem grubuyla yürütülen başka çalışmada (Palaz, Çepni ve Kılca, 2019) kız öğrencilerin tutum puan ortalamalarının erkek öğrencilerinkinden istatistiksel olarak anlamlı derecede fark ettiği, kızların daha olumlu tutum belirttikleri bulunmuştur. Böylece alanyazındaki çalışmalarla mevcut çalışmanın bulgularının paralellik gösterdiği görülebilir.

5.1.2.2. Kardeş Sayısı ile Metafor Niteliğine Yönelik Tartışma

Katılımcı öğrencilerin kardeş sayılarıyla kullandıkları metaforun niteliğinin ilişkinin incelendiği analizlerde, anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Alanyazında kardeş sayısı ve

Suriyelilere yönelik tutum ilişkisini inceleyen çalışmaya da yalnızca bir tane rastlanmıştır. Çalışmada tutum ve kardeş sayısı ilişkisine doğrudan bakılmasa da bulgulara göre Aydoğdu ve Gürsoy (2021) saygı alt boyutu olarak sınıflandırma düzeyinin 4 ve daha fazla kardeşi olan çocuklarda daha düşük olduğunu ifade etmişlerdir. Bunun tutumla bağlantısı olarak, kardeş sayısı 4 ve daha fazla olan çocukların farklı karakter ve davranışlarla ilişki içinde olmaları arkadaş ilişkilerinde de yansıtacak ve olumlu tutumu arttıracaktır.

5.1.2.3. Sınıf Düzeyi İle Metafor Niteliğine Yönelik Tartışma

Öğrencilerin buldukları sınıf düzeyiyle kullandıkları metafor niteliğinin ilişkiye yönelik yapılan analizlerde, ortaokulda sınıf düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Ortaokul öğrencilerinin tutumunu inceleyen Keskin ve Okçu (2021) da benzer sonuçlarla, öğrencilerin Suriyeli akranlarına yönelik tutumunun sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık oluşturmadığını belirtmişlerdir. Mevcut çalışma bulgusuyla alanyazındaki örnek paralellik göstermektedir. Sınıf düzeyine göre farklılık görülmemesi, ortaokul yaş grubunun yeterince daraltılmış bir grup olması ve gelişimsel olarak benzer bir süreçte olmalarıyla ilişkilendirilebilir.

Ancak mevcut çalışma bulgusunu desteklemeyen bir örnek olarak Palaz, Çepni ve Kılcan'ın (2019) yürüttüğü araştırma ortaokul öğrencilerinin sınıf düzeyiyle tutum puanlarını anlamlı bir ilişkisi olduğunu göstermektedir. Buna göre 5., 6., ve 7. Sınıfa giden öğrencilerin tutumları 8. Sınıfa giden öğrencilerden anlamlı derecede daha olumludur.

5.1.2.4. Okul türü ile Metafor Niteliğine Yönelik Tartışma

Çalışmanın diğer alt problemi öğrencilerin öğrenim gördükleri okul türünün imam-hatip veya resmî ortaokul olmasının metafor niteliğinin farklılaştırıp farklılaştırmayacağı olmuştur. Bulgular, İmam- Hatip ortaokuluna giden öğrencilerin kullandıkları metaforun niteliklerinin, diğer okullara giden öğrencilerin kullandığı metaforların niteliğinden anlamlı düzeyde daha olumlu olduğuna işaret etmektedir. Okul türleri arasında bulunan anlamlı farklılık, okulların eğitim müfredatıyla ilişkili olabilir. Nitekim imam-hatip okullarında dini değerler ve evrensel erdemlere yönelik ders içerikleri bulunmakta ve kardeş olmak, insan olmak gibi ortak paydalara işaret edilmektedir. Bu da çocukların birbirleriyle ilişki kurarken eğitim müfredatından etkilendiklerini gösterebilir. Ayrıca imam-hatipe giden çocukların ailelerinin de belirli bir gerekçeyle çocukları buraya gönderdiği ve sahip oldukları dini değerleri günlük

hayatlarında da muhtemel olarak daha merkezde tuttuğu düşünülebilir. Bu da imam-hatip öğrencilerinin önyargı veya etnik-merkezli düşünce gibi dini değerlere aykırı tutumları sosyal ortamlarda da yanlış olarak öğrenerek gruplara karşı daha olumlu tutumu olduğunu gösterebilir.

Alanyazında okul türüyle ilişkili bir çalışmaya ve bulguya rastlanmamıştır. Bu nedenle çalışmanın bu kısımdaki bulgusunun ileriki araştırmalara ışık tutması ve literatüre bir katkı sunması ümit edilmektedir.

5.1.2.5. Arkadaş Sayısı Ve Arkadaşlık Süresi İle Metafor Niteliğine Yönelik

Tartışma

Suriyeli sınıf arkadaşı sayısı ile ilgili yapılan analizlerde, mevcut çalışmada Suriyeli sınıf arkadaşı sayısı ile kullanılan metafor niteliği arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Mevcut çalışma örnekleminde Suriyeli öğrenci bulunan öğrencilerden oluştuğundan, analizler Suriyeli arkadaş olma ve olmama durumuna göre değil, kaç arkadaş olduğu değişkenine göre yapılmıştır. Alanyazın incelendiğinde ilgili bulguların kaç arkadaş olduğu bilgisiyle değil, arkadaş olma değişkenine göre ifade edildiği görülmüştür. Bu bağlamda Keskin ve Okçu (2021) ile Palaz, Çepni ve Kılcan (2019) benzer bulgular elde etmiş ve öğrencilerin Suriyeli bir arkadaş olmasının tutumlarına olumlu yansıdığını belirtmişlerdir. Mülteci arkadaşına sahip olma değişkenine göre katılımcıların mülteci öğrencilere yönelik tutum ölçeği toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Mülteci arkadaşları olan öğrencilerin mülteci öğrencilere yönelik tutum ölçeğinden aldıkları toplam puanların aritmetik ortalaması, mülteci arkadaş olmayan öğrencilerinkinden daha yüksektir. Bu sonuca dayalı olarak mülteci arkadaşları olan ortaokul öğrencilerinin mültecilere yönelik tutumlarının daha iyi olduğu ve tutumlarının daha yüksek olduğu söylenebilir; onları daha yakından tanırlar ve bakış açılarını buna göre geliştirirler. Kabaklı-Çimen ve Ersoy-Quadır (2018) tarafından yapılan bir çalışmada ise mülteci komşuya sahip olma değişkenine göre katılımcıların mülteci öğrencilere yönelik tutum ölçeği toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

Suriyeli sınıf arkadaşı olan sınıflara girilerek toplanan verilerde, öğrencilere kaç senedir Suriyeli bir arkadaşının olduğu sorusu da sorularak, sürenin metafor niteliği ile ilişkisine bakılmıştır. Bulgular Suriyeli bir arkadaşın olma süresinin kullanılan metafor niteliğiyle anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir. Alanyazındaki bulgular değerlendirildiğinde yalnızca Aydoğdu ve Gürsoy'un (2021) çalışmasında benzer alt probleme rastlanmıştır.

Bulgulara göre 3 veya daha fazla senedir mülteci arkadaşı olan çocukların 1 veya 2 senedir birlikte öğrenim gören çocuklardan iki saygı alt boyutundan daha yüksek puan aldığı saptanmıştır.

Kabaklı-Çimen ve Ersoy-Quadır (2018) tarafından yapılan bir çalışmada ise mülteci komşuya sahip olma değişkenine göre katılımcıların mülteci öğrencilere yönelik tutum ölçeği toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

5.1.3. Çocukların Kullandığı Metafor ile Anne-Babanın Tutum Düzeylerine Yönelik Tartışma

Çalışmanın son nicel alt problemi, anne ve babaların ölçeklerdeki tutum düzeyleri ile çocukların kullandığı metaforun niteliğinin bir ilişkisi olup olmadığına yöneliktir. Bu kapsamda çocukları, kullandığı metaforun niteliğine göre referans kaynağı olarak anne ve babaların ölçek puan ortalamalarına bakılmıştır. Sonuçlara göre olumlu metafor kullanan çocukların anne ve babalarının tutum düzeylerinin nötr ve olumsuz metafor kullanan çocukların anne-babalarının tutum düzeylerinden hem Suriyeli yetişkinler hem de Suriyeli çocuklar özelinde daha olumlu olduğu bulunmuştur. Çocukların anne-baba tutumlarından etkilenmesi iyi bilinen bir gerçekliktir. Ebeveynlik tutumu dahilinde kültür temelli değer ve tutumların da çocuğa kazandırılması kaçınılmaz olduğu kadar ebeveynler tarafından arzu edilen bir etkidir. Çocukların tutumlarının ebeveynleriyle paralellik göstermesi gerçekleşen sosyalizasyonun etki büyüklüğü sebebiyledir.

Alanyazında bununla ilgili çalışmalar incelendiğinde ailenin tutumuyla çocuğun algı ve tutumu arasında benzerlik olduğuna dair sonuçlar görülmüştür. Türkiye'nin yedi bölgesinde yürütülen çalışmada sığınmacılara yönelik tutum incelenmiş ve ailesinden ve arkadaşlarından daha olumlu tutum gören katılımcıların kendi tutum düzeylerinin de daha olumlu olduğu görülmüştür (Afyonoğlu ve Buz, 2021). Yitmen ve Verkutyen (2020) gruplar arası olumsuz duygu ve tutumlar ile tehdit algılarını Suriyeliler özelinde inceleyerek çeşitli değişkenleri incelemişlerdir. Çalışma sonunda varılan önemli sonuçlardan biri; ailenin veya arkadaş çevresinin ahlaki değer ve tutumlarını algılama şekillerinin katılımcıların mültecilere yönelik desteğinde önemli bir etken olması olarak ifade edilmiştir. Şen ve Şimşek (2019) öğrencilerle yaptığı tutum çalışmasında, ailelerin tutum ve görüşlerini de sormuş ve çalışma sonucunda ailelerinin belirttikleri tutumu ile katılımcıların tutumları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu saptamışlardır. Diğer bir deyişle ailenin tutumu olumsuz yöne kaydıkça, katılımcıların da tutumu olumsuzlaşmaktadır. Katılımcılara tutum ölçeğiyle beraber ailenin de

tutumunun sorulduğu bir başka çalışma bulguları da aileden veya akrabalarından yansıyan Suriyelilere yönelik tutumların, kişilerin Suriyelilere yönelik tutumu üzerinde etkisinin olduğunu göstermektedir (Ankaralı vd., 2017).

5.1.4. Nitel Analize Yönelik Tartışma

Çocukların Suriyeli akranlarına yönelik metafor algısının kategorilerle belirlendiği nitel analiz kısmında, çocukların metaforları 12 kategori altında toplanmıştır. Olumlu ifadeler içeren kategoriler “Birlik ve Bağlılık Hissedilen” ($f=33$), “Şefkat, Sevgi ve Muhabbet Timsali” ($f=30$), “Uyumlu ve Zararsız” ($f=24$), “Bilginin Peşinde ve Aydınlanma Kaynağı Olan” ($f=15$), “Enerjisi ile Güldürüp Eğlendiren” ($f=12$), “Diğerkam” ($f=11$) ve “Güven Veren, Koruyup Kollayan” ($f=6$) iken olumsuz içerikli kategoriler “Olumsuz Çağrışım Yapan” ($f=19$), “Mesafeli ve İçedönük” ($f=10$), “Uyumsuz ve Farklı” ($f=6$) ve “Tehdit unsuru olan” ($f=6$) olarak sıralanabilir. Burada nötr olması yönünden kodlanan metaforlar Hem Olumlu Hem Olumsuz Yönü Olan” ($f=11$) ve “Uyumlu ve Zararsız” ($f=24$) belirlenmiştir. En fazla metaforun olduğu kategorinin Birlik ve Bağlılık Hissedilen bağlamında kullanılan metaforlar (%18.03) olduğu görülmüştür. Ondan sonraki ikinci en fazla metaforun olduğu kategori Şefkat, Sevgi ve Muhabbet Timsali (%16.39) bağlamında metaforlar içeren kategoridir. Bu sonucun alanyazındaki sonuçlarla paralel olduğu görülmektedir. Uzun ve Özcan’ın (2017) Sosyoloji öğrencileriyle yaptığı metafor çalışmasında en yüksek sıklığın olumlu algıya yönelik metaforlarda olduğu belirlenmiştir. Ayrıca mevcut çalışmada sıklıkla kullanılan olumlu ifadelerin “kardeşim, iyi birisi” olduğu görülmüştür. Benzer şekilde Kara, Yiğit ve Ağırman (2016) tarafından yürütülen çalışmada da olumlu metaforlar kullanan katılımcılar Suriyelileri kardeş, akraba, arkadaş gibi gördüklerini ifade etmişlerdir.

Tehdit unsuru olan ve uyumsuz ve farklı kategorilerinde kullanılan metaforların bir kısmı göçmenliğin olumsuz yönüne vurgu yapan ifadeler içermektedir. Tehdit unsuru olan kategorisinde “ülkeye tehdit” gibi ve uyumsuz ve farklı kategorisindeki “yabancı” ifadeleri, sıfatları ve gerekçelerinde belirtilen sonuçları bakımından olumsuz ifadelerle örnek olmaktadır. Bu sonuç Palaz’ın (2019) yürüttüğü çalışmanın bulgularına benzemektedir. Palaz’ın sonuçlarında da katılımcıların bir kısmının mültecilerin toplumsal düzeni bozması sebebiyle rahatsız duyduklarını ifade ettiği görülmüştür.

Suriyeli akranlara yönelik metaforların, nötr olarak görülebileceği kategori olarak Uyumlu ve Zararsız (%13.11) ile Hem Olumlu Hem Olumsuz Yönü Olan ($f=11$) bulunmaktadır. Karagözoğlu'nun (2017:523) ortaokul öğrencileriyle yaptığı benzer bir çalışmanın bulgusu da duygusal ifade olmadan bir olguyu tespit eden katılımcıların oranının %18 olduğunu göstermektedir.

5.2. Sonuçlar

1. Anne ve babaların tutumlarının ilişkisine bakıldığında, Suriyeli yetişkinlere ve çocuklara yönelik tutumda ebeveynlerin anlamlı derecede paralel tutumları olduğu görülmektedir.

2. Eğitim düzeyine göre bakıldığında annelerin Suriyeli yetişkinlere yönelik tutumlarında lise mezunlarının okuma-yazma bilmeyen ve ilkokul mezunlarından daha olumlu olduğu, Suriyeli çocuklar özelinde ise eğitim düzeyine göre tutumun anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür. Babalarda ise Suriyeli yetişkinlere yönelik tutum önlisans ve üzeri düzeyde eğitimi olanlarda diğerlerinden daha olumlu ve Suriyeli çocuklara yönelik tutumları önlisans ve üzeri düzeyde eğitimi olanların okuma-yazma bilmeyen, ilkokul ve ortaokul mezunlarından daha olumludur.

3. Çocuk sayısı Annelerin tutumlarında ve babaların Suriyeli yetişkinlere yönelik tutumunda anlamlı bir farklılık oluşturmamış ancak 3 veya daha fazla çocuğu olan babaların Suriyeli çocuklara yönelik daha olumlu tutuma sahip olduğu görülmüştür.

4. Annelerin Suriyeli yetişkinlere yönelik tutumunda çalışma durumunun bir etkisi görülmezken, Suriyeli çocuklara yönelik tutumda çalışan anneler daha olumlu tutum belirtmişlerdir. Babaların her iki grup için de daha yüksek gelir düzeyi olanların tutumları daha olumlu bulunmuştur.

5. Suriyeli bir tanıdığıın olması ve görüşme sıklığı değişkenine göre incelendiğinde, hem anne hem baba katılımcılardan tanıdığı olduğunu ve görüştüğünü söyleyenlerin Suriyeli yetişkinler ve çocuklara yönelik tutumu daha olumludur.

6. Çocuklarda kızların erkeklerden daha fazla olumlu metafor kullandığı görülmüştür.

7. Kardeş sayısına göre kullanılan metaforun niteliğine bakıldığında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

8. Sınıf düzeyine göre kullanılan metaforun niteliğine bakıldığında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

9. İmam-hatip okullarındaki katılımcıların diğer okullardan daha fazla olumlu metafor kullandığı görülmüştür.

10. Suriyeli arkadaş sayısının veya Suriyeli sınıf arkadaşı olma süresinin kullanılan metaforun niteliği açısından anlamlı bir farklılık oluşturmadığı bulunmuştur.

11. Anne-babanın eğitim düzeyine göre kullanılan metaforun niteliği arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

12. Anne-babanın Suriyeli bir tanıdığına olması durumuna göre kullanılan metaforun niteliği arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

13. Olumlu metafor kullanan çocukların anne-babalarının Suriyeli yetişkin ve çocuklara yönelik daha olumlu tutumu olduğu görülmüştür.

14. Çocukların ağırlıklı olarak olumlu metaforlar ürettiği görülmüştür.

5.3. Öneriler

1. Mevcut çalışma Bursa ilinde 3 farklı ilçedeki 3 farklı türde, 10 farklı okuldaki 211 çocuk ve 211 anne-baba çifti ile sınırlıdır. Benzer bir çalışma daha büyük bir örnekleme ve başka şehirlerde de yürütülebilir.

2. Suriyeli öğrencilerin öğrenim gördüğü okulların örnekleme oluşturmasından sebeple, ulaşılan ailelerin sosyoekonomik düzeyi ağırlıklı olarak düşük katılımcılardan oluşmuştur. Eğitim düzeyi ve gelir düzeyi daha yüksek olan katılımcıların da karşılaştırılmasının yapılabilmesi adına, okul seçimleri bölge olarak ve başarı düzeyi göz önüne alınarak seçilebilir.

3. Anne ve babaların Suriyeli yetişkin ve çocuklara yönelik tutumuyla çocukların Suriyeli akranlarına yönelik metafor algısının ilişkisine bakılması amaçlanan bu çalışmanın, aradaki ilişkiyi daha net anlayabilmek adına geliştirilmesi gerekebilir. Burada ebeveyn ve çocuk arasındaki bağlanma ve ilişki, ebeveyn ve çocuğun Suriyeliler hakkında konuşma düzeyi, çocuğun ebeveyninin Suriyeliler hakkında ne düşündüğüyle ilgili algısı gibi değişkenlerin ilişkiye dair daha iyi açıklamalar sunacağı düşünülmektedir.

4. Literatürde hem anne hem babanın tutumunun incelendiği ve bunun çocuğun algısıyla karşılaştırıldığı çalışmaya rastlanmamıştır. Sosyal tutum ve becerilerin her iki ebeveyn den etkilenerek geliştiğini varsayarak, durumun değişkenleri ve içeriğine dair daha derinlemesine bir bakış geliştirebilmek için anne-baba ve çocukla nitel bir çalışma yürütülebilir.

5. Suriyeli bir tanıdığı olan ebeveynlerin her ikisinin de daha olumlu tutuma sahip olduğu görülmüştür. Burada gruplararası temas kuramından yola çıkarak okul idaresi ve ruh sağlığı uzmanları tarafından grupların birbirini tanması ve iletişime geçmesine yönelik ebeveyn faaliyetleri düzenlenebilir. Bu faaliyetlerin içerikleri ebeveyn-çocuk şeklinde devam ettirilerek ortak amaçla gruplararası tehdit algılarını değiştirmeye yönelik geliştirilebilir.

6. İmam-hatip okullarında daha olumlu tutumlar görülmesinin sebebine yönelik çalışmalar yürütülebilir. Resmî okullarda da değer odaklı seminerler düzenlenebilir. Yardımlaşma, paylaşma ve empati duygularını oyun içerisinde çocukların deneyimleyebilmesi adına yapılandırılmış faaliyetler düzenlenebilir.

7. Suriyeli çocuklara yönelik okullardaki mülteci, göçmen, yabancı algıları dışında, kimliklerinin diğer yönlerini ifade etme fırsatı oluşturulabilir. Yöresel yemekler günü, kıyafetler günü gibi farklılığın zenginliğine vurgu yapan ve grupların kimliklerini tanıyabileceği etkinlikler etkileşimi ve iletişimi arttırabilir.

8. Okullara STK, dernek veya çeşitli kurumlardan ziyaretler yapılarak çocuklar arasındaki uyum ve etkileşimin artmasına yönelik yenilikçi faaliyetler düzenlenebilir. Dışardan objektif bir 3.kişinin gelmesi çocukların birbirine yönelik algısını etkileyebilir.

KAYNAKÇA

- Acar, T. (2021) Türkiye’de Suriyeli Sığınmacılara Yaklaşımlar: Temas Ve Tehdit Kuramlarının Analizi. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 24(3), 185-236.
- Açıl, F. Y. ve Kanlı, E. (2018). Psikoloji Bölümü Öğrencilerinin Yaratıcılık Kavramına İlişkin Metaforik Algıları. *Turkish Journal of Giftedness & Education*, 8(1).
- Adıgüzel, Y. (2016). *Göç sosyolojisi* (Vol. 1). 4. Basım. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Afyonoğlu, M.F. ve Buz, S. (2021). Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin Suriyelilere yönelik tutumu: Türkiye’nin yedi bölgesinde yedi il örnekleme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(4), 1283-1304. DOI: 10.33417/tsh.885905
- Akıncı, B., Nergiz, A. ve Gedik, E. (2015). Uyum süreci üzerine bir değerlendirme: Göç ve toplumsal kabul. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 2, 58-83.
- Aksoy, E. (2020). Türkiye’deki Suriyeli Göçmen Çocukların Okullaşma Durumları. *Akademik Hassasiyetler*, 7(14), 37-51.
- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası Göç ve Kültürlerarası İletişim. *Journal of International Social Research*, 5(20).
- Allport, G. W. (2016). Önyargının Doğası. N. Nirven (Çev.), 1. Basım. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Kültür Yayınları.
- Angelidou, G., Agueded-Ramírez, E. M. ve Rodríguez-Sabiote, C. (2019). Design and validation of a scale measuring attitudes toward refugee children. *Sustainability*, 11(10), 2797.
- Ankaralı, H., Pasin, Ö., Karacan, B., Tokar, M., Künüroğlu, M., Çaça, M. Özislam, M.E. ve Şahingöz, N.B. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacılara Bakış Açısı. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 7(3), 122-132.
- Arnott, B. ve Brown, A. (2013). An exploration of parenting behaviours and attitudes during early infancy: Association with maternal and infant characteristics. *Infant and Child Development*, 22(4), 349-361.

- Aydın, H., Gündoğdu, M. and Akgül, A. (2019). Integration of Syrian refugees in Turkey: Understanding the educators' perception. *Journal of International Migration and Integration*, 20(4), 1029-1040.
- Aydoğdu, F. ve Akça, R.P. (2021). Mülteci Çocuklara Yönelik Tutum Ölçeği'nin Türkçeye Uyarlanması. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(24), 308-321.
- Bahns, A. J. (2017). Threat as justification of prejudice. *Group Processes & Intergroup Relations*, 20 (1), 52–74.
- Bandura, A. (1971). *Social learning theory* (Vol. 1). Prentice Hall: Englewood cliffs.
- Baumrind, D. (1991). The Influence of Parenting Style on Adolescent Competence and Substance Use. *The Journal of Early Adolescence*, 11(1), 56–95.
- Beibert, H. ve Mulvey, K. L. (2020). The openness of children and adolescents towards Syrian refugees in Germany. *Canadian diversity*, 17(2), 17-22.
- Benli Özdemir, E. (2018). Geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerle birlikte eğitim alan Türk öğrencilerin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Tarih Okulu Dergisi*, 11(34), 1199-1219.
- Berkowitz, L. (1989). Frustration-aggression hypothesis: examination and reformulation. *Psychological bulletin*, 106(1), 59.
- Bornstein, L. Ve Bornstein, M. H. (2007). Parenting styles and child social development. *Encyclopedia on early childhood development. Montreal: Centre of Excellence for Early Childhood Development and Strategic Knowledge Cluster on Early Child Development.*
- Bozbeyoğlu, E. (2015). Mülteciler ve insan hakları. *Moment Dergi*, 2(1), 60-80.
- Bozkuş, O. ve Akgün, S. (2021). Suriyeli Sığınmacılardan Algılanan Gerçekçi ve Sembolik Tehditlerin Betimsel Olarak İncelenmesi. Bulut M., Sugiyama C. A. ve Şahin, K. (Ed.), *The Different Approaches of Academic Disciplines to the Phenomenon of Migration* içinde (s. 518-530). 1. Baskı. Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayınları
- Breuer, J. Ve Elson, M. (2017). Frustration-Aggression Theory. In P. Sturmeij (Ed.), *The Wiley Handbook of Violence and Aggression* (pp. 1-12). Chichester: Wiley Blackwell.
- Brewer, M. B. and Kramer, R. M. (1985). The psychology of intergroup attitudes and behavior (ss.219). *Annual review of psychology*. s

- Brown, R. (2000). Social identity theory: Past achievements, current problems and future challenges. *European journal of social psychology*, 30(6), 745-778.
- Cambaz, H. Z., Aslan, A. Ve Karasu, S. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Suriyeli Mültecilere Yönelik Algı Ve Görüşlerine Yönelik Bir Nitel Araştırma. *R&S-Research Studies Anatolia Journal*, 1(3), 472-489.
- Captari, L. E., Shannonhouse, L., Hook, J. N., Aten, J. D., Davis, E. B., Davis, D. E. ve Ranter Hook, J. (2019). Prejudicial and welcoming attitudes toward Syrian refugees: The roles of cultural humility and moral foundations. *Journal of psychology and theology*, 47(2), 123-139.
- Clark, W.A.V. (1986). Human Migration. Reprint. Edited by Grant Ian Thrall. WVU Research Repository, 2020.
- Cohrs, J. C. ve Duckitt, J. (2012). Prejudice, types and origins of. D. J., Christie (Ed.), The Encyclopedia of Peace Psychology içinde (1st ed., s. 880-888). West Sussex: UK: Blackwell Publishing Ltd.
- Crandall, C. S. ve Eshleman, A. (2003). A justification–suppression model of the expression and experience of prejudice. *Psychological Bulletin*, 129 (3), 414–446.
- Crandall, C. S. ve Warner, R. H. (2005). How a prejudice is recognized. *Psychological Inquiry*, 16 (2/3), 137-141.
- Crisp, R. J., Stone, C. H., & Hall, N. R., (2006). Recategorization and subgroup identification: Predicting and preventing threats from common ingroups. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 32, 230-243.
- Croucher, S. M. (2017). “Integrated threat theory,” in Intergroup Communication Encyclopedia, eds J. Harwood and H. Giles. Erişim adresi: <http://communication.oxfordre.com/view/10.1093/acrefore/9780190228613.001.0001/acrefore-9780190228613-e-490>
- Çağlayan, S. (2006). Göç kuramları, göç ve göçmen ilişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 67-91.
- Çakıcı, A., Yılmaz, S. ve Çakıcı, A. C. (2018). The attitudes of Turkish tradesmen towards Syrian refugee tradesmen: a research in Mersin. *Press Academia Procedia (PAP)*, 7, 367-371.

- Çalık, D. (2019). Türkiye’de Uluslararası ve Geçici Koruma Altındaki Çocukların Eğitime Erişim ve Devamlılıklarına Dair Durum Analizi. *Ankara: Kızılay*.
- Çalışkan Sarı, A., 2021. *Attitudes Towards Syrians: A Model Testing And An Empathy Focused Intervention Study*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara Yıldırım Beyazıt Üniveristesi, Ankara
- Çiftçi, H. (2018). Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşlarının Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Tutum, Algı ve Empatik Eğilimlerinin Analizi. *Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches*, 7(3).
- Darling, N. ve Steinberg, L. (2017). Parenting style as context: An integrative model. In *Interpersonal development* (pp. 161-170). Routledge.
- DeFleur, M. L., & Westie, F. R. (1963). Attitude as a scientific concept. *Social Forces*, 42(1), 17-31.
- Degner, J. ve Dalege, J. (2013). The apple does not fall far from the tree, or does it? A meta-analysis of parent–child similarity in intergroup attitudes. *Psychological bulletin*, 139(6), 1270.
- Demirtaş, H. A. (2003). Sosyal kimlik kuramı, temel kavram ve varsayımlar. *İletişim Araştırmaları* 1(1), 123-144.
- Devine, P. G. (1989). Stereotypes and prejudice: Their automatic and controlled components. *Journal of Personality and Social Psychology*, 56 (1), 5-18.
- Dhont, K., van Hiel, A. ve Hewstone, M. (2014). Changing the ideological roots of prejudice: Longitudinal effects of ethnic intergroup contact on social dominance orientation. *Group Processes & Intergroup Relations*, 17 (1), 27–44.
- Dinas, E. and Fouka, V. (2018). Family history and attitudes toward outgroups: Evidence from the Syrian refugee crisis. Available at *SSRN 3102093*.
- Dixon, J., Durrheim, K. and Tedoux, C. (2005). Beyond the optimal contact strategy: A reality check for the contact hypothesis. *American psychologist*, 60(7), 697.
- Ekici, S. ve Tuncel, G. (2015). Göç ve insan. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 9-22.
- Emin, M. N. (2016, Mart). Türkiye’deki Suriyeli çocukların eğitimi: Temel eğitim politikaları. *Seta*.

- Erbaş, H. (2019). Gidişlerden Kaçışlara Göç ve Göçmenler. Ankara: *Phoenix Yayınevi*,
- Ergin, H. (2016). Turkish university students' perceptions towards their Syrian classmates. *Eğitim ve Bilim*, 41(184).b
- Eser, H. B. ve Uygur, M. R. (2019). Suriyeli Göçmenlere Yönelik Tutumların Bütünleşmiş Tehdit ve Sosyal Mesafe Kuramları Doğrultusunda İncelenmesi: Süleyman Demirel Üniversitesi Örneği. *Liberal Düşünce Dergisi*, 24(95), 131-162.
- Fletcher, S. K. (2007). Intergenerational dialogue to reduce prejudice. *Journal of Intergenerational Relationships*, 5 (1), 6-19.
- García Sánchez, J., Aguilera Terrats, JR, & Castillo Rosas, A. (2011). Technical guide for the construction of attitude scales. *Odysseus, Electronic Journal of Pedagogy* , 8 (16). Retrieved on { 12 Haziran, 2022 }
- Göç İdaresi Başkanlığı, Geçici Korumamız Altındaki Suriyeliler. Erişim Tarihi:14.06.2022 Erişim adresi: <https://www.goc.gov.tr/gecici-korumamiz-altindaki-suriyeliler>
- Göç İdaresi Başkanlığı. Erişim Tarihi: 14.06.202 Erişim adresi: <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-hakkinda>
- Göç İdaresi Başkanlığı. Erişim Tarihi: 11.06.2022. Erişim adresi: <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-hakkinda>
- Grusec, J. E., Goodnow, J. J. ve Kuczynski, L. (2000). New directions in analyses of parenting contributions to children's acquisition of values. *Child development*, 71(1), 205-211.
- Gülüm, Z. (2019). *Misafir mi tehdit mi? Suriyeli göçmenlere yönelik önyargının ayırt edici boyutları*. (Yayınlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Gün, Z. ve Bayraktar, F. (2008). The Role of Migration on the Adjustment of Adolescents in Turkey. *Turkish Journal of Psychiatry*, 19(2).
- Güney, Ü. ve Konak, N. (2016). Bolu'da Suriyeli ve Iraklı Sığınmacılar: Milliyetçilik, erillik ve vatandaşlık temelinde öteki algısı. *Alternatif Politika*, 8 (3), 506-535.
- Hamilton, D. L., & Gifford, R. K. (1976). Illusory correlation in interpersonal perception: A cognitive basis of stereotypic judgments. *Journal of Experimental Social Psychology*, 12(4), 392-407.

- Hjerm, M. ve Nagayoshi, K. (2011). The composition of the minority population as a threat: Can real economic and cultural threats explain xenophobia? *International Sociology*, 26 (6), 815-843.
- Improving Intergroup Relations: Building on the Legacy of Thomas F. Pettigrew. Edited by U. Wagner L. R. Tropp, G. Finchilescu and C. Tredoux © 2008 Blackwell Publishing Ltd. ISBN: 978-1-405-16972-1
- İçduygu, A. ve Sirkeci, İ. (1999). “Cumhuriyet Dönemi Türkiye’inde Göç Hareketleri”, 75 Yılda Köylerden Kentlere, Oya Baydar (der.), İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 249-250
- Jugert, P., Eckstein, K., Beelmann, A., ve Noack, P. (2016) Parents’ influence on the development of their children’s ethnic intergroup attitudes: a longitudinal analysis from middle childhood to early adolescence. *European Journal of Developmental Psychology*, 13:2, 213-230, DOI: 10.1080/17405629.2015.1084923
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1998). Kültürel Psikoloji Kültür Bağlamında İnsan ve Aile. 1. Baskı. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Kahraman, F. ve Nizam, Ö. K. (2016). Mültecilik hallerini mekan üzerinden okumak: Gaziantep örneğinde Türkiyelilerin gözünden Suriyeli kent mültecileri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(44), 808-825.
- Kara, P. ve Korkut, R. (2010). Türkiye’de göç, iltica ve mülteciler. *Türk İdare Dergisi*, 467(1), 153-162.
- Kara, Ö. T, Yiğit, A. Ve Ağırman, F. (2016). Çukurova Üniversitesi Türkçe öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerin Suriyeli mülteci kavramına ilişkin algılarının incelenmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 12(4), 945-961.
- Kaya, Ö.S. (2019). Çokkültürlülük Algısı ve Diğerkâmlık Suriyelilere Yönelik Tutumu Etkiler mi? Öğretmen Adayları Gözünden Bir Çalışma. *International Journal of Educational Studies*. 6(2), 86-100.
- Keleş, S. Ç., Aral, T., Yıldırım, M., Kurtoğlu, E., ve Sunata, U. (2016). Attitudes of Turkish Youth Toward Syrian Refugees in Respect to Youths’ Gender, Income, Education, And City: A Scale Development Study. *Turkish Migration 2016 Selected Papers*, Transnational Press London, 155-163.

- Kenworthy, J. B., Turner, R. N., Hewstone, M. ve Voci, A. (2005). *Intergroup contact: When does it work, and why?* J. F. Dovidio, P. Glick ve L. A. Rudman (Ed.), *On the Nature of Prejudice: Fifty Year After Allport* içinde (s. 278-292). Malden, Massachusetts, USA: Blackwell Publishing.
- Keskin, A. ve Okçu, V. (2021). Ortaokullardaki mülteci öğrencilere yönelik öğretmen ve öğrencilerin tutumlarının incelenmesi. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 311-332.
- Kılınç, G. ve Sağır, Z. (2021). Gruplararası Tehdit Algısı Ve Dini Tutumun Suriyelilere Yönelik Ön Yargıdaki Rolü. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 26(2), 363-393.
- Koç, Y. ve Anderson, J. R. (2018). Social distance toward Syrian refugees: The role of intergroup anxiety in facilitating positive relations. *Journal of Social Issues*, 74(4): 790-811.
- Köse, N., Bülbül, Ö., ve Uluman, M. (2019). Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Journal of Continuous Vocational Education and Training*, 2(1), 16-29.
- Kuru, N. O. (2020). İstanbul'da Suriyeli sığınmacılara yönelik tutumlar. *Araştırma Raporu*, 11.
- Kuş, E. (2007). Sosyal bilim metodolojisinde paradigma dönüşümü ve psikolojide nitel araştırma. *Türk Psikoloji Yazıları*, 10(20), 19-41.
- La Franchi, H., 2013, World Refugee Day: UN calls Syria 'worst humanitarian disaster' since cold war. The Christian Science Monitor. Erişim tarihi: 14.06.2022. Erişim adresi: <https://www.csmonitor.com/USA/Foreign-Policy/2013/0620/World-Refugee-Day-UN-calls-Syria-worst-humanitarian-disaster-since-cold-war>
- Lazarev, E. ve Sharma, K. (2017). Brother or burden: An experiment on reducing prejudice toward Syrian refugees in Turkey. *Political Science Research and Methods*, 5(2), 201-219.
- Lippard, C. D. ve McNamee, C. B. (2021). Are refugees really welcome? Understanding Northern Ireland attitudes towards Syrian refugees. *Journal of Refugee Studies*, 34(3), 3091-3112.
- Lee, E. S. (1966). A theory of migration. *Demography*, 3 (1), 47-57.

- Man, F. (2016). “Günah keçileri” ya da “olağan şüpheliler” olarak Suriyeliler. *Çalışma ve Toplum*, 3, 1147-1170.
- McKeown, A. (2004). Global Migration, 1846-1940. *Journal of World History*, 155-189.
- Miklikowska, M. (2016). Like parent, like child? Development of prejudice and tolerance towards immigrants. *British Journal of Psychology*, 107(1), 95-116.
- Miklikowska, M., Bohman, A. ve Titzmann, P. F. (2019). Driven by context? The interrelated effects of parents, peers, classrooms on development of prejudice among Swedish majority adolescents. *Developmental psychology*, 55(11), 2451.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) (2014). Yabancılara Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri. Erişim Tarihi:14.06.2022. Erişim adresi: <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1715.pdf>
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2016) Suriyeli çocukların eğitimi için yol haritası belirlendi. Erişim Tarihi: 14.06.2022. Erişim adresi: <https://www.meb.gov.tr/suriyeli-cocuklarin-egitimi-icin-yol-haritasi-belirlendi/haber/11750/tr>
- Mounts, N. S. ve Kim, H. S. (2007). Parental goals regarding peer relationships and management of peers in a multiethnic sample. *New directions for child and adolescent development*, 2007(116), 17-33.
- Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme (1961). T.C. Resmi Gazete (5927, 29 Ağustos 1961). Erişim tarihi 17.07.2022 Erişim adresi: <https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/08/03/MultecilerinHukukiDurumunaDairSozlesme.pdf>
- Özdemir, F. ve Öner-Özkan, B. (2016). Türkiye’de sosyal medya kullanıcılarının Suriyeli mültecilere ilişkin sosyal temsilleri. *Nesne Psikolojisi Dergisi*, 4(8), 227-245.
- Özüdoğru, H. Y., Kan, A., Yaman, E. ve Uslu L. (2018). Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 18, 115-140.
- Özüdoğru, H. Y. ve Kan, S. (2019) Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutumunu Etkileyen Demografik Değişkenlerin İncelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 21(50), 162-194.
- Paker, M. (2012). Psikolojik Açından Önyargı ve Ayrımcılık. (K.Çayır ve M.A. Ceyhan, Der.), Ayrımcılık: Çok Boyutlu Yaklaşımlar (ss. 41-52) içinde İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

- Palaz, T., Çepni, O. ve Kılcan, B. (2019). Ortaokul Öğrencilerinin Mülteci Öğrencilere Yönelik Düşüncelerinin Ve Tutumlarının Belirlenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 14(3).
- Pettigrew, T. F. (1998). Intergroup Contact Theory. *Annual Reviews of Psychology*, 49, 65-85.
- Pettigrew, T. F. and Tropp, L. R. (2011). When groups meet: The dynamics of intergroup contact. Philadelphia, PA: Psychology Press
- Polat, Ç. ve Kaya, E. (2017). Bir ötekileştirme pratiği: Türkiye’de yaşayan Suriyelilere yönelik tutumlar. *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 38-48.
- Pratto, F. (1999). The Puzzle of Continuing Group Inequality: Piecing Together Psychological, Social and Cultural Forces In Social Dominance Theory. *Experimental Social Psychology*, 191.
- Pratto, F., Sidanius, J. and Levin, S. (2006). Social dominance theory and the dynamics of intergroup relations: Taking stock and looking forward. *European review of social psychology*, 17(1), 271-320.
- Pratto, F., Tatar, D. G. and Conway ahz, S. (1999). Who gets what and why: Determinants of social allocations. *Political Psychology*, 20(1), 127-150.
- Quillian, L. (1995). Prejudice as a response to perceived group threat: Population composition and anti-im- migrant and racial prejudice in Europe. *American sociological review*, 586-611.
- Quillian, L., (2006) “New approaches to understanding racial prejudice and discrimination”, *Annual Review of Sociology*, 32, s. 299-328.
- Sağlam, H. İ. ve Kanbur, N. İ. (2017). Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 7(2), 310-323.
- Sağlam, M. (2013). Çok değişkenli istatistiksel yöntemler ile toprak özelliklerinin gruplandırılması. *Toprak Su Dergisi*, 2(1), 7-14.
- Sidanius, J., Liu, J. H., Shaw, J. S. and Pratto, F. (1994). Social dominance orientation, hierarchy attenuators and hierarchy enhancers: Social dominance theory and the criminal justice system. *Journal of Applied Social Psychology*, 24(4), 338-366.

- Sidanius, J., Pratto, F., Van Laar, C., & Levin, S. (2004). Social dominance theory: Its agenda and method. *Political Psychology*, 25(6), 845-880.
- Sides, J., & Citrin, J. (2007). European opinion about immigration: The role of identities, interests and information. *British journal of political science*, 37(3), 477-504
- Sinclair, S., Dunn, E. ve Lowery, B. (2005). The relationship between parental racial attitudes and children's implicit prejudice. *Journal of Experimental Social Psychology*, 41(3), 283-289.
- Sönmez, M. E. ve Adıgüzel, F. (2017). Türkiye'Suriyeli sığınmacı algısı: Gaziantep şehri örneği. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 16(3), 797-807.
- Stangor, C. (2009). The study of stereotyping, prejudice, and discrimination within social psychology: A quick history of theory and research. T. D. Nelson (Ed.), *Handbook of prejudice, stereotyping and discrimination içinde* (s. 1-22). Taylor & Francis Group, LLC.
- Stephan W.G., Ybarra O. and Bachman G (1999). Prejudice Toward Immigrants. *Journal of Applied Social Psychology*, 29 (11) 2221–2237.
- Stephan, W. G. and Stephan. C. W. (1985). Intergroup anxiety. *Journal of Social Issues*, 41(3), 157-176.
- Stephan, W. G. and Stephan, C. W. (1996). Predicting prejudice. *Int. J. Intercultural Rel.*, 20 (3/4), 409-426.
- Stephan, W. G. and Stephan, C. W. (2000). An integrated threat theory of prejudice. S. Oskamp (Ed.), *Reducing Prejudice and Discrimination içinde* (s. 23-46). Lawrence Erlbaum Associates, Manwah: New Jersey.
- Stephan, W. G. and Stephan. C. W. (1985). Intergroup anxiety. *Journal of Social Issues*, 41(3), 157-176.
- Stephan, W. G., Renfro, C. L. and Davis, M. D. (2008). The Role of Threat in Intergroup Relations. *Improving Intergroup Relations*, 55–72. Edited by U. Wagner L. R., Tropp, G. Finchilescu and C. Tredoux (Ed.). *Improving Intergroup Relations: Building on the Legacy of Thomas F. Pettigrew içinde*. Blackwell Publishing.

- Stephan, W. G., Renfro, C. L., Esses, V. M., White, C., & Martin, T. (2005). The effects of feeling threatened on attitudes toward immigrants. *International Journal of Intercultural Relations* 29 (1), 1–19. doi:10.1016/j.ijintrel.2005.04.011
- Stephan, W. G., Ybarra O. ve Morrison, K. R. (2009). Intergroup threat theory. T. D. Nelson (Ed.), *Handbook of Prejudice, Stereotyping and Discrimination* içinde (s. 43-55). Taylor & Francis Group, LLC: New York.
- Sümer, N., Gündoğdu Aktürk, E. ve Helvacı, E. (2010). Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye’de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25), 42-59.
- Syria’s war explained from the beginning. (2018,14 Nisan) Aljazeera. Erişim tarihi: 14.06.2022. Erişim adresi: <https://www.aljazeera.com/news/2018/4/14/syrias-war-explained-from-the-beginning>
- Şen, G. ve Keskin, H. Ş. (2019). Türkiye’deki kamu yönetimi öğrencilerinin Suriyeli sığınmacılara ilişkin tutumları. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(2), 1958-1974.
- Şen, M. (2014). Türkiye’de İç Göçlerin Neden ve Sonuç Kapsamında İncelenmesi. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 40(1).
- Tanrıkulu, F. (2019). Yabancılara Türkçe öğretimi sertifika programına katılan öğretmenlerin mültecilere yönelik tutumları. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 46(46), 380-393.
- Tajfel, H., & Turner, J. C. (2004). The social identity theory of intergroup behavior. *Political psychology* içinde. (pp. 276-293). Psychology Press.
- Tajfel, H., Turner, J. C., Austin, W. G. and Worchel, S. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. *Organizational identity: A reader*, 56(65), 9780203505984-16.
- Tercan, M., Bisagno, E., Cocco, V. M., Kaçmaz, T., Türnüklü, A., Stathi, S. and Vezzali, L. (2021). Reducing prejudice toward Syrian refugee children: A vicarious contact intervention among Turkish elementary school children. *Journal of Community Psychology*, 49(2), 564-587.
- Thurstone, L. L. (1928). Attitudes can be measured. *American journal of Sociology*, 33(4), 529-554.

- Topal, A. H. (2015). Geçici koruma yönetmeliği ve Türkiye'deki Suriyelilerin hukuki statüsü. *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2(1), 5-22.
- Tunç, A. (2015). Mülteci davranışı ve toplumsal etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere ilişkin bir değerlendirme. *Tesam akademi dergisi*, 2(2), 29-63.
- Turner, J. C. (1975). Social comparison and social identity: Some prospects for intergroup behaviour. *European journal of social psychology*, 5(1), 1-34.
- Türk Dil Kurumu (TDK) Erişim tarihi:14.06.2022. Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr/>
- Türkiye'deki Suriyeli Sayısı Mayıs 2022. (2022, Mayıs 26). Erişim tarihi: 14.06.2022. Erişim adresi: <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/>
- Türnüklü, A., Türk, F., Tercan, M. ve Kaçmaz, T. (2020). Gruplararası tutum: Aynı sınıflarda eğitim gören, Türkiyeli ve Suriyeli ilkokul öğrencilerinin birbirlerine yönelik tutumlarına ilişkin okul psikolojik danışmanlarının deneyimleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi – Journal of Qualitative Research in Education*, 8(2), 565-598.
- United Nations Refugee Agency (UNHCR) Erişim tarihi:14.06.2022. Erişim adresi: <https://www.unhcr.org/refugee-statistics/>
- United Nations Refugee Agency (UNHCR) Erişim tarihi:14.06.2022. Erişim adresi: <https://www.unicef.org/media/112436/file/2022-HAC-Syrian-refugees.pdf>
- United Nations Refugee Agency (UNHCR), t.y., Erişim tarihi: 14.06.2022 Erişim adresi: <https://www.unhcr.org/asylum-and-migration.html#:~:text=People%20travelling%20as%20part%20of,migrants%20in%200an%20irregular%20situation.>
- United Nations Refugee Agency (UNHCR). Erişim tarihi: 14.06.2022. Erişim adresi: <https://www.un.org/en/global-issues/migration>
- Uygur, M. R. (2018). *Suriyeli Mültecilere Yönelik Sosyo-Psikolojik Tutumların İncelenmesi: Süleyman Demirel Üniversitesi Örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Isparta.
- Uzun, A. A. (2015). Günümüzün sosyal ve ekonomik sorunu olan Suriyelilerin mülteci ve ekonomi hukuku bakımından değerlendirilmesi. *Ankara barosu dergisi*, (1).

- Wagner, R. T., & Wagner, R. T. (2017). The Significant Influencing Factors of Xenophobia
The Significant Influencing Factors of Xenophobia. *Student Scholarship - Education*.
Erişim adresi: <https://core.ac.uk/reader/153759968>
- Wetherell, M. (Ed.). (1996). *Identities, groups and social issues* (Vol. 3). Sage.
- Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (2013). T.C. Resmi Gazete (28615, 4 Nisan 2013). Erişim tarihi: 14.06.2022. Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6458.pdf>
- Yanboluoğlu, Ö. (2018). *Suriyeli mültecilere yönelik duygular ve algılanan sosyal mesafede, gruplararası pozitif ve negatif temas, sosyal baskınlık yönelimi, gruplararası tehdit ve gruplararası kaygının rolü* (Master's thesis, Uludağ Üniversitesi).
- Yetim Vakfı (2022). Erişim tarihi: 05.08.2022. Erişim adresi: <https://yetimvakfi.org.tr/egitim-destek-merkezimiz-faaliyetlerini-surduruyo-tr-7419.html>
- Yılmaz, A. (2014). Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri. *Electronic Turkish Studies*, 9(2).
- Yiğit, A., şanlı, E. ve Gökalg, M. (2021). Türkiye'deki Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarına yönelik öğretmen, okul yöneticileri ve öğrencilerin görüşleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40(1), 471-496
- Yitmen, ř. ve Verkuyten, M. (2020). Support to Syrian refugees in Turkey: The roles of descriptive and injunctive norms, threat, and negative emotions. *Asian Journal of Social Psychology*, 23(3), 293-301.
- Zarate, M. A., Garcia, B., Garza, A. A., & Hitlan, R. T. (2004). Cultural threat and perceived realistic group conflict as dual predictors of prejudice. *Journal of Experimental Social Psychology*, 40, 99-105.

EKLER

Ek 1 : Ebeveyn Onam Formu

Ek 2 : Veli İzin Formu

Ek 3 : Kişisel Bilgi Formu

Ek 4 : YHSYTÖ Ölçek Kullanma İzin

Ek 5 : MÇYTÖ Ölçek Kullanma İzin

Ek 6: Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği (YHSYTÖ)

Ek 7 : Mülteci Çocuklara Yönelik Tutum Ölçeği (MÇYTÖ)

Ek 8 : Çocuklara Metafor Cümlesi

Ek 9 : Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzin Belgesi

Ek 1 : Ebeveyn Onam Formu

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Değerli katılımcı Baba;

Bu çalışma Hasan Kalyoncu Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı öğrencisi Enise Feyza Yıldız tarafından Dr. Mustafa Kurtoğlu danışmanlığında yürütülmektedir. Araştırmanın amacı çocukların akranlarına yönelik ebeveynlerin Suriyelilere yönelik tutumu doğrultusunda ortaokul düzeyindeki çocukların akranlarına yönelik metaforik algısının incelenmesidir. Çalışma 18 Nisan - 13 Mayıs 2022 tarihleri arasında yapılacaktır ve ortaokul düzeyindeki çocukların ve ebeveynlerinin katılımına yöneliktir. Araştırmaya ortalama 15 dk ayırmanız gerekmektedir.

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve okul/kurum yönetiminin izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çalışmada sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Vereceğiniz bilgiler 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve ilgili mevzuat uyarınca tamamen gizli tutulacak ve yalnızca araştırmacılar tarafından değerlendirilerek bilimsel araştırma kapsamında kullanılacaktır.

Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen bütün soruları eksiksiz şekilde ve size en uygun olan seçeneği içtenlikle cevaplamanızdır. Çalışmada demografik soruların ardından iki ölçek doldurmanız istenmektedir. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Uygulamalar, kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir ancak sorulara verdiğiniz yanıtlar esnasında herhangi bir nedenden dolayı rahatsızlık hissederseniz çalışmayı sonlandırabilirsiniz.

Araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız aşağıdaki bilgilerden araştırmacıyla iletişim kurabilirsiniz. Katkılarınız ve ilginiz için teşekkür ederiz.

Araştırmacı Adı- Soyadı : Enise Feyza Yıldız

İletişim Bilgileri: (Araştırmacının telefon numarası yazılmıştır.)

enisefeyzay@gmail.com

Yukarıda bilgileri bulunan araştırmaya katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcı

...../...../.....

İmza:

Adı-

Soyadı:

Ek 2 : Veli İzin Formu

VELİ İZİN FORMU

Katıldığınız çalışmanın bir devamı olarak bu araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve okul yönetiminin de izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çocuğunuz çalışmaya katılıp katılmamakta özgürdür. Araştırma çocuğunuz için herhangi bir istenmeyen etki ya da risk taşımamaktadır. Çocuğunuzun katılımı tamamen sizin isteğimize bağlıdır, reddedebilir ya da herhangi bir aşamada ayrılabilirsiniz. Araştırmaya katılmamama veya araştırmadan ayrılma durumunda öğrencilerin akademik başarıları, okul ve öğretmenleriyle olan ilişkileri etkilemeyecektir.

Çalışmada öğrencilerden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Sınıfta araştırmacı tarafından yüz yüze şekilde, öğrencilerden sınıf arkadaşlarını nasıl algıladıkları ile ilgili bir metafor cümlesi yazmaları istenecektir.

Uygulamalar, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek herhangi bir soru ve durum içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden çocuğunuz kendisini rahatsız hissederse cevaplama işini yarıda bırakıp çıkmakta özgürdür. Bu durumda rahatsızlığın giderilmesi için gereken yardım sağlanacaktır. Çocuğunuz çalışmaya katıldıktan sonra istediği an vazgeçebilir. Böyle bir durumda veri toplama aracını uygulayan kişiye, çalışmayı tamamlamayacağını söylemesi yeterli olacaktır. Anket çalışmasına katılmamak ya da katıldıktan sonra vazgeçmek çocuğunuza hiçbir sorumluluk getirmeyecektir.

Onay vermeden önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma sürecinde veya bittikten sonra bizlere ----- numaralı telefonda veya enisefeyzay@gmail.com adresli e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Velisi bulunduğum sınıfında numaralı
..... isimli öğrencinin yukarıda açıklanan araştırmaya
katılmasına izin veriyorum.

İMZA

TARİH

Ek 3 : Kişisel Bilgi Formu

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Kıymetli Ebeveyn,

Aşağıda, araştırmada kullanılmak üzere bazı demografik bilgi soruları bulunmaktadır. Lütfen tüm sorulara cevap veriniz. Bilgileriniz yalnızca araştırma kapsamında kullanılacak ve kimseyle paylaşılmayacaktır.

Cinsiyetiniz:

Kadın Erkek

Yaşınız:

25-29 31-35 36-40 41-45 46-50 51-55 56-60 61-65

Medeni Durum :

Evli Bekar

Eğitim Düzeyi:

Okuma yazma yok İlkokul Ortaokul Lise Önlisans Lisans
Yüksek Lisans Diğer:.....

Mesleğinizi yazınız:.....

(Çalışıyorsanız) Aylık Gelir Düzeyiniz: (Lütfen evin toplam gelirini değil kendi kazancınızı seçiniz.)

0 - 2000 2000 - 4250 4250 - 6000 6000 - 7500 7500 - 10.000 10.000
ve üstü

Kaç Çocuğunuz Var?

1 2 3 4 5 ve daha fazla

Suriyeli bir arkadaşınız, komşunuz var mı?

Evet, tanıyorum ama görüşmüyoruz. Evet, ara sıra görüşüyoruz. Evet, sık sık görüşüyoruz.

Hayır, tanıdığım kimse yok.

Ek 4 : YHSYTÖ Ölçek Kullanma İzin

 Hülya Yiğit <hulyayigit2005@gmail.com>
Alıcı: ben

15 Eki 2021 Cum 10:15 ☆ ↶ ⋮

Merhaba **Enise Feyza Yıldız**, ekte çalışmalarınızda kullanmanız amacıyla ölçeği gönderiyorum. Kolay gelsin.

Enise Feyza Yıldız <enisefeyzay@gmail.com>, 14 Eki 2021 Per, 15:04 tarihinde şunu yazdı:

...

—
Dr. Öğr. Üyesi Hülya Yiğit Özüdoğru
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Coğrafya Bölümü / Bölüm Başkanı

Activate Windows
Go to Settings to activate Window

Ek 5 : MÇYTÖ Ölçek Kullanma İzin

Mülteci Çocuklara Yönelik Tutum Ölçeği izni hak. Gelen Kutusu x ⌵ 🖨️ 📧

 Enise Feyza Yıldız
Sayın Fatih hocam, merhaba, Umarım bu maili iyi ve sağlıklı olarak okursunuz. İsmim Enise Feyza Yıldız, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Klinik Psikoloji Tezli Progr
4 Kas 2021 Per 15:10 ☆

 fatih AYDOĞDU <faydogdu1985@gmail.com>
Alıcı: ben

4 Kas 2021 Per 15:40 ☆ ↶ ⋮

Merhabalar Enise Feyza Hanım,

Ölçeği çalışmalarınızda atıf yapmak suretiyle kullanabilirsiniz.

Ölçeğin atıf künyesi: Aydoğdu, F., & Pekşen Akça, R. (2021). Mülteci Çocuklara Yönelik Tutum Ölçeği'nin Türkçeye Uyarlanması. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(24), 308-321. <https://doi.org/10.1501/0000000000000000> Ölçeği çalışmalarınızda atıf yapmak suretiyle kullanabilirsiniz.

Ölçeği, ölçeğin makalesini ve konuyla ilişkili birkaç çalışmayı ekte gönderiyorum. Yardıma ihtiyacınız olursa tekrar ulaşabilirsiniz. İyi çalışmalar dilerim.

Dr.Öğr.Üyesi Fatih AYDOĞDU
Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
Sağlık Hizmetleri MYO
Çocuk Gelişimi Programı

Ek 6: Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği (YHSYTÖ)

Kıymetli Katılımcı;

Bu araştırmanın amacı, yerel halkın Türkiye’de yaşayan Suriyeliler hakkındaki düşüncelerini incelemektir. Sizden kimlik belirtici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplarınız tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından bilimsel bilgi üretmede kullanılacaktır. Katılım sırasında sorulardan ya da herhangi bir başka nedenden ötürü kendinizi rahatsız hissederseniz cevaplama işini yarıda bırakabilirsiniz. Ölçeği tamamlamak yaklaşık 10 dakikanızı alacaktır. Aşağıda Türkiye’de yaşayan Suriyelilere yönelik duygu ve düşünceleri yansıtan cümleler yer almaktadır. Bu cümlelerin karşısında “Kesinlikle Katılmıyorum”, “Katılmıyorum”, “Kararsızım”, “Katılıyorum” ve “Kesinlikle Katılıyorum” olmak üzere beş seçenek verilmiştir. Lütfen cümleleri dikkatle okuyunuz ve size en uygun olanını (x) işaretleyerek belirtiniz.

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Suriyeli bir arkadaşım olmasını isterim.	☐	☐	☐	☐	☐
Suriyelilerin uyumlu insanlar olduğuna inanırım.	☐	☐	☐	☐	☐
Suriyelilere güvenirim.	☐	☐	☐	☐	☐
Suriyelileri severim.	☐	☐	☐	☐	☐
Suriyelileri yakından tanımak isterim.	☐	☐	☐	☐	☐
Suriyelileri kendime yakın bulurum.	☐	☐	☐	☐	☐
Suriyelilerin toplumumuza çeşitlilik kattığına inanırım.	☐	☐	☐	☐	☐
Suriyeliler ile zaman geçirmekten hoşlanırım.	☐	☐	☐	☐	☐
Suriyeli biriyle tanışmaktan mutluluk duyarım.	☐	☐	☐	☐	☐
Suriyelilere sempati duyarım.	☐	☐	☐	☐	☐
Suriyelileri fırsat buldukça ziyaret ederim.	☐	☐	☐	☐	☐
Suriyelileri tehdit olarak algılarıım.	☐	☐	☐	☐	☐
Suriyelilerin ülke güvenliğini tehdit ettiğini düşünürüm.	☐	☐	☐	☐	☐

Suriyelilerin Türkiye’de yaşamalarını istemem.	☐	☐	☐	☐	☐
Suriyelilerin ülke ekonomisine zarar verdiğini düşünürüm.	☐	☐	☐	☐	☐
Suriyelilerin suç oranlarını artırdığını düşünürüm.	☐	☐	☐	☐	☐
Suriyelilerin yoksulluğu artırdığını düşünürüm.	☐	☐	☐	☐	☐
Suriyelilerin Türkiye’yi yaşanmaz hale getirdiğini inanırım.	☐	☐	☐	☐	☐
Suriyelilerin Türkiye’ye yük olduğuna inanırım.	☐	☐	☐	☐	☐
Suriyelilerin varlığından tedirgin olurum.	☐	☐	☐	☐	☐
Suriyelilerin toplumsal sorunlara yol açtığını düşünürüm.	☐	☐	☐	☐	☐
Suriyelileri dışlarım.	☐	☐	☐	☐	☐
Suriyelilerden nefret ederim.	☐	☐	☐	☐	☐
Suriyeliler ile karşılaştığımda öfkelenirim.	☐	☐	☐	☐	☐
Suriyeliler ile aynı ortamda bulunmam.	☐	☐	☐	☐	☐
Suriyelilere selam vermem.	☐	☐	☐	☐	☐

Ek 7 : Mülteci Çocuklara Yönelik Tutum Ölçeği (MÇYTÖ)

Aşağıda mülteci çocuklara karşı tutumlarla ilgili çeşitli ifadeler yer almaktadır. Lütfen ifadelerin her birini okuyup ne derecede katılıp katılmadığınızı belirtiniz.

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Mülteci çocuklar ülkemizdeki okullara hastalık bulaştırabilir.					
2. Eğer bir çocuk evlat edinirsem, çocuğun başka bir ülkeden olması beni rahatsız eder.					
3. Oğlumun/kızımın mülteci bir sınıf arkadaşı olursa bu durum sorun olabilir.					
4. Mülteci çocuklar sınıfta sorun çıkarır.					
5. Oğlumun/kızımın mülteci bir arkadaşı olursa bu durum sorun olabilir.					
6. Herkese eşit saygı gösterilmelidir.					
7. Mülteci çocuklar dinlerinden bahsetme hakkına sahip olmalıdır.					
8. Mülteci çocuklar kendi dini bayramlarını ülkemizde kutlama hakkına sahip olmalıdır.					
9. Mülteci çocuklar gelecekte dinlerini bize dayatmak isteyecekler.					
10. Başka ülkelerden gelen insanlara saygı göstermeliyiz.					
11. Mülteci çocuklar ülkemizdeki çocuklardan daha değersizdir.					
12. Mülteci çocuklar ana dillerini konuşma hakkına sahip olmalıdır.					
13. Ülkemiz tüm mülteci çocukları sınırdışı etmelidir.					
14. Mülteci çocuklar sayesinde başka kültür ve dilleri öğrenebiliriz.					
15. Mülteci çocuklar sayesinde yeni fikirler edinebiliriz.					
17. Mülteci çocuklar sayesinde yeni gelenek/görenekler öğrenebiliriz.					
18. Ülkemizdeki çocuklara nasıl davranıyorsak mülteci çocuklara da aynı şekilde davranmalıyız.					
19. Mülteci çocuklar ülkemizdeki suç oranını arttıracaktır.					
21. Mülteci çocuklar, ülkemizdeki çocuklarla aynı okullara gitme hakkına sahip olmalıdır.					
22. Kamu hizmetleri, mülteci çocuklara yardım etmeye daha çok odaklanmalıdır.					
23. Okullar, mülteci çocukların gereksinimlerini karşılamak için eğitim programları düzenlemelidir.					
24. Tüm çocuklar eğitim hakkına sahip olmalıdır.					

Aşağıda mülteci çocuklara karşı duygularınız ile ilgili çeşitli ifadeler yer almaktadır.
Lütfen ifadeleri okuyup cevaplayınız.

	Kesinlik le katılmıy	Katılmıy orum	Kararsız ım	Katılıyor um	Kesinlik le katılıyor
1.Mülteci çocuklara hayranlık duyuyorum.					
2.Mülteci çocuklardan nefret ediyorum.					
3.Mülteci çocuklara şefkat duyuyorum.					
4.Mülteci çocuklara üzülüyorum.					
5.Mülteci çocuklardan korkuyorum.					
6.Mülteci çocuklarla dayanışma içinde olduğumu hissediyorum.					
7.Mülteci çocuklar konusunda ilgisizim.					
8. Mülteci çocukları merak ediyorum.					
9. Mülteci çocuklardan hoşlanmıyorum.					

Ek 8 : Çocuklara Metafor Cümlesi

Sevgili öğrenci,

Aşağıda ilk kısımda seninle ilgili birkaç kişisel bilgi yer almaktadır. İkinci kısımda ise Suriyeli bir arkadaşının olmasını neye benzettiğin ve bunun gerekçesini yazman için bir cümle vardır. Bu kağıda ismini yazman gerekmiyor. Aşağıya yazdıkların sadece bilimsel çalışma için kullanılacaktır. Desteğin ve cevapların için teşekkür ederim. ☺

KİŞİSEL BİLGİLER

Cinsiyet	☐ Kız	☐ Erkek		
Sınıf	☐ 5.sınıf	☐ 6.sınıf	☐ 7. Sınıf	☐ 8.sınıf
Yaşın			
Kaç Kardешsin?	☐ Tek çocuk	☐ 2 kardeş	☐ 3 kardeş	☐ 4 ve daha fazla
Kardeşlerin arasında kaçınıcı sıradasın?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ Diğer
Sınıfında Suriyeli öğrenci var mı?	☐ Var	☐ Yok		
Sınıfta kaç Suriyeli arkadaşın var?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4 ve daha fazla
Kaç senedir sınıfta Suriyeli arkadaşın var?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4 ve daha fazla

Suriyeli arkadaşım.....gibidir.

Ek 9 : Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzin Belgesi

HKU Ürv - Evrak Tarih ve Sayısı: 06.04.2022-13104

T.C.
BURSA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-86896125-605.01-47211863
Konu : Enise Feyza YILDIZ'ın Araştırma İzni

05.04.2022

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : Hasan Kalyoncu Üniversitesi Rektörlüğünün 10/03/2022 tarih ve 11756 sayılı yazısı.

Hasan Kalyoncu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencilerinden Enise Feyza YILDIZ'ın "Çocukların Suriyeli Akranlarına Yönelik Algısının Anne-Baba Tutumları Doğrultusunda İncelenmesi" konulu tez çalışmasını, ilimiz Osmangazi, Yıldırım ve Nilüfer ilçelerinde bulunan **ekli listede bulunan resmi-özel ortaokullarda uygulama yapma isteği**, 05.04.2022 tarih ve 47196844 sayılı Makam Onayı ile uygun görülmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Mahmut KARAKAYA
Müdür a.
İl Millî Eğitim Şube Müdürü

Ek:

- 1-Makam Onayı (1 sayfa)
- 2-Okul Listesi ve Ölçek (15 sayfa)

Dağıtım:

Gereği:
Osmangazi, Yıldırım, Nilüfer
İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne

Bilgi: Hasan Kalyoncu Üniversitesi Rektörlüğüne

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Hocaşahan Mh. İlbahar Cad. No:38 (Yeni Hükümet Konağı A.Blok) 16050/Osmangazi/BURSA Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>
Telefon No : (0224) 225 25 78 Eki için: **Fatih ALTIN**
Faks : 445 18 10 Unvan : Bilgisayar İşletmeni
İnternet Adresi : <http://bursa.meb.gov.tr>
E-Posta : argel6@meb.gov.tr
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksogru.meb.gov.tr> adresinden 45f8-c2a04-3be9-b719-c848 kodu ile teyit edilebilir.

Ön izleme Bu evrak elektronik imzalıdır.
ikinci satır <https://turkiye.gov.tr/ebd?eK=5999&eD=BSLFPM7BU&eS=13104>